ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU

Nr zespołu: **47**
Nazwa zespołu: **Urząd Wojewódzki Białostocki 1920-1939**
Sygnatura: **82**

Miesięczne sprawozdania sytuacyjne wojewody białostockiego za 1935 r.

Spis zawartości:

1. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 1 za miesiąc styczeń 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

2. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 2 za miesiąc luty 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

3. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 3 za miesiąc marzec 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

4. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 4 za miesiąc kwiecień 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

5. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 5 za miesiąc maj 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

6. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 6 za miesiąc czerwiec 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

7. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 7 za miesiąc lipiec 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

8. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 8 za miesiąc sierpień 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

9. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 9 za miesiąc wrzesień 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

10. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 10 za miesiąc październik 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

11. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 11 za miesiąc listopad 1935 r.**
   I. Sytuacja ogólna
   II. Przegląd prasy
   III. Polski ruch polityczny
   IV. Ruch wyznaniowy
   V. Mniejszości narodowe

12. Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne **nr 12 za miesiąc grudzień 1935 r.**

I. Sytuacja ogólna
II. Przegląd prasy
III. Polski ruch polityczny
IV. Ruch wyznaniowy
V. Mniejszości narodowe

WOJEWÓDZKI BIAŁOSTOCKI

Nr.Pol.230/1/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie
miesięczne Nr.1 za mie-
siąc styczeń 1935 r.

BIAŁYSTOK, dnia 7. lutego 1935 r.

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1. z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc styczeń 1935 roku.-

WOJEWODA

/St. Pasławski/

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Tarnopolu,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
10/ " " " " w Warszawie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " " Wydz.Zam.S.O. w Suwałkach,
15/ Ekspozytura Nr.1 Oddziału II. zt.Gł.w Wilnie,
16/ Samodzielny Referat Informacyjny BOK.III. w Grodnie,
17/ " " " " BOK. IX. w Brześciu n/Bugiem,
18/ " " " " BOK.I. w Warszawie.
19/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
20/ Panowie Starostowie Powiatowi Woj.B-stockiego,
21/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
23/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
Wpłynęło dn. 23 LUT. 1935 roku r.
PPP/2 cf VII/1.

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 1/3 19 r.

2

2

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.[illegible]220/1/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc styczeń 1935 r.

I. Sytuacja ogólna.
-:-:-:-:-:-:-:-

Działalność stronnictw politycznych w styczniu osłabła, z tem, że notowane poczynania prowadzone były pod kątem widzenia przyszłych wyborów.-

BBWR. prowadził nadal wewnętrzną pracę organizacyjno-propagandową, dając odpowiednie nastawienia swym komórkom.-

W Zjednoczeniu Chrz.Społecznem nie notowano żadnej działalności, zasługującej na wzmiankę.-

Znikomą akcję przejawiło Chłopskie Str.Roln. W pracy tego stronnictwa odczuwa się nadal brak odpowiednich przywódców, jak też i stałej linji pracy. Ostatnio obserwuje się odpływ członków tego stronnictwa.-

Ze stronnictw opozycyjnych na pierwszym planie znajduje się nadal Str.Narodowe i Sekcja Młodych. Duże wysiłki organizacyjne obserwowano w pow.białostockim i sokólskim. W tym ostatnim powiecie zmierza ono do zjednania sobie sympatyków Ch.D., którzy, po secesji posła Wacława Bitnera z Ch.D., są zdezorjentowani. Wysiłki te dają Str.Nar. konkretne rezultaty.-

Chrz.Demokracja nie wykazała się żadną działalnością. Poseł Bittner z ramienia Chrześcijańskiego Klubu Ludowego urządził jedno zebranie w pow.białostockiem, na którem wyjaśnił powody opuszczenia szeregów Ch.D.

W Str.Ludowem zapanowała dezorganizacja. Każdy z działaczy tego stronnictwa, zwłaszcza w zasięgu wpływów posła Adolfa Sawickiego, działa na własną rękę. Brak Skoordynowanej i planowej

akcji i w tym wypadku nie hamuje odpływu członków z szeregów St. Ludowego.-

Kompletnie zamarła działalność PPS.CKW.

Pewne ożywienie w życiu politycznem wniosły poczynania organizacyjne Narodowo-Społecznej Partji Radykalnej w Białymstoku, gdzie utworzono sekretarjat okręgowy. Mimo nazwy "okręgowy", mieści się on w mieszkaniu prywatnem organizatora, Leona Szczęsnego.-

W ruchu wyznaniowym zasługuje na uwagę akcja za wprowadzeniem w miejscowej cerkwi kazań w języku polskim, zdradzająca tendencje do wyjścia poza Białystok.-

W życiu mniejszości narodowych zasługuje na wzmiankę dążenia komunizujących działaczy białoruskich w pow.sokólskim do zakładania tam oddz.białor. kooperatywy wydawniczo-oświatowej "Siauba".-

Naskutek agitacji szowinistów litewskich, wśród ludności litewskiej w pow.grodzieńskim obserwuje się nieprzyjazne nastroje do Państwa Polskiego oraz sabotowanie języka polskiego.-

Organizacje żydowskie były mniej ruchliwe, niż poprzednio. Uwagę ich zaprzątał, poza kwestją możliwości emigracyjnych, plebiscyt w Zagłębiu Saary oraz troska o los współwyznawców na tym obszarze.-

-:-:-:-:-:-:-:-

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN. 220/1/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc styczeń 1935 roku.

II. Przegląd prasy.
-:-:-:-:-:-:-

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński". W szeregu artykułów przeprowadza bilans poczynań gospodarczych i politycznych Rządu, stwierdza stabilizację s stosunków, ugruntowywanie się praworządności wewnątrz Państwa orez wpływów na terenie międzynarodowym. W artykule p.t."Pod znakiem realnej pracy" omawia debaty sejmowej komisji budżetowej nad preliminarzem Funduszu Obrotowego Refor my Rolnej, podkreślając, że cała dyskusja nacechowana była r rzeczowością, tak rzadko występującą u nas przy omawianiu skomplikowanych zagadnień społecznej i gospodarczej przebudowy ustroju. Autor stwierdza, że jest to zasługą Min.Poniatowskiego, który do polityki rolniczej wniósł ton szczerej troski o interes wsi.- Swiadczy to w konkluzji autor stwierdza, że w polityce rolniczej, pod wpływem intensywnych zabi gów rządu, konsoliduje się zgodna opinja całego kraju, któ ra rozumie już, że walka o poprawę gospodarczego i społecz nego położenia wsi wybija się na czoło zagadnień państwowych.-

b/ Prasa opozycyjna.

"Zycie i Praca" W artykule p.t."Zaczadzeni" omawia tygodnik łomżyński "Zycie i Praca" sytuację ideologiczną w Legjonie Młodych i Straży Przedniej. Dając szereg przykładów subsydjowania tych organizacji przez sfery rządowe, stwierdza, i

mimo przeprowadzonej czystki młodzież ta m[illegible]je się po dawnemu i nikt pożytku z niej niema, - odwrotnie szerz, ona jedynie publiczne zgorszenie. Omawiając artykuły, ukazujące się w organach tych organizacyj, - autor dochodzi do wniosku, że zły, komunistyczny, wrogi państwu i wierze katolickiej, wiatr wieje nadal od szeregów sanacyjnej młodzieży.-

"Nowe Zycie".

Grodzieńskie "Nowe Zycie" w artykule p.t."Huczek polonofilski" omawia zabiegi Polaków wyznania prawosławnego w Białymstoku, w celu wprowadzenia w cerkwi kazań w języku polskim. Autor artykułu w ostrej formie krytykuje te dążenia, nawiązując do zamierzeń Hitlera wprowadzenia w Niemczech kościoła państwowego oraz prób bolszewików założenia "Zywej cerkwi" i przychodzi do wniosku, że projektodawcy postępują wysoce nie po chrześcijańsku, motywując swe zabiegi u władz duchownych, tem, że "Cerkiew Prawosławna jest jedynym Kościołem Państwowym". Autor radzi tym patrjotom przejście na łono kościoła katolickiego tak, jak to zrobili prawosławni polacy na Wileńszczyźnie w ilości 2.000 osób.-

W artykule p.t."Zatrważający wzrost przestępczości" wykazuje wzrost przestępczości za przeciąg dwuch ostatnich lat. Jako przyczynę tego stanu podaje kryzys i bezrobocie oraz upadek zasad moralnych wśród społeczeństwa polskiego. Omawiając walkę z przestępczością, stwierdza dodatnie strony pracy organów bezpieczeństwa, które mimo redukcji, potrafiły w ciągu ostatnich lat stanąć na wyższym poziomie. Udawadnia, że Polska posiada stosunkowo najmniejsze kadry policyjne z pośród wszystkich państw europejskich oraz najtrudniejsze warunki pełnienia służby bezpieczeństwa.

K.F.

-:-:-:-:-:-

6 4.

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PW.220/1/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1
za miesiąc styczeń 1935 r.

III. Ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Działalność BBWR. w styczniu była słabsza, aczkolwiek akcję propagandowo-organizacyjną kontynuowano. Jednym z przejawów akcji propagandowo-organizacyjnej było urządzenie 2-ch wieczorów dyskusyjnych w Ostrołęce oraz 2-dniowego kursu społeczno-politycznego w Łapach, pow.wysoko-mazow. W jednym i w drugim wypadku frekwencja była znaczna /w Łapach na kursie było 130 słuchaczy/.- Pozatem w Czyżewie, pow.wysoko-mazow., zorganizowano zjazd gospodarczy przy udziale 800 osób. Referaty na zjeździe wygłosili:poseł Godlewski, prezes Rady powiatowej BBWR.-dr Kulesza i inni. Tematem były sprawy oddłużeniowe w rolnictwie oraz polityka wewnętrzna i zewnętrzna Rządu. Zjazd ten wzbudził znaczne zainteresowanie i na zebranych wywarł dodatnie wrażenie, tembardziej, że na tym terenie, było to pierwsze wystąpienie Bloku.-

Pozatem w poszczególnych powiatach odbywały się zebrania Komitetów gminnych BBWR. w celu omówienia bieżących spraw, dotyczących głównie rolnictwa, bądź też dla dokonania wyborów nowych zarządów ogniw.-

W Białymstoku Rada Wojewódzka BBWR. urządziła odprawę prezesów i sekretarzy [illegible] powiatowych i grodzkich Bloku. Omawiano plan prac organizacyjnych na okres najbliższy.

Powiat	Zgromadzenia publ. Ilość	Frekwencja Ogólna	Rozciągłość.	Zebrania Ilość	Frekwencja.	Ilość nowych komórek organizac.	Liczba nowych członków.
Ostrołęcki	-	-	-	1	30	-	
Suwalski	-	-	-	7	175	-	
Szczuczyński	-	-	-	1	14	-	
Wołkowyski	-	-	-	1	40	-	
Wysoko-Maz.	1	200	-	1	35	-	
R a z e m	1	200	-	11	294	-	

b/ Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne.

Zadnej działalności nie notowano.-

c/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Po okresie dość żywej, aczkolwiek chaotycznej akcji organizacyjnej w poprzednich miesiącach - działalność Chł.Str.Rol. osłabła. Powodem tego brak odpowiednich ludzi oraz konieczność uporządkowania wewnętrznego rozprężenia. O osłabieniu działalności Chł.Str.Roln. świadczy fakt, że w centrum jego akcji, t.j. w pow.ostrowskim, nie odbyło się ani jedno zebranie. Nie utworzono też w tym okresie żadnego koła. W pow.ostrołęckim na 17 zapowiedzianych zebrań, odbyły się tylko trzy, w pow.wołkowyskim zaś mimo kilkunastu zapowiedzianych zebrań nie odbyło się ani jedno.-

W Zambrowie, pow.łomżyńskiego i w Czyżewie, pow.wysoko-mazowieckiego, otwarto sekretarjaty stronnictwa.-

W Łomży poseł Roman Janowski zawiesił w czynnościach kierownika sekretarjatu powiatowego, Józefa Rybczyńskiego, zarzucając mu nadużycia pieniężne i sabotaż w pracy Chł.Str. Roln.

Wśród członków dawniej założonych kół Chł.Str.Roln. w pogrodzieńskim obserwuje się silne niezadowolenie. Członkowie

ci rozumują w ten sposób, że stronnictwo ich troszczy się jedynie o ściąganie składek członkowskich, natomiast żadnych realnych korzyści nie przynosi. Z tej racji wielu z pośród nich opuszcza szeregi Stronnictwa.-

Poseł Janowski wykazuje szczególne zainteresowanie pow. augustowskim, dokąd osobiście przyjeżdża i gdzie utworzono trzy koła Chł.Str.Roln.

Powiat	Zgromadzenia publ.			Zebrania.		Ilość nowych komórek	Liczba nowych czł. organ.
	Ilość	Frekwencja Ogólna	Frekwencja Rozciągłość	Ilość	Frekwencja.		
Augustowski	-	-	-	-	-	3	
Grodzieński	-	-	-	2	80	-	
Łomżyński	-	-	-	1	25	4	
Ostrołęcki	-	-	-	3	56	3	45
Wołkowyski	-	-	-	-	-	1	16
Razem	-	-	-	6	161	11	

d/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność w porównaniu z grudniem słabsza, aczkolwiek stale wybija się na plan pierwszy. Pewne ożywienie akcji Str. Narodowego zaznaczyło się w zakładaniu nowych ogniw organizacyjnych. Wyniki w większości wypadków dodatnie. Kontynuuje nastawienie antyżydowskie, przestrzegane jednak, ażeby członkowie stronnictwa nie wywoływali zajść z żydami, z uwagi na represje władz. Zaobserwowano dążność Sekcji Młodych Str.Nar. do opanowania Katolickiego Stow.Młodzieży i T-wa gimn. "Sokół" w Białymstoku.

W pow. białostockim zorganizowano 3 nowe koła Str.Narodowego. Działa na tym terenie wspólnie z sekretarzem Zarządu Okr. Stronnictwa w Białymstoku, Bolesławem Pustelnikiem i kierownikiem Sekcji Młodych, Wincentym Kejna, przybyły świeżo z

dent uniwersytetu poznańskiego, Edward Szczepański, wykazujący żywą działalność.-

W pow.łomżyńskim, akcja Str.Narodowego napotyka na pewne przeszkody ze strony Str.Ludowego i Chł.Str.Rolniczego. Z walki pomiędzy trzema wymienionemi stronnictwami Str.Narodowe nie zawsze wychodzi zwycięsko. Były wypadki odwoływania zebrań z powodu nikłej frekwencji. Mimo to zdołano jednak urządzić w powiecie szereg zebrań członkowskich, na których w większości wypadków przemawiała posłanka Ewelina Pepłowska, a następnie poseł Witold Staniszkis. W Łomży dn.13 stycznia odbyło się otwarcie i poświęcenie świetlicy lokalnego koła Str.Narodowego przy udziale posła Staniszkisa.-

Znaczne zahamowanie działalności Str.Narodowego zaobserwano w pow.ostrołęckim, gdzie poseł Jan Choromański zwołał tylko jedno zebranie członkowskie /obecnych 25 osób/.-

Położono nacisk na zorganizowanie pow.sokólskiego, gdzie Str.Narodowe zabiega - nawet z pewnem powodzeniem - o pozyskanie wpływów wśród zdezorjentowanych członków Chrz.Demokracji. W związku z tem otwarto w Sokółce sekretarjat powiatowy Str. Narodowego oraz założono koło we wsi Kamionka-Stara /18/. Sekretarjat w Sokółce nie posiada narazie stałego kierownika, gdyż wśród miejscowych członków brak jest odpowiedniego kandydata na to stanowisko. Funkcje tymczasowego sekretarza pełni Bolesław Pustelnik, kierownik sekretarjatu Zarz.Okręgowego w Białymstoku -

W pow.wysoko mazowieckim szczególnie ożywioną akcję organizacyjną rozwijały koła Sekcyj Młodych. Zaobserwowano wyraźne dążenia do zawładnięcia Kat.Stow.Młodzieży. W końcu stycznia w pow.wysoko-mazowieckim było czynnych 15 placówek Sekcji Młodych z 272 członkami.-

Powiat	Zgromadzenia publ. Ilość	Zgromadzenia publ. Frekwencja Ogólna	Zgromadzenia publ. Frekwencja Rozciągłość	Zebrania Ilość	Zebrania Frekwencja	Ilość nowych komórek organiz.	Liczba nowych członków
Białostocki	-	-	-	3	110	3	58
Łomżyński	-	-	-	6	555		
Ostrołęcki	-	-	-	1	25		
Sokólski	-	-	-	-	-	1	18
Szczuczyński	-	-	-	1	22	3	61
Razem:	-	-	-	11	712	7	137

e/ Chrześcijański Klub Ludowy.

W Dobrzyniewie-Kościelnem, pow. białostockiego dn. 27 stycznia poseł Wacław Bitner na zebraniu członków i sympatyków Ch. D. wyjaśniał, że opuścił szeregi Ch.D. z powodu niemożności zgodnej współpracy z Korfantym, który finansowo związany jest z Niemcami. Wywody posła Bittnera uważano za zupełnie nieoczekiwane. Zabiegi posła przyjęto dość obojętnie /90/.-

f/ Stronnictwo Ludowe.

Kryzys wewnętrzny w Str. Ludowem trwa nadal. Poseł Adolf Sawicki ograniczył się do działalności w pow. sokólskim. Wybitniejsi członkowie Str. Ludowego otrzymali anonimowe odezwy, dyskredytujące działalność posła Sawickiego, zarzucając mu m. in. pozostawanie na usługach władz bezpieczeństwa. Odezwy te wydano z inicjatywy czołowych działaczy omawianego stronnictwa w Białymstoku, adwokatów Łazuka i Janczałka, oraz b. członka Str. Ludowego, a obecnie członka Str. Narodowego, dr. Gogolewskiego. Odezwy te osiągnęły częściowo swój cel. Autorytet posła Sawickiego został poderwany. Działacze ludowi zastanawiają się czyby przy wyborach do ciał ustawodawczych nie wysunąć na miejsce Sawickiego kandydatury Jana Kreczki, kierownika sekretarjatu Zarządu Woj. Str. Ludowego w Białymstoku.

6

Nieporozumienia wśród przywódców Str.Ludowego odbijają się głośnem echem wśród dołów - powodując zanik zaufania do przywódców. W rezultacie - doprowadza to do odmowy uiszczenia składek członkowskich, jak to miało miejsce na zebraniu we wsi Przechody, pow.szczuczyńskiego, gdzie członkowie oświadczyli, że składek nie uiszczą, dopóki nie będzie im przedstawiony jesno obecny program stronnictwa.-

Z obecnego stanu rzeczy należy przypuszczać, że poszczególni działacze Str.Ludowego, a w tej liczbie i kierownicy sekretarjatów powiatowych do wyborów pójdą własnemi drogami przyczem osoba posła Sawickiego całkiem jest pomijana.-

Powiat.	Zgromadzenia publ.			Zebrania		Ilość nowych komórek organiz.	Liczba nowych członków.
	Ilość	Frekwencja		Ilość	Frekwencja.		
		Ogólna	Rozciągł.				
Augustowski	-	-	-	-	-	1	22
Białostocki	-	-	-	1	19		
Grodzieński	-	-	-	2	65		
Łomżyński	-	-	-	1	220		
Suwalski	-	-	-	1	35		
Szczuczyński	-	-	-	2	90		
Wołkowyski	-	-	-	1	25		
R a z e m:	-	-	-	8	454	1	22

g/ Polska Partja Socjalistyczna - CKW.

Po okresie stosunkowo żywej działalności w grudniu /b.poseł, Stanisław Dubois/, w styczniu PPS.CKW. nie przejawiła żadnej akcji.-

h/ Narodowo-Społeczna Partja Radykalna.

Pewną inowację do życia politycznego w Województwie Białostockiem wniosła Narodowo-Społeczna Partja Radykalna, usiłująca zaczepić się o tut.teren. Organizatorem jest Leon

7

Szczęsny, pochodzący z Łodzi. Zorganizował on w Białymstoku Sekretarjat Okręgowy, mieszczący się narazie w jego prywatnem mieszkaniu. W skład Zarządu Okr.NSPR. wchodzą: Juljan Górski, sekretarz, Kazimierz Konikowski, z zawodu szewc, skar skarbnik, oraz Jan Subocz, z zawodu brukarz.-

Działalność NSPR. sprowadzała się do kolportowania pism partyjnych: "Nasza Polska" i "Narodowy Socjalista".-

-:-:-:-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN. 220/1/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc styczeń 1935 r.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

W życiu kościoła rzym.-katol. nie notowano przejawów wymagających omówienia.-

b/ Cerkiew Prawosławna.

Akcja za wprowadzeniem w cerkwi prawosławnej w Białymstoku kazań w języku polskim dla Polaków wyznania prawosławnego - kontynuowana była z niesłabnącą energją. Napotyka ona na opór Rosjan starszego pokolenia. Dwuznaczne stanowisko zajęło w tej sprawie miejscowe duchowieństwo prawosławne, które nazewnątrz wykazuje, że jest za wprowadzeniem do cerkwi języka polskiego, skrycie zaś w gronie wiernych uprawia kontrakcję, głosząc, iż jest to pierwszy krok do unji.-

Sprawa ta znalazła oddźwięk na łamach miejscowej prasy, przyczem prawosławnemu dziekanowi białostockiemu, a zarazem proboszczowi miejscowej cerkwi, duchownemu Guszkiewiczowi, wysunięto publicznie pewne zarzuty, które stawiają pod znakiem zapytania jego lojalność w stosunku do Państwa.-

c/ Sekta baptystów.

W mies. styczniu wszczęła w pow. białostockim ożywioną propagandę sekta baptystów przez urządzanie swych nabożeństw. W dniach 6 i 7 stycznia nabożeństwa takie odbyły się we wsiach: Łyski, Załuki i Solniki. Frekwencja była bardzo nikła - od 10 do 35 osób, w tem wielu przybyło- jedynie z ciekawości.-

W pow. grodzieńskim powstała sekta baptystów we wsi Stara-Rudo. Liczy ona kilkunastu wyznawców.-

H.P.

14

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/1/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.1.
za miesiąc styczeń 1935 r.

V. Mniejszości narodowe.

I. Białorusini w powiecie grodzieńskim czynili zabiegi około zakładania po wsiach spółdzielni spożywców. Rezultaty b.nikłe.Zarządy spółdzielni, opanowane są przeważnie przez elementy komunizujące, mało poświęcające uwagi rozwojowi tych placówek, toteż najczęściej przynoszą one straty. Z tej przyczyny spółdzielnie ulegają często b.szybkiej likwidacji./Gladowicze/.-

W pow.sokólskim komunizujący działacze białoruscy zabiegali koło zorganizowania oddziałów białoruskiej kooperatywy wydawn.-oświatowej "Siauba", jednakże bezskutecznie.-

II. Wśród ludności litewskiej w pow.grodzieńskim obserwuje się dążenie do zakładania kółek rolniczych. Pozatem ludność ta, ulegając agitacji szowinistów litewskich, przy każdej sposobności demonstruje swą niechęć do polskości. Dowodem tego są zebrania gromadzkie, na których, podczas odczytywania przez sołtysa różnych zarządzeń władz, zebrani demonstracyjnie rozchodzą się, oświadczając, że nie rozumieją po polsku.-

W pow.suwalskim odbyło się kilka zebrań oddziałów litewskiego T-wa Św.Kazimierza celem dokonania wyboru nowych zarządów.-

III. Wśród społeczeństwa żydowskiego w styczniu nie dostrzegano ożywienia. Pewne zaciekawienie ludności żydowskiej wzbudził plebiscyt w Zagłębiu Saary i przygnębienie z powodu jego wyniku a w związku z tem troska o swych współwyznawców, tam zamieszkałych. Sprawa emigracji nadal zaprzątała umysły ogółu żydowskiego.-

a/ Białorusini.

Jak już wspomniano w ogólnej charakterystyce życia mniejszość

narodowych, wśród ludności białoruskiej w pow.sokólskim zauważono pewne wyniki zmierzające do zakładania spółdzielczości. Zjawisko to obserwowano głównie w gm.Odelsk. W związku z tem kolportowano w terenie propagowaną jednodniówkę. Wysiłki, jak zaznaczono wyżej nie dały pozytywnych rezultatów. Możliwość rozbudzenia poważniejszego białoruskiego ruchu spółdzielczego wzgl.oświatowego jest całkowicie nierealna -

b/ Litwini.

Instruktor litewskiego T-wa Rolniczego w Wilnie, Romuald-Ryszard Pleskaczewski w kilku wsiach gm.Marcinkańce, pow.grodzieńskiego urządził odczyty na temat uprawy roli, zachęcając równocześnie do zakładania kółek rolniczych.-

We wsi Gruta, gm.Marcinkańce, organizatorką kółka rolniczego jest nauczycielka, Zofja Krywelowa.-

c/ Ukraińcy-emigranci.

Na zebraniu członków oddz.Ukraińskiego Centr.Komitetu w Polsce dn.20 stycznia w Hajnówce, pow.bielskiego złożono sprawozdanie z działalności zarządu oddziału.-

d/ B.kozacy-emigranci.

Dnia 13 stycznia w Zambrowie pow.łomżyńskiego, odbyło się zebranie organizacyjne b.kozaków rosyjskich. Utworzono tak zw. "Stanicę im.Stefana Riazina". Kierownikiem organizacji, czyli atamanem został Jan Kosaczow. Nowopowstała placówka ma nawiązać kontakt ze swą centralą w Paryżu. Na zebraniu było obecnych 8 b.kozaków, którzy są obecnie zatrudnieni na roli w okolicznych folwarkach.-

9

e/ Z y d z i .

B u n d .

W bielsku dnia 27 stycznia urządził Bund, "wieczornicę" na której Natan Gierowicz wygłosił odczyt na temat: "Proletarjat w walce z międzynarodowym faszyzmem". Prelegent dowodził, że do skutecznej walki z faszyzmem niezbędny jest jednolity front jednoczący wszystkie organizacje socjalistyczne z organizacją komunistyczną, podobnie jak to już jest w Anglji i Francji. W Polsce jednak, dodał prelegent, do utworzenia jednolitego frontu nie doszło z winy komunistów, którzy żądają dla siebie kierownictwa tym frontem, na co się znów nie mogą zgodzić inne ugrupowania socjalistyczne /60/.-

P R A S A .

-:-:-:-:-:-

Prasa żydowska ograniczyła się do omawiania jedynie spraw lokalnych mniejszej wagi.-

-:-:-:-:-:-:-:-

H.F.

Nazwa organizacji.	Zgromadzenia.	Odczyty	Obchody i akademje	Przedstawienia i zabawy.	Ilość osób razem	Rozpiętość od - do	Dochód
Sjoniści ogólni	4	5	-	1	1.440	40-300	
Sjoniści-rewizjoniści	-	2	-	-	250	100-150	
B u n d	1	1	-	-	160	60-100	
Poalej-Sjon Prawica	2	5	1	-	1.250	50-300	
"Freiheit"	-	2	2	-	590	60-200	21 zł
Liga Pomocy Pracującym w Palestynie	-	1	-	-	150	-	
Hechałuc-Pioner	-	1	-	1	300	120-180	25 zł
Mizrachi	1	-	-	-	80	-	-
Brith-Trumpeldor	1	1	-	5	1.280	100-400	-
Kultur-Liga	-	1	-	-	80	-	
Zyd.Klub Myśli Państw.	-	1	-	-	150	-	
Tarbuth	-	-	-	6	1.020	50-200	30 zł
Zw.Żydów uczestników walk o Niepodległość Polski	1	-	-	-	100	-	-
Zjednoczenie Szkół Żydow.	1	3	-	-	340	30-150	-
Makabi	-	-	-	1	56	-	33 zł
Linas-Chacedek	2	-	-	-	349	49-300	
Litewskie T-wo Św. Kazimierza	5	-	-	1	315	35-100	

1

10

WOJEW. BIAŁOSTOCKI

Nr. [illegible]220/2/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 za miesiąc luty 1935 roku

BIAŁYSTOK dnia 16 marca 1935 roku

TAJNE - PILNE!

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I. Polityczny
w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2 z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych za miesiąc luty 1935 roku.-

WOJEWODA

/Stefan PASŁAWSKI/

Czytałem
25/III 35

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Tarnopolu,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " Wydz. Zam. S.O. w Suwałkach,
15/ Ekspozytura Nr.1. Oddziału II Szt. Gł. w Wilnie
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK. III. w Grodnie,
17/ " " " DOK. IX. w Brześciu n/B.
18/ " " " DOK. I. w Warszawie
19/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
20/ Panowie Starostowie Powiatowi Wojew. Białostockiego,
21/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku,
23/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.

H.F.

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
Podano dn. 23 MARZ 1935 r.
Zał. ____
Waga ____

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. __/__ 19 r.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/2/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne N.2

za miesiąc l u t y 1935r.

Sytuacja ogólna

Działalność stronnictw politycznych w lutym rb.ożywiła się.-

BBWR.poza normalną pracą organizacyjną urządzał zjazdy i kursy dla działaczy, prezesów i sekretarzy powiatowych i gminnych "Bloku". Tematem spraw, poruszanych na zjazdach były kwestje organizacyjne i gospodarcze. W powiatach, w których działają Stronnictwa Ludowe natężenie pracy Bloku na wsi jest ciągle jeszcze niewystarczające.-

Chłopskie Str.Rolnicze wzmogło swą akcję. Poseł Janowski wraz ze swymi instruktorami usiłuje organizować jaknajwięcej ogniw stronnictwa w poszczególnych powiatach. Ośrodkiem jego działalności jest nadal powiat Ostrowsko-Mazowiecki.-

Zjednoczenie Chrz.-Społeczne ogranicza swoją działalność do pow.białostockiego. Ruch ten w życiu politycznem województwa roli poważniejszej jednak nie odgrywa.-

Chrześcijański Klub Ludowy, reprezentowany przez posła Bitnera, rozpoczął prace organizacyjne.-

Chrześcijańska Demokracja poza posłem Pułjanem nie wykazuje ostatnio działalności, zasługującej na omówienie.-

Poseł Pułjan prowadzi akcję w powiatach grodzieńskim, augustowskim i suwalskim. Liczyć się jednak należy z tem, że na tych terenach kler rzymsko-kat.jest całkowicie zwolennikiem Ch.D.i wrazie potrzeby nie omieszka użyć swego wpływu na ludność.-

Bardzo ruchliwą i przemyślaną akcję prowadzi Str.Narodowe. W

./.

okresie sprawozdawczym odbył się szereg zebrań z udziałem posłów Staniszkisa, Choromańskiego, Pepłowskiej, Kornackiego i innych.-

Na zebraniach tych mówi się o przyszłych wyborach, poza tem - jak zwykle - powtarza się konieczność zwalczania żydów oraz atakuje się rząd. Str.Narodowe ma ułatwioną pracę dzięki klerowi katolickiemu, który jest prawie cały pod wpływem stronnictwa /Djecezja Łomża/.-

Ze Str.Ludowego ożywioną działalność wykazywał jedynie poseł Sawicki.-

Słabszą działalność przejawiali w pow.łomżyńskim b.poseł Władysław Praga i adwokat Korboński z Warszawy, oraz na terenie Suwałk prezes tamt.Zarz.Pow.Antoni Trochim, antagonista Sawickiego.-

Polska Partja Socjalistyczna - CKW.przejawiała wzmożoną działalność w Hajnówce i Białowieży.-

Wzrost wpływów stronnictw opozycyjnych, a szczególnie Str.Narodowego i Str.Ludowego na wsi tłumaczy się głównie szermowaniem przez te stronnictwa argumentem, iż Rząd niezbyt dostatecznie troszczy się o losy wsi, nasyłając egzekutorów, którzy, mimo ciężkiego stanu rolnictwa, czynności swe przeprowadzają w sposób bezwzględny i niszczący ich warsztaty pracy.-

W ruchu wyznaniowym zwróciła uwagę walka w parafji Majawickiej w Filipowie,pow.suwalskiego na tle zatargu pomiędzy biskupem Kowalskim, a Feldmanem.-

Akcja polaków-prawosławnych o kazania w języku polskim przewleka się w oczekiwaniu na decyzję władz kościoła prawosławnego.-

W życiu mniejszości narodowych pewne ożywienie dało się zauważyć wśród litwinów, którzy wszędzie obchodzili rocznicę odzyskania niepodległości przez Litwę.-

/.

Pozatem przejawiają oni ruchliwość na odcinku pracy kult
no-oświatowej i gospodarczej.-

U białorusinów żadnej działalności nie zaobserwowano.-

Żydzi poza szeregiem odczytów i zebrań, poświęconych sp
emigracji do Palestyny innej działalności nie przejawiali.-

W.D.

5 12

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/2/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2

za miesiąc l u t y 1935r.

II. Przegląd prasy

a/Prasa prorządowa

"Przegląd Łomżyński"

W szeregu artykułów propaguje hasło "frontem do wsi". Zagadnień, dotyczących miast, prawie nie porusza. Omawia zjazdy i kursy Przysposobienia Rolniczego, obronę interesów rolniczych, propaguje ideę Spółdzielni Rolniczej oraz udziela szeregu rad dla rolników w specjalnej części korespondencyjnej.-

Zagadnieniom ogólnym "Przegląd Łomżyński" poświęca wstępny artykuł pt."Panu Prezydentowi Rzeczypospolitej w hołdzie" oraz artykuł "Pionierzy nowego ducha w administracji państwowej" omawiający przemówienie Pana Ministra Kościałkowskiego na plerum Sejmu.-

W artykule "Sekwestrator we właściwej i niewłaściwej roli" porusza autor rolę i stosunek sekwestratora do rolnika, jego częstokroć niewłaściwe podejście do płatników, dążenie do bezwzględnego ściągnięcia należności mimo, iż egzekucja taka rujnuje materjalnie płatnika, Państwu zaś przynosi jednorazowy minimalny dochód. W konkluzji twierdzi autor, że podobne postępowanie sekwestratora sieje w duszy rolników rozgoryczenie, pogarszając jednocześnie i tak już złą sytuację materjalną wsi.-

"Echo Białostockie"

W artykule pt."Tu mówi szary człowiek ze wsi" omawia

ko dolę rolnika, jego ciężki stan materjalny, wykazując obrazowo powody zadłużenia gmin wiejskich i ich kłopoty materjalne. Według autora powody zmiany gospodarczej wsi leżą w pierwszym rzędzie w zbyt drogiej administracji samorządów, której utrzymanie wzrosło od czasów przedwojennych zgórą o 300%. Pozatem "Echo Białostockie" łącznie z "Dziennikiem Białostockim" wznowiło szeroko sprawę wprowadzenia kazań polskich w cerkwi prawosławnej.-

b/ Prasa opozycyjna

"Życie i Praca"

Łomżyński tygodnik "Życie i Praca" nie pomija żadnej sposobności do wytykania obozowi prorządowemu różnego rodzaju urojonych uchybień, stara się jednak być rzeczowym. Napastliwość tygodnika uwydatnia się w walce z bezbożnictwem. W artykule "Lepiej czy gorzej" przytacza za ministrem Floyal-Bajchmanem pewne objawy poprawy gospodarczej.-

"Nowe życie"

Tygodnik grodzieński "Nowe Życie" w szeregu wstępnych artykułów omawiał debaty budżetowe izb.-

W artykule "Wzory bolszewickie", omawiając sprawę wykrycia na Uniwersytecie Wileńskim jaczejek komunistycznych, stwierdza, że nie pomoże w wychowywaniu młodzieży ani troskliwość rodziców, ani najlepsza wola wychowawców, o ile systematycznie będzie się spaczać duszę młodzieży przez podawanie jej "niezdrowej strawy" w pismach takich, jak "Kuźnia Młodych" zalecanej przez władze szkolne.-

W artykule "Czy nowy wiatr" pos.M.Cześcik, omawiając wersje, jakoby Marszałek Piłsudski miał odrzucić projekt Konstytucji, porusza również wystąpienie Ministra Kościałkowskiego-

./.

go na komisji budżetowej Sejmu. Reasumując autor stwierdza, iż pogłoska w Konstytucji, jak również stanowisko odpowiedzialnego kierownika działu polityki wewnętrznej w kraju, każe przypuszczać, że coś się u nas zaczyna przeinaczać. "Ostry wiatr" mianowicie, który dotychczas wiał od wschodu, zmienia swój kierunek na bardziej łagodny, - zachodni".-

c/Prasa żydowska

Żydowska prasa białostocka w szeregu notatek i artykułów omawiała posiedzenia i uchwały Rady Miejskiej oraz wystąpienia Str.Narodowego podczas tych debat.-

"Unzer Łeben"

W związku z akcją budowy domu ludowego im.Marszałka Józefa Piłsudskiego "Unzer Łeben" w artykule pt."Problem białostockich teatrów, a żydzi" omawia akcję propagandową Komitetu budowy na terenie Białegostoku. Autor stwierdza, że społeczeństwo żydowskie musi i w dalszym ciągu łożyć na budowę tego teatru choćby z tego tylko powodu, by dać białostockiemu żydostwu możność przyłożenia ręki do kulturalnego dzieła. Autor twierdzi dalej, że po wybudowaniu domu ludowego będzie możność utworzenia w Białymstoku stałego teatru dla społeczeństwa żydowskiego, jak to zamierza Dom Ludowy uczynić dla społeczeństwa polskiego.-

8

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/2/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2

za miesiąc [illegible]y 1935r.

III. Ruch polityczny

a/Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

Poza szeregiem zebrań organizacyjnych należy przedewszystkiem wymienić 2-dniowe kursa gospodarczo-rolnicze, które odbyły się w Sokółce i Wołkowysku oraz zjazd gospodarczy w Wysokiem-Mazowieckiem. Kursa miały na celu przygotowanie działaczy do prac w terenie. Tematem referatów były: ogólna sytuacja gospodarcza, spółdzielczość, samorząd terytorjalny jako czynnik życia gospodarczego i t.p. Referaty wygłaszali: Naczelnik Wydziału Samorządowego Urzędu Wojewódzkiego, Kaczyński i Dyrektor Izby Rolniczej Lipski.-

Zainteresowanie zebranych b.duże. W zjeździe w Wysokiem-Mazowieckiem wzięło udział 500 osób.-

W Ostrowi-Mazowieckiej i Sokółce odbyły się odprawy prezesów i sekretarzy Kom.pow.i gminnych BBWR.-

W Wysokiem-Mazowieckiem Zarząd Powiatowy BB.zorganizował kurs radjowy przy udziale 60 osób.-

W Bielsku-Podlaskim i Siemiatyczach odbyły się kursy dla działaczy społecznych przy udziale 300 osób.-

Naogół widać, że Blok stara się o przygotowanie kadr wyrobionych ludzi którzy mogliby być w odpowiednim momencie rzuceni w teren.-

./.

Powiat	Zgromadzenia publiczne Ilość	Frekwencja ilość rozciągł.	Zebrania Ilość	Frekwencja	Ilość nowych komórek	Ilość nowych członków
Augustów			2	140		
Bielsk-Podlaski			2	300		
Grodno			2	360		
Ostrów-Mazow.			1	26		
Sokółka			2	80		
Wołkowysk			1	51		
Wysoko-Mazow.	1	500	7	460		
Ostrołęka					1	11
Suwałki			1	100	1	20
Razem	1	500	18	1517	2	31

b/Chłopskie Stronnictwo Rolnicze

Jest nadal aktywne, aczkolwiek brak odpowiednich ludzi do pracy organizacyjnej w terenie. Poseł Janowski chcąc zyskać zwolenników założył przy sekretarjacie powiatowym w Ostrowi-Mazowieckiej biuro pisania próśb do władz skarbowych, rozgłaszając, że dzięki jego interwencji można będzie uzyskać zniżkę podatków, przytem powoływał się na swoje osobiste stosunki w Izbie Skarbowej, Województwie i w Ministerstwie Skarbu w Warszawie.-

Dodać należy, iż łatwowierni podatnicy nie wpłacali na skutek tego należnych podatków, względnie wpłacali je tylko częściowo oczekując na darowanie reszty. W rezultacie zawiedzeni w swych nadziejach rolnicy mają pretenaje do władz skarbowych.-

W powiecie ostrołęckim, poseł Janowski zyskuje nowych zwolenników, dzięki ruchliwemu instruktorowi okręgowemu B.Falkowskiemu z Warszawy. Charakterystyczny był zjazd pow.cz.Str. Rolniczego w Grodnie, na którym zapadła rezolucja zwrócenia się do władz naczelnych - aby zmienić stronnictwo na organizację za-

./.

wodową rolników.-

W pow.augustowskim założono w lutym 18 kół.-

W pow.wysoko-mazowieckim akcja stronnictwa zamarła z
nie, został nawet zlikwidowany sekretarjat powiatowy. W Bi
sku-Podlaskim poseł Janowski złożył z urzędu instruktora p
towego stronnictwa Olejnickiego, podejrzewając go o naduży
pieniężne.-

Powiat	Zgromadzenie publiczne		Zebranie		Ilość nowych komórek	Ilość nowy czło
	Ilość	Frekwencja ogólna rozciągł.	Ilość	Frek-wencja		
Augustów			18		18	
Grodno			2	100		
Ostrołęka			6	218	4	25
Ostrów-Maz.					1	4
Razem			26	318	23	29

c/ Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne

przejawiło bardzo słabą działalność. Na zapowiedziane
zebrania odbyło się tylko jedno w Zabłudowie, pow.białostoc
go, gdzie zorganizowano koło wśród Chrześc.Związku Garbarzy
Pozatem kolportowano gazetę "Nowa Myśl" oraz odezwy "Do czł
ków i sympatyków Demokracji".-

d/ Chrześcijański Klub Ludowy

Poseł Bitner, a także posłowie Bogdanowicz i Częścik
zują wielką ruchliwość. W lutym odbyły się dwa zjazdy powia
we, a to w Białymstoku 21.II.i Sokółce 22.II.br.-

Na zjeździe w Białymstoku byli obecni posłowie Bitner,

./.

15

Częścik i Bogdanowicz i 100 delegatów kół Parafjalnych. Przemówienia umiarkowane.-

Następnego dnia odbył się zjazd w Sokółce. W wyniku zjazdu został wybrany Zarząd Powiatowy. Jak się później okazało do Zarządu Powiatowego zostały wybrane osoby, które wcale na zebraniu nie były i które są członkami BBWR. Jeżeli chodzi o powiat sokólski należy się liczyć, że komórki organizacyjne Ch.D. przejdą do Chrz.Kl.Lud.-

W pow.białostockim zorganizowano jedno koło, liczące 25 członków.-

e/ Chrześcijańska Demokracja

jest reprezentowana jedynie przez posła Romualda Pałjana, który działa w pow.grodzieńskim, augustowskim i suwalskim, jednak bez większego powodzenia. W lutym pos.Pałjan wygłosił dwa odczyty w Porzeczu, pow.grodzieńskiego i Kaletnikach, pow. suwalskiego. Wobec nieumiejętności przemawiania zainteresowanie było minimalne.-

f/ Stronnictwo Narodowe

kontynuuje żywą działalność. Posłowie Stanisławski, Choromański, Pepłowska i inni są w stałym kontakcie z działaczami stronnictwa w terenie. Domeną wpływów Stronnictwa jest Łomża.-

Pozatem silniejszą akcję rozpoczęło stronnictwo w pow. ostrołęckim i sokólskim. W Ostrołęce odbyła się odprawa kierowników placówek Sekcji Młodych Str.Narodowego, połączone z kursem ideowo organizacyjnym. Obecnych było 100 osób. Wykłady prowadzili pos Kornacki i Choromański. W pow.sokólskim, sekretarz

./

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W BIAŁYMSTOKU 4

Zarz.Okr.Stronnictwa w Białymstoku. Pustelnik, objeżdżał poszczególne koła i udzielał instrukcyj ich kierownikom.-

Zapowiedziane w Sokółce zebranie z udziałem sen.Sicińskiego nie odbyło się z powodu niemożności znalezienia odpowiedniego lokalu.-

W pow.Wysoko-Mazowieckim działalność stronnictwa uległa zahamowaniu. Sekretarz Zarz.Pow.Jan Roszkowski jest podejrzewany o nadużycia pieniężne i Zarząd Powiatowy nie daje mu prowadzić żadnych prac.-

W Białymstoku odbył się okręgowy zjazd delegatów stronnictwa przy udziale 70 osób, na którym omówiono politykę gospodarczą i zagraniczną Polski oraz nową Konstytucję. Na zjazd przybyli: sen.Siciński, pos.Staniszkis i pos.Wierczak.-

Należy jeszcze wspomnieć o konferencji czołowych działaczy stronnictwa w Suwałkach w dniu 19.II.-

Na dzień 24.III. jest zapowiedziany zjazd powiatowy do Łomży. Na zjazd mają przybyć delegaci Zarządu Głównego z prezesem pos.Rybarskim.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne		Zebrania			
	Ilość	Frekwencja ogólna	Ilość	Frekwencja rozciągł.	Ilość nowych komórek	Ilość nowych członków
Białostocki	1	70	2		10	
Łomżyński	4	250				
Ostrołęcki	3	140				
Sokólski	1					
Szczuczyński	2	110	1		30	
Suwalski	1					
Razem	12	570	3		40	

./.

g/ Stronnictwo Ludowe

posiada kilku działaczy, z których każdy próbuje pracować na własną rękę. W powiatach zachodnich /Łomża, Ostrołęka, Grajewo/ działa b.pos.Władysław Praga i adw.Karboński z Warszawy, w pow.sokólskim pos.A.Sawicki - i w pow.suwalskim Antoni Trochim, prezes Zarz.Pow.w Suwałkach. Poseł Sawicki, zabiegając o względy administracji, stara się być bardzo umiarkowanym. Taktyka ta doprowadza do stałych nieporozumień i tarć w łonie tut.Str.Ludowego.-

Jeśli chodzi o działalność terenową należy wymienić zgromadzenia w Kolnie, Łomży i Ostrowi-Mazowieckiej. Na zgromadzeniu w Kolnie w obecności 800 osób b.poseł Władysław Praga nawoływał do zorganizowania się ludu wiejskiego, atakując ostro Rząd, że nic dla chłopa nie robi i krytykując nową Konstytucję. Przemówienia Pragi miały charakter wybitnie demagogiczny. W Łomży odbył się walny zjazd czł.Str.Ludowego przy udziale 300 osób. Przemawiali pos.Smoła, Sawicki i adw.Karboński. Mówcy wzywali do utworzenia jednolitego frontu chłopskiego w ramach Str.Ludowego.-

W Ostrowi-Mazowieckiej przemawiał pos.Róg, narzekając na brak szkół i wadliwość ustaw oddłużeniowych. Omawiał również prace Sejmu. Obecnych 500 osób. Zainteresowanie duże.-

W Suwałkach odbył się zjazd prezesów kół, na którym prezes zarządu pow.Trochim przygotowywał zebranych do prac przedwyborczych.-

W Wołkowysku odbył się zwołany przez pos.Sawickiego zjazd powiatowy, na którym było 150 osób.-

W pow.białostockim i sokólskim pos.Sawicki kolportował

./.

odezwy pt."Wiejski Ludu Rolny", w których mówiąc o przyszłych wyborach wzywał do utworzenia solidarnego frontu chłopskiego. W powiecie bielskim został zaangażowany instruktor, który stara się zakładać nowe koła, jednak bez większego powodzenia.

Powiat	Zgromadzenia publiczne		Zebrania		Ilość nowych komórek organ.	Ilość nowych członków
	Ilość	Frekwencja ogólna rozciągł.	Ilość	Frekwencja		
Augustowski			1	15		
Bielski					1	6
Łomżyński	1	800	2	450		
Ostrowski	1	500				
Suwalski			10	245	2	15
Szczuczyński			2	100	1	12
Wołkowyski			1	150		
Razem	2	1300	16	960	4	33

h/ P.P.S. C.K.W.

pewną działalność przejawia jedynie w Hajnówce i Białowieży pracując wśród Robotników Przemysłu Drzewnego w Hajnówce i Białowieży. Wyrazem tej pracy jest zatarg pomiędzy robotnikami dniówkowymi i akordowymi, a Dyrekcją Lasów w Białowieży o cennik płac. Zapowiedziany strajk ma być oczywiście próbą odegrania się.-

W Augustowie odbyła się akademja z okazji śmierci sen.Limanowskiego, w Grodnie odczyt posła Ludwika Sleżyńskiego p.t. "Rewolucja 1905r.". Po odczycie pos.Sleszyński omawiał politykę, atakując ostro Rząd. Odczyty urządzono również w Bielsku Podlaskim i Hajnówce. W Łomży staraniem PPS.odbyło się zebranie w sprawie obniżki ceny za prąd elektryczny.-

./.

17

i/ Narodowo-Społeczna Partja Reakcyjna.

W lutym żadnej działalności nie przejawiała.-

-:-:-:-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. PN.220/2/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2

za miesiąc l u t y 1935r.

IV. Ruch wyznaniowy

b/Kościół Rzymsko-Katolicki

W dniu 17.II.staraniem duchowieństwa odbyły się prawie we wszystkich parafjach akademje papieskie. Pozatem kontynuowana jest akcja organizowania Stow.Katol-Mężów i Kobiet.-

b/Kościół Prawosławny

Akcja Polaków Prawosławnych o kazania w języku polskim nieco przycichła, a to wskutek oczekiwania na decyzję zwierzchnich władz kośc.praw., do których sprawa kazań w języku polskim została skierowana.-

Komitet Polaków Prawosławnych nosi się z zamiarem wydania propagandowej broszurki uzasadniającej żądanie kazań w języku polskim /już wydana/.-

S e k t y

c/ Marjawici

Na tle zatargu w kościele marjawickim powstał zatarg w parfji marjawickiej w Filipowie,pow.suwalskiego. Parafjanie podzielili się na dwa obozy: zwolenników biskupa Kowalskiego i Feldmana. Biskup Feldman zwolnił dotychczasowego proboszcza i mianował na jego miejsce ks.Romana Zmudzkiego, który nie jest uznawany przez

./.

18

zwolenników Kowalskiego. Uspokojenie umysłów dotąd nie nastąpiło.-

d/ Baptyści.

W powiecie wołkowyskim odbyło się kilka nabożeństw przy udziale 70 osób.-

-:-:-:-:-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/2/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.2

za miesiąc l u t y 1935r.

V. Mniejszości narodowe.

B i a ł o r u s i n i

Działalności politycznej - poza wywrotową - w lutym nie stwierdzono.-

We wsi Milejczycach, pow.bielskiego wskutek namowy miejscowego proboszcza prawosławnego, dzieci szkoły powszechnej wymusiły żądanie nauczania religji w języku białoruskim. Żądanie to znalazło oddźwięk wśród starszego społeczeństwa.-

L i t w i n i .

Dzień 16 lutego, jako rocznica odzyskania niepodległości, w ośrodkach litewskich był uroczyście obchodzony. Staraniem T-wa św.Kazimierza odbyły się wszędzie obchody, składające się z przemówień, śpiewania hymnu litewskiego i pieśni litewskich. Prócz tego prawie wszędzie odbyły się przedstawienia teatralne i zabawy. W pow grodzieńskim odbyły się także uroczyste nabożeństwa, na których byli wszyscy członkowie Towarzystw św.Kazimierza oraz dzieci szkół litewskich Tow."Rytas". Dzień ten był wolny od nauki -

Odbył się szereg zebrań kół T-wa św.Kazimierza, na których dokonano wyboru nowych władz.-

W pow.suwalskim we wsi Burbinki zostało zorganizowane Li... skie Kółko Rolnicze.-

U k r a i ń c y .

W Białymstoku odbyło się zebranie członków Oddziału Ukraińskiego Komitetu Centralnego, na którym dokonano wyboru nowych władz.

R o s j a n i e .

W Grodnie odbyło się zebranie, zwołane przez Ros.Zjednoczenie Narodowe w sprawie wykładów religji w języku polskim. Powzięto uchwałę sprzeciwiającą się. W związku z tem postanowiono zwrócić się w tej sprawie do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, Marszałka Piłsudskiego i Ministra Oświaty.-

N i e m c y .

W Wiżajnach, pow.suwalskiego odbywają się co niedziela zebrania, na których pastor Jemke porusza konieczność zachowania swej narodowości i kultywowania odrębności niemieckiej na obczyźnie.-

Ż y d z i .

Żydzi zorganizowali szereg odczytów, na których były poruszane zagadnienie Palestyny i emigracji. Pozatem urządzili szereg imprez dochodowych na cele organizacji filantropijnych i społecznych.-

Organizacje polityczne ograniczyły się do urządzania odczytów na tematy aktualnych zagadnień państwowych i roli żydów w życiu politycznem.-

Nazwa organizacji	Zgromadzenia i zebrania	Odczyty	Obchody i Akademje	Przedstawienia i zabawy	Ilość osób razem	Rozpiętość	Dochód
Sjoniści ogólni	3	-	-	-	650	50-400	-
Sjoniści rewizjoniści	4	-	-	-	620	50-200	-
Poalej-Sjon prawica	2	9	-	-	580	30-100	-
B u n d	-	2	-	-	100	30-70	-
Hechaluc Pioner	-	1	1	-	200	100	-
Agudas Izrael	-	-	1	-	300	-	-
Liga pomocy pracującym w Palestynie	-	4	-	-	220	50-70	-
Bet-Am-Sjon	-	1	-	-	200	-	-
T e r b u t	-	1	-	2	290	70-150	33 zł.
Kultur Liga	-	1	-	-	80	-	-
Linas Hacedek	2	1	-	1	313	40-200	-
T-wo opieki nad sierotami żydowskimi	-	-	-	2	160	80	100 zł.
Frajhajt	-	2	-	-	47	17-30	-
Stow.Żyd."Oswietc"	-	-	-	1	300	-	-
Zrzeszenie Kobiet żydowskich "Wizo"	-	1	-	-	200	-	84 zł.
Żydow.Rob.Klub sport. "Hapoel"	-	-	-	1	50	-	-
R ó ż n e	-	3	-	-	1100	-	-

W.D.

20

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.PN.220/3/35 T.

Białystok, dnia 20 kwietnia 1935 roku

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3 za miesiąc marzec 1935 r.

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3 za miesiąc m a r z e c 1935 roku z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

W O J E W O D A

/ STEFAN PASŁAWSKI /

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 5 / V 19 r.

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/Bugiem,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Tarnopolu,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
10/ " " " " w Warszawie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " Wydz.Zam.S.O.w Suwałkach,
15/ Ekspozytura Nr.1 Oddziału II Szt.Gł.w Wilnie,
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
17/ " " " " IX.w Brześciu n/Bugiem,
18/ " " " " I.w Warszawie,
19/ K.O.P. "Brygada Grodno"w Grodnie,
20/ Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
21/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/ Pan Komendant Wojewódzki PP.w Białymstoku
23/ Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.-

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/3/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3

za miesiąc m a r z e c 1935 rok

Sytuacja ogólna .

W m-cu marcu obserwowano wzmożenie działalności BBWR.i Str.Narodowego. Zresztą życie polityczne innych ugrupowań zmian godnych omówienia nie wykazało.-

Wśród opozycji widzi się pewną dezorjentację z powodu braku dyrektyw jeśli chodzi o przyszłe wybory. Tu i ówdzie słyszy się nawet głosy o bezcelowości jakichkolwiek wysiłków, z uwagi na spodziewaną specjalną strukturę ordynacji wyborczej.-

Jedynie Str.Narodowe nie ustaje w akcji, wychodząc z założenia, iż dzięki zaufaniu mas musi kiedyś dojść do głosu.-

Blok urządzał w dalszym ciągu kursy gospodarcze i zjazdy powiatowe. Pozatem wzrosła ilość zgromadzeń i zebrań z udziałem posłów i senatorów.-

Chłopskie Str.Rolnicze w działalności nieco osłabło. Sekretarjat Stronnictwa w Suwałkach wskutek nadużyć został zawieszony. Bronisław Falkowski, bardzo ruchliwy instruktor stronnictwa na powiat ostrołęcki, przeszedł do BBWR.i z tą samą ruchliwością pracuje dla Bloku.-

Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne nadal żadnej działalności nie przejawiało.-.

Działalność Chrześcijańskiego Stronnictwa Ludowego w powiecie sokólskim całkowicie zamarła, jedynie w pow.białostockim obserwowano tu i ówdzie nikłą akcję organizacyjną.-

Chrześcijańska Demokracja żadnej działalności nie prowadzi. Poseł Pułjan zamierzał wprawdzie zorganizować kilka zebrań

./.

21

w pow.augustowskim i suwalskim. W sumie jednakże zanotowano na tym terenie odbycie jednego zebrania.-

Str.Narodowe. W okręgu łomżyńskim odbyło się szereg zgromadzeń i zebrań z udziałem posłów i senatorów. Należy podkreślić wyraźne angażowanie się księży katolickich w pracy dla stronnictwa. Dochodziło do tego, że w niektórych parafjach na czas rekolekcyj i spowiedzi wielkanocnej, księża zapraszali sekretarzy zarz-pow.stronnictwa, u których następnie nakazywano spowiadającym się zapisywać się na członków stronnictwa.-

W okręgu białostockim obserwuje się silne oddziaływanie stronnictwa na powiaty grodzieński i augustowski.-

Działalność Str.Ludowego osłabła.-

Pomiędzy Prezesem zarz.wojew.pos.Sawickim, a prezesami zarz.pow.wynikły nieporozumienia, w rezultacie których poseł Sawicki traci coraz bardziej na popularności. Nosi się on z zamiarem założenia nowego stronnictwa. Pozatem żywą działalność przejawia prezes zarz.pow.Antoni Trochim w pow.suwalskim oraz kilku mężów zaufania Sawickiego w pow.sokólskim.-

PPS.CKW.działalności nie przejawia. W pow.bielskim stara się odzyskać utracone wpływy, po nieudanym strajku robotników przemysłu drzewnego.-

W innych ośrodkach urządzono kilka odczytów przy małej frekwencji.-

W ruchu wyznaniowym zasługuje na uwagę pierwsze wystąpienie w Rosi, pow.wołkowyskiego sekty "Sobotników".-

Zatargi w parafji Marjawickiej w Filipowie, pow.suwalskiego trwają nadal.-

Duże znaczenie, jeśli chodzi o kazania w języku polskim

./

w cerkwi prawosławnej, miało nabożeństwo w cerkwi w Białymstoku w dniu 19 marca z kazaniem w języku polskim, na którem byli obecni przedstawiciele władz.-

Z mniejszości narodowych tylko Litwini okazali pewną żywotność w związku z świętem Kazimierza.-

Rosjanie i Białorusini żadnej działalności nie przejawiali.-

Żydzi zorganizowali szereg odczytów i akademij.-

W całem Województwie odbyły się uroczystości z okazji imienim Marszałka Piłsudskiego przy licznym udziale organizacyj społecznych i ludności.-

Na specjalną uwagę zasługuje udział w tych uroczystościac Katol.Stow.Młodzieży /pow.białostocki, ostrołęcki, ostrowski/.-

Z okazji uchwalenia Konstytucji odbyły się manifestacje społeczeństwa połączone z uroczystemi nabożeństwami w kościołach wszystkich wyznań. W manifestacjach tych również brały udział Kat.Stow.Młodzieży.-

Stronnictwa opozycyjne przeciw nowej Konstytucji nie demonstrowały.-

---

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/3/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3
za miesiąc marzec 1935r.

II. Przegląd prasy.

a/ Prasa prorządowa.

"Przegląd Łomżyński" — Omawiając wydaną przez prof.Sobieskiego "Historję Polski" aktor artykułu pt."Rękę karaj - nie ślepy miecz" domagał się wytępienia partyjnictwa u profesorów, którzy pod pozorami "naukowości" znieprawiają dusze młodzieży. W konkluzji pismo zaznaczało, że skoro istnieją "miejsca odosobnienia" dla "bohaterów" noża, pałki, rewolweru oraz dla ludzi, przygotowujących lub dokonywujących zamachów, - to i "opryszki" pióra również winni ponosić konsekwencje za swe postępki, zamaskowane pozorami "naukowości".-

Pozatem w kilku artykułach rozważał "Przegląd Łomżyński" sprawę terenów kolonizacyjnych dla naszego przyrostu ludności. Rozstrząsając wszelkie możliwości, pismo doszło do wniosku, że najodpowiedniejszym terenem do tego celu byłby Madagaskar.-

b/Prasa opozycyjna.

"Życie i Praca" — Tygodnik poświęcił znaczną część artykułów zagadnieniom ogólno-społecznym, nie nadając wywodom swym specjalnego ostrza antyrządowego. W artykule pt."Którędy droga do naprawy ?" organ djecezjalny sfor[illegible]nawszy oświadczenie ministrów oraz głosy prasy prorządowej w sprawie koniecznoś-

./.

ści przyjścia z pomocą wsi kosztem miast, wywodzi, że ratując wieś, nie należy podcinać egzystencji ludzi w miastach, którzyi tak są już dotknięci klęską bezrobocia i nędzy. Nakładanie w tych warunkach dalszych ciężarow na warsztaty pracy w miastach może wywołać dalszy wzrost bezrobocia. Wyjście z obecnej trudnej sytuacji widzi pismo w pozbyciu się przez Państwo różnego rodzaju przedsiębiorstw, co w rezultacie zmniejszyłoby wydatki Państwa.-

W artykule, zatytułowanym "Plaga pośredników", pismo dowodzi, że do zubożenia wsi przyczynia się łańcuch pośredników, przez których ręce przechodzą zarówno płody rolne, nabywane na wsi za bezcen, jak też i wytwory przemysłu. Wyjście z tej sytuacji widzi tygodnik w zakładaniu spółdzielni, któreby czyniły zakupy z pierwszej ręki i dostarczały je bezpośrednio spożywcom.-

Zastanawiając się nad złożonym do laski marszałkowskiej projektem ustawy o szarwarkach, "Życie i Praca" wywodzi, że powiększenie szarwarków pociągnie za sobą ujemne skutki: zwiększy bowiem w miastach bezrobocie, na wsi zaś zmniejszy wydajność roli, gdyż rolnik, zaabsorbowany szarwarkami, z konieczności będzie miał mniej czasu na jej upra wę.-

"Nowe Życie"

W tygodniku tym wznowiono zagadnienie poprawy sytuacji wsi, podnosząc, że czynniki rządowe głosiły co innego, a co innego wykazało życie. Przykładem tego są wybory gromadzkie i gminne. Głoszono, że odbywają się one pod kątem widzenia gospodarczym, a tymczasem starano się utrudnić wszelkimi sposobami przeprowadzenie do rad gromadzkich i

./.

23

gminnych ludzi niezależnych, którzyby walczyli o wprowadzenie w samorządach oszczędnej gospodarki. W ten sposób, zamiast poprawy, wieś szybko idzie ku upadkowi.-

---

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr.PN.220/3/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3
za miesiąc marzec 1935r.

III. Ruch polityczny.

a/Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

BBWR.organizował kursy gospodarcze na szczeblu gminy /Kursy na szczeblu powiatu organizowano w poprzednim okresie/. Cieszyły się one dużą frekwencją. Na uwagę zasługuje 8-dniowy kurs społeczno-gospodarczy w Wysokiem-Mazowieckiem połączony z zajęciami praktycznemi.-

W Białymstoku przy współudziale Rady Grodzkiej BBWR.został zorganizowany Centralny Zw.Drobn.Kupców Chrześć. Ma on na celu wyciągnięcie drobnego kupiectwa z pod wpływów Str.Narodowego.-

Pozatem na terenie Województwa odbyło się szereg zgromadzeń i zebrań poselskich, na których omawiano sprawę nowej Konstytucji oraz poruszono zagadnienia interesujące specjalnie wieś /oddłużenie /. Zainteresowanie było niekiedy b.duże.-

Powiat	Zgromadzenia Publiczne			Zebrania		Ilość nowych komór.	Ilość nowych członk.
	ilość	Frekwencja ilość	rozciąg.	ilość	Frekw.		
Augustowski	2	900	300-600	1	30	-	-
Białystok-M.	-	-	-	-	-	1	30
Białostocki	-	-	-	1	30	-	-
Bielski	-	-	-	3	300	-	-
Grodzieński	1	300	-	-	-	-	-
Łomżyński	1	500	-	-	-	-	-
Ostrołęcki	18	1649	30-500	6	400	-	-
Ostrowski-Maz.	1	400	-	-	-	-	-
Suwalski	-	-	-	3	150	-	-
Szczuczyński	1	300	-	1	24	-	-
Wołkowyski	-	-	-	1	72	-	-
Wysoko-Mazowiecki	1	500	-	6	1280	-	-
Razem	25	4549	-	32	2286	1	30

/.

24

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Działalność Stronnictwa w porównaniu z poprzednim okresem zmalała. Poseł Janowski poza odbyciem kilku konferencyj z kierownikami sekr.pow., działalności żadnej nie przejawiał.-

Powiaty	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komór.	Ilość nowych członków
	ilość	Frekwencja ilość	Frekwencja rozciągł.	ilość	frekw.		
Ostrowsko-Maz.	-	-	-	2	15	-	-
Sokólski	-	-	-	-	-	1	10
Razem	-	-	-	2	15	1	10

c/ Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne

Działalność Stronnictwa ogranicza się wogóle tylko do Białegostoku i pow.białostockiego. W okresie sprawozdawczym odbyło się jedno zebranie przy udziale 22 osób, pozatem zorganizowano jedno koło, liczące 12 członków.-

d/ Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe.

Akcja Stronnictwa bardzo słaba. Praca organizacyjna uległa zahamowaniu, Odbyłysię dwa zebrania w pow.białostockim przy udziale 100 i 50 osób.-

e/ P.S.Chrześcijańska Demokracja.

Jedyny działacz Ch.D.pos.Pułjan przejawia bardzo mało ruchliwości. Ostatnio interesuje się szczególnie powiatami suwalskim

./.

i augustowskim, jednak rezultatów tej działalności nie obserwuje się. W miesiącu sprawozdawczym odbyło się tylko jedno zebranie w pow.suwalskim przy udziale 70 osób.-

f/ Stronnictwo Narodowe .

Str.Narodowe nie ustaje w usiłowaniu opanowania terenów do których dotychczas wpływy jego nie docierały. Próby opanowania pow.sokólskiego nie udały się /został zlikwidowany lokal Sekretarjatu Powiatowego/. Obecnie stronnictwo wysiłki swoje skierowało na pow.grodzieński i augustowski. W Grodnie powstała bardzo silna placówka Młodych /90/, która działalność swą rozpoczęła od malowania haseł antyżydowskich. Zarz.Okręgowy przeniósł swą siedzibę z Białegostoku do Grodna, skąd czynione są wyjazdy na teren powiatu grodzieńskiego i augustowskiego. W pracy zaczęło stosować taktykę konspiracyjną.-

Specjalną zainteresowanie wykazuje stronnictwo w stosunku do tych gmin pow.augustowskiego, które przylegają bezpośrednio do pow.grodzieńskiego. W Grodnie sen.Siciński udekorował 16 członków Grupy Młodych "mieczykami". Akcja organizacyjna w pow. grodzieńskim dotychczas bez rezultatu.-

W Łomży odbył się zjazd powiatowy przy udziale 1200 osób. Na zjazd przybył poseł Choromański i posłanka Pepłowska.-

Na organizowanych zebraniach omawiano nową Konstytucję, przyszłe wybory oraz kwestję żydowską.-

./.

25

Powiat	Zgromadzenia Publiczne Ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciągł.	Zebranie ilość	Zebranie frekwencja	Ilość nowych komórek	Ilość nowych członków
Augustowski	-	-	-	4	85	1	19
Białostocki	2	450	300-150	3	110	1	21
Łomżyński	-	-	-	4	1320	-	-
Ostrołęcki	4	336	20-200	1	20	1	20
Ostrowsko-Maz.	-	-	-	1	100	-	-
Suwalski	-	-	-	1	100	-	-
Szczuczyński	-	-	-	4	503	-	-
Wysoko-Mazow.	-	-	-	5	390	1	20
Razem	6	786	-	23	2628	4	80

g/ Stronnictwo Ludowe .

Pogłębiają się rozdźwięki pomiędzy działaczami stronnictwa a posłem Sawickim. Na zjeździe powiatowym w Grodnie zatarg pomiędzy prezesem zarz.pow.Makarewiczem, a pos.Sawickim przybrał tak ostrą formę, że Sawicki opuścił zjazd wraz ze swoimi zwolennikami. To samo obserwuje się w Białymstoku. Walka pomiędzy Sawickim, a adw.Łazukiem i Janczakiem przybiera charakter coraz ostrzejszy. Poseł Sawicki nosi się z zamiarem wystąpienia ze Str.Ludowego i stworzenia "Polskiego Stronnictwa Ludowego". Pomimo tych wewnętrznych nieporozumień stronnictwo prowadzi dość żywą robotę agitacyjną, jakkolwiek bardzo bezplanową.-

Na uwagę zasługują zjazdy stronnictw w Grodnie i w Suwałkach. Na zjeździe w Suwałkach był obecny, jako przedstawiciel N.K.W.pos.Pac, który w swem przemówieniu bardzo ostro występował przeciwko działaczom ludowym, oświadczając, że większość z nich to zdrajcy sprawy chłopskiej. Do działaczy opatrznościowych szczerze oddanych sprawie chłopskiej zaliczył siebie i Sawickiego. Na zjeździe dokonano wyborów zarządu powiatowego.-

Na prezesa wybrano Antoniego Trochima.-

./.

25

We wsi Sydłuda, pow.sokólskiego koło Str.Ludowego założyła spółdzielnię mleczarską.-

Zarząd Powiatowy w Łomży kładzie obecnie duży nacisk na rozwinięcie czytelnictwa.-

Na zebraniach omawiamo nową Konstytucję, przyszły wybory oraz kryzys ekonomiczny wsi. Znamiennem jest, iż ostatnio prelegenci Str.Ludowego często występują przeciw żydom.-

Powiat	Zgromadzenia Publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Ilość nowych członków
	ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciąg.	ilość	Frekwencja		
Białostocki	-	-	-	4	350	-	-
Bielski	-	-	-	1	10	-	-
Grodzieński	-	-	-	1	60	-	-
Łomżyński	-	-	-	1	20	-	-
Ostrowsko-Maz.	-	-	-	2	25	-	-
Suwalski	-	-	-	10	395	1	10
Szczuczyński	-	-	-	2	48	2	31
Wołkowyski	-	-	-	1	20	2	33
Razem	-	-	-	22	928	5	74

h/ PPS. OKW.

PPS.OKW.szerszej akcji nie prowadziło. W Hajnówce po nieudanym strajku starała się odzyskać utracone wpływy w Zw.Zaw. Robot.Przem.Drzewnego, jednak bez rezultatu. Charakterystyczne jest, iż ostatnio obserwuje się w łonie tejże partji tendencje antysemickie. Istnieje nawet zamiar zorganizowania Klasowych Zw.Zaw.w Białymstoku, złożonych wyłącznie z chrześcijan. Bez powodzenia usiłowano zorganizować Zw.Zaw.Rolnych w pow.białostockim. Tematem wszelkich odczytów i zebrań była nowa Konstytucja, sprawy ekonomiczne warstw pracujących ze stałem atakowaniem Rządu i szkolnictwo.-

./.

26

Powiat	Zgromadzenia Publiczne			Zebrania			
	ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciągł.	ilość	frekw.	Ilość nowych komór.	Ilość nowych członk.
Bielski	-	-	-	3	250	-	-
Grodzieński	-	-	-	1	100	-	-
Wysoko-Mazow.	-	-	-	1	180	-	-
Razem	-	-	-	5	530	-	-

W.D.

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr.220/3/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3
za miesiąc marzec 1935r.

IV. Ruch Wyznaniowy

a/Kościół Rzymsko-Katolicki

Bez zmian.-

b/Kościół Prawosławny

Polacy wyznania prawosławnego prowadzili nadal akcję organizacyjną.-

S e k t y

a/M a r j a w i c i :

Zatarg w parafji marjawickiej w Filipowie, pow.suwalskiego trwa w dalszym ciągu. Zwolennicy biskupa Kowalskiego nie uznają nowego proboszcza, mianowanego przez biskupa Feldmana.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.220/3/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.3
za miesiąc marzec 1935r.

V. Mniejszości narodowe.

a/Białorusini:

żadnej działalności politycznej poza wywrotową nie prowadzili.-

W Swisłoczy, pow.wołkowyskiego odbyło się doroczne zebranie T.S.B., na którem dokonano wyborów nowego zarządu.-

b/ L i t w i n i :

Na terenie pow.grodzieńskiego i suwalskiego obchodzili litwini uroczyście dzień 4 marca /św.Kazimierza, patrona Litwy/. Odbyły się nabożeństwa, akademje i przedstawienia teatralne.-

c/ R o s j a n i e :

W Grodnie odbyło się zebranie staraniem Ros.Tow.Dobroczynności przy udziale 150 osób, na którem uchwalono protest przeciwko nauczaniu religji prawosławnej w szkołach w języku polskim.-

d/ Ż y d z i :

urządzili cały szereg akademij z okazji przypadającej rocznicy śmierci kpt.Trumpeldora. Pozatem zorganizowano szereg odczytów na temat Palestyny, aktualnych zagadnień państwowych i roli żydów w życiu politycznem.-

Nazwa organizacji	Zgromadzenie i zebrania	Odczyty	Obchody i akademje.	Przedstawienie i zabawy.	Ilość osób razem.	Rozpiętość.	Dochód	Uwagi
Sjoniści ogólni	-	1	-	-	85	-		
Sjoniści rewizjon.	2	6	5	6	2220	14 -500		
Poalej Sjon Prawica	-	-	1	-	200	-		
B u n d	-	1	-	-	60	-		
Hechaluc Pioner	1	-	-	1	290	-	77 zł.	
Brith Trumpeldor	-	-	-	1	-	-	30 zł.	
Liga pomocy prac. w Palestynie	-	1	2	-	1050	150-500	-	
Tarbuth	1	-	-	-	100	-	-	
Kultur Liga	-	1	-	-	130	-	-	
"Hatechija"	-	-	1	-	200	-	-	
"Hacofe"	-	-	-	1	100	-	25 zł.	
"Bejtor"	-	-	1	-	20	-	-	
Freiheit	-	1	-	-	60	-	-	
Makabi	1	-	-	-	50	-	-	
Różne	-	5	-	-	910	30-300	-	

H.F.

28

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.PN.220/4/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4 za miesiąc kwiecień 1935r.

Białystok, dnia 10 maja 1935 roku

TAJNE - PILNE !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4 za miesiąc kwiecień 1935 rok z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

WOJEWODA

/Pasławski/

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 14/5 19

Otrzymują do wiadomości:

1/Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " Nowogródku,
3/ " " Brześciu n/Bugiem,
4/ " " Warszawie,
5/ " " Stanisławowie,
6/ " " Tarnopolu,
7/ " " Lublinie,
8/ " " Łodzi,
9/Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie,
10 " " " " Warszawie,
11/" " " Okręgowego w Białymstoku,
12/" " " " Łomży,
13/" " " " Grodnie,
14/" " Wydz.Zam.S.O.w Suwałkach,
15/Ekspozytura Nr.1 Oddziału II Szt.Gł.w Wilnie,
16/Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
17/ " " " " IX.w Brześciu n/Bugiem,
18/ " " " " I w Warszawie,
19/K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie,
20/Panowie Starostowie Powiatowi Wojew.Białostockiego,
21/Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/Pan Komendant Wojewódzki PP. w Białymstoku,
23/Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.-

W.D.

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.230/4/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc kwiecień 1935 roku

I. Sytuacja ogólna.

Ruchliwość poszczególnych organizacyj politycznych obserwowana w poprzednich miesiącach ostatnio osłabła, jedynie BBWR. i Stronnictwo Narodowe pracują nadal z niesłabnącą energją. BBWR. kontynuuje akcję kursów kulturalno-oświatowych i gospodarczych w skali gminnej /dla działaczy gminnych i gromadzkich/, Stronnictwo Narodowe zaś wysiłki swoje skierowało na opanowanie powiatów grodzieńskiego, augustowskiego i suwalskiego t.j. tych terenów, które dotychczas były domeną wpływów Ch.D. Na uwagę zasługuje kurs propagandowy zorganizowany w Grodnie, w którym wzięło udział 16 osób z powiatu augustowskiego. Pozatem Stronnictwo prowadziło kampanję prasową za zwiększeniem poczytności "Gazety Warszawskiej" i "Tygodnika politycznego".-

W miesiącu sprawozdawczym ukazali się poraz pierwszy na terenie województwa posłowie Tadeusz Lech i Henryk Kakowski, którzy przemawiali na kilku zgromadzeniach i zebraniach.

Inne stronnictwa polityczne działalności godnej omówienia nie ujawniły.-

Źle przedstawia się sytuacja Chłopskiego Stronnictwa Rolniczego, którego działalność maleje a wpływy zanikają. W miesiącu sprawozdawczym nie odbyło się ani jedno zebranie mimo kilkunastu zapowiedzianych. Podobną sytuację obserwuje się w Ch.D. Na tereny, na których działa, wcisnęło się Stron-

29

nictwo Narodowe.-

Działalność Zjednoczenia Chrześcijańsko-Społecznego zamarła.-

U Chrześcijańskiego Stronnictwa Ludowego /pos.Bitner/ nikłą działalność obserwowano wyłącznie na terenie pow.białostockiego.-

Działalność Stronnictwa Ludowego nadal nieskoordynowana W porównaniu z miesiącem poprzednim zmalała.-

PPS.CKW. poza przygotowaniami do wystąpień w dniu 1 maja starała się odzyskać utracone wpływy w powiecie bielskim, jednak bez rezultatu.-

W ruchu wyznaniowym zasługuje na uwagę powstanie Sekty Badaczy Pisma Swiętego w powiecie suwalskim.-

Z mniejszości narodowych najżywotniejsi byli Litwini, którzy urządzili kilka przedstawień i zabaw prowadząc pozatem w powiecie suwalskim przysposobienie rolnicze młodzieży.-

Białorusini i niemcy urządzili po jednym przedstawieniu w pow.bielskim i suwalskim.-

Żydzi zainteresowania swe zwrócili na sprawy emigracji do Palestyny urządzając na ten temat szereg zebrań i odczytów.-

-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/4/35.T.

Informacyjne sprawozdanie miesięczne Nr
za miesiąc kwiecień 1935 r.

II. Przegląd prasy.

W ciągu miesiąca kwietnia b.r. żadnych zmian w układzie czasopism na terenie Województwa Białostockiego nie było.-

Konfiskat, ani też procesów prasowych w okresie sprawozdawczym nie notowano.-

H.F.

30

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/5/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4
za miesiąc kwiecień 1935r.

III. Ruch polityczny.

a/Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

BBWR.organizował kursy gospodarczo-społeczne i kulturalno-oświatowe dla działaczy gminnych i gromadzkich, które cieszyły się dużą frekwencją. Dąży się do przeprowadzenia tych kursów w każdej gminie.-

W Wysokiem-Mazowieckiem odbył się 8-dniowy kurs kulturalno-oświatowy oraz 2-dniowy kurs gospodarczo-społeczny. Kursy te mają na celu przygotowanie działaczy społecznych dla całego powiatu. Odbył się również 2-dniowy kurs gospodarczy w Łomży. Pozatem zanotowano szereg zebrań i zgromadzeń z udziałem posłów i senatorów Bloku. Tematy: konstytucja, ustawy oddłużeniowe, polityka zagranicz-na.-

Powiat	Zgromadzenia publ. ilość	Zgromadzenia publ. Frekwencja ilość	Zgromadzenia publ. Frekwencja rozciąg	Zebrania ilość	Zebrania frekwen.	Ilość nowych komór.	Ilość nowych człon.	Uwagi
Augustowski	1	300	-	-	-	-	-	
Białystok m.	-	-	-	-	-	-	-	
Białostocki	1	500	-	2	150	-	-	
Bielski	-	-	-	1	150	-	-	
Grodzieński	3	1300	400-500	2	280	-	-	
Łomżyński	-	-	-	2	110	-	-	w tem kurs gospodar./76/
Ostrołęcki	-	-	-	18	1405	-	-	7 kurs.kul.ośw. kurs.gosp.społ.
Ostrowski-Maz.	-	-	-	1	30	-	-	
Sokólski	-	-	-	2	77	-	-	
Suwalski	-	-	-	1	50	-	-	
Wołkowyski	1	200	-	-	-	-	-	
Wysoko-Maz.	9	-	-	6	908	-	-	kursy oświat.i gospodarcze
Razem	6	2300	-	35	3160	-	-	

b/Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Działalność stronnictwa, jak też i jego wpływy zmalały do minimum. Z zapowiedzianych 12 zebrań nieodbyło się ani jedno z powodu braku słuchaczy. Szczególnie wyraźnie zaobserwowano to w powiecie bielskim, gdzie działa płatny instruktor stronnictwa i gdzie mimo dużych wysiłków niedoszło do skutku ani jedno zebranie.

W Sokółce zlikwidowano sekretarjat powiatowy. Przyczyną tego stanu rzeczy zdaje się bezwątpienie pos.Janowskiego w możliwości uzyskania mandatu.-

c/Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne.

Żadnej działalności nie przejawiało.-

d/Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe.

Działa słabo jedynie na terenie pow.białostockiego. Pos.Bitner w porozumieniu z klerem kat.stara się wprawdzie zakładać koła stronnictwa, jednak rezultaty są niewspółmierne do włożonych wysiłków.-

W miesiącu sprawozdawczym odbyły się dwa zebrania w Supraślu i Krypnie, pow.białostockiego przy udziale 120 osób.-

e/P.S.Chrześcijańskiej Demokracji.

Działa jedynie pos.Pułjan, który jednak ostatnio zniechęcił się wskutek niepowodzeń, spotykających go w pracy politycznej. /Podczas przemówień pos.Pułjana, wszyscy słuchacze wychodzą./ Działalność jego jest też obecnie bardzo nikła i w przeciągu miesiąca ograniczyła się tylko do odbycia dwu zebrań w Grodnie przy udziale

./.

31

20 osób i Augustowie osób.-

f/Stronnictwo Narodowe .

Stronnictwo kontynuuje akcję zmierzającą do opanowania terenu powiatów grodzieńskiego, augustowskiego i suwalskiego. Akcją tą kieruje sekretarz Zarządu Okręgu w Białymstoku Pustelnik. Liczbowo działalność ta nie przedstawia się imponująco /1 koło i 3 zebrania/.-

Na terenie Okręgu łomżyńskiego prowadzona jest propaganda prasy "narodowej".-

Sprawa "młodych" nie została jeszcze jednolicie uregulowana W niektórych powiatach "młodzi" są zwykłymi członkami stronnictwa, w innych natomiast występują jako organizacja odrębna. Pomiędzy "starymi" a "młodymi" obserwuje się tarcia. Bardzo charakterystyczne były wybory Zarządu Powiatowego w Ostrołęce, które przeprowadzono na zjeździe powiatowym prezesów kół Str.Nar., mimo iż na porządku dziennym zjazdu wyborów zarządu nie zamieszczono. Uczyniono to dlatego, by "młodzi" dowiedziawszy się o tem nie chcieli przeforsować swoich ludzi. "Starzy" boją się młodych z powodu, ich radykalizmu, a także i obserwowanej tu i ówdzie skłonności do kompromisów.-

Okres świąt wielkanocnych był wykorzystany na wzmożenie agitacji antyżydowskiej.-

Tematami,poruszanemi na zebraniach, były: Konstytucja, wybory, sprawa żydów.-

/Prostuje się wzmiankę, zamieszczoną w poprzednim sprawozdaniu o przeniesieniu siedziby okręgu Str.Nar.z Białegostoku do Grodna. Był to jedynie czasowy wyjazd władz okręgu na robotę organiza-

./.

Str. Nar. cyjną na teren powiatu grodzieńskiego/.-

Powiat	Zgromadzenia publ.			Zebrania		Ilość nowych komór.	Ilość nowych członków
	Ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciąg.	ilość	frekw.		
Augustowski	-	-	-	2	30	1	15
Białystok-M	-	-	-	-	-	-	-
Białostocki	2	530	80-450	-	-	1	14
Łomżyński	-	-	-	1	70	-	-
Ostrołęcki	-	-	-	1	69	-	-
Sokólski	1	40	-	1	30	-	-
Suwalski	-	-	-	1	130	-	-
Szczuczyński	-	-	-	1	43	1	79
Wysoko-Mazow.	-	-	-	2	90	-	-
Razem:	3	570	-	9	462	3	108

g/ Stronnictwo Ludowe .

W Stronnictwie Ludowem trwają nadal walki i nieporozumienia pomiędzy pos.Sawickim a innymi działaczami. Na zjeździe pow.w Białymstoku doszło do incydentu pomiędzy Sawickim a dr.Gogolewskim, którego usunięto z sali. W dodatku po dokonaniu wyborów Zarz.Pow.część zebranych nie uznała nowowybranego zarządu zarzucając skrutatorom oszustwo. Wszystkie przemówienia Sawickiego poświęcone były oczyszczeniu się z zarzutów, stawianych mu przez przeciwników politycznych.-

Pomimo wyraźnej bezplanowości pracy, stan posiadania stronnictwa zwiększył się nieco dzięki wytrwałej działalności działaczy miejscowych. Tematem przemówień były: Konstytucja, kryzys

./.

32

ekonomiczny wsi i wybory.-

Powiat	Zgromadzenia publ. ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozc.	Zebrania Ilość	Zebrania frekwen.	Ilość nowych komór.	Ilość nowych członków
Białostocki	1	400	-	1	10	-	-
Łomżyński	1	350	-	-	-	-	-
Ostrołęcki	-	-	-	1	30	-	-
Sokólski	1	300	-	-	-	-	-
Suwalski	-	-	-	2	50	1	10
Szczuczyński	-	-	-	1	100	1	10
Wołkowyski	-	-	-	-	-	3	90
Razem	3	1050	-	5	190	5	110

h/ P.P.S. C.K.W.

Wysiłek partji skierowano na jaknajbardziej okazałe zorganizowanie święta 1-maja. W związku z tem odbył się szereg zebrań i konferencyj w większych ośrodkach przemysłowych. W powiecie bielskim PPS.stara się nadal odzyskać stracone wpływy, jednak jak dotychczas bez powodzenia. Odbyły się dwa zgromadzenia: w Siemiatyczach /400 osób/ i Nurcu /100 osób/, na których przemawiał Władysław Pietrykowski z Warszawy. W Nurcu /pow.bielski/ - Edmund Klatt usiłuje zakładać oddziały Czerwonego Harcerstwa wśród młodzieży w wieku szkolnym. Dotychczas pozyskał 8 osób. W Grodnie odbyło się zebranie przedstawicieli klas.zw.zaw.w sprawie utworzenia jednolitego frontu do walki z faszyzmem.-

PPS.w Białymstoku dąży do utworzenia klasowego zw.zaw.włókniarzy, składającego się wyłącznie z chrześcijan. Sprawa ta w zasadzie

./.

już została zdecydowana pomimo oporu władz szkolnych stronnictwa.-

-----oooOooo-----

W.D.

...DA BIAŁOSTOCKI
...PN.220/4/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc kwiecień 1935 r.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katol.

b e z z m i a n .

b/ Kościół Prawosławny.

b e z z m i a n .

S E K T Y .

a/ B a p t y ś c i .

We wsi Łyski, pow.białostockiego odbyło się nabożeństwo przy udziale 10 osób. Takież nabożeństwa odbyły się w kilku miejscowościach pow.wołkowyskiego, na których było łącznie 76 osób.-

b/ Sekta Badaczy Pisma Świętego.

We wsi Józefowo, gm. Koniecbór, pow.suwalskiego powstała sekta Badaczy Pisma Świętego. Do sekty przystąpiło dotychczas 25 osób, jednak ze względu na wielkie zainteresowanie miejscowej ludności liczyć się należy z szybkim jej rozwojem.-

H.F.

WOJEWODA BIALOSTOCKI
Nr.PN.220/4/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.4.
za miesiąc kwiecień 1935 r

V. Mniejszości narodowe.

a/ Białorusini.

We wsi Biała, gm.Białowieża, pow.bielskiego, staraniem Białoruskiego Instytutu Gospodarki i Kultury odbyło się przedstawienie odegrane przez miejscowe siły amatorskie.-

b/ L i t w i n i .

T-wo Św.Kazimierza i T-wo "Rytas" w okresie świąt wielkanocnych urządziło szereg przedstawień w większych środowiskach litewskich, które cieszyły się powodzeniem. Frekwencja do 100 osób.-

Na terenie pow.suwalskiego odbył się kurs przysposobienia rolniczego młodzieży. Akcją kieruje inż. Pojawis.-

c/ R o s j a n i e .

W Grodnie staraniem Ros.T-wa Dobroczynności odbył się odczyt na temat walki z alkoholizmem. Po odczycie chór młodzieży odśpiewał kilka pieśni rosyjskich. Obecnych 80 osób.-

d/ N i e m c y .

Niemiecki Zw.Ludowy w Wiżajnach, pow. suwalskiego zorganizował przedstawienie, na którem było 100 osób.-

e/ Ż y d z i .

Żydzi urządzili szereg zebrań i odczytów ,na których było poruszane zagadnienie Palestyny i odbudowy kolonji Tel-Chej.-

-:-:-:-:-:-:-:-

.F.

Nazwa organizacji	Zgromadzenia i zebrania	Odczyty	Obchody i akademje	Przedstaw. i zabawy	Ilość osób razem	Rozpiętość	Dochód w zł.	Uwagi
Sjoniści ogólni	1	-	-	-	80	-	-	
Sjoniści rewizjon.	1	3	-	2	670	15-250	-	
Poalej-Sjon prawica	2	3	-	-	628	30-200	-	
B u n d	2	2	-	-	800	50-350	-	
Hechaluc Pioner	3	1	-	-	347	30-217	-	
Brith Tumpeldor	-	-	-	1	30	-	-	
Liga pomocy pracującym w Palestynie	1	4	1	-	576	15-350	-	
Tarbuth	1	-	1	-	136	56-80	-	
Kultur Liga	1	2	-	-	380	90-200	-	
Mizrachi	-	1	-	-	50	-	-	
Bejtor	-	3	-	-	325	25-150	-	
Freiheit	2	1	-	-	370	70-150	-	
Bet-Am-Sjon	-	2	-	-	250	100-150	-	
Zjedn.szkół żydowsk.	-	2	-	-	155	75-80	-	
T. O. Z.	-	-	1	-	120	-	-	
Zrzeszenie kobiet żydowskich "Wizo"	-	-	-	1	50	-	-	
I n n e	-	4	-	-	480	80-200	-	

W.D.

35

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI — BIAŁYSTOK, dnia 4 czerwca 1935 roku

Nr.PN.220/5/35.T.

T A J N E - P I L N E !

Sytuacyjne sprawozdenie miesięczne Nr.5 za miesiąc m a j 1935 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny
w W a r s z a w i e.

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 12/VII 19 r.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdenie miesięczne Nr.5 za miesiąc m a j 1935 roku z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

W O J E W O D A
/Stefan PASŁAWSKI/

Otrzymują do wiadomości:

1/ Pan Wojewoda w Wilnie
2/ " " w Nowogródku
3/ " " w Brześciu n/B.,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Tarnopolu
7/ " " w Lublinie
8/ " " w Łodzi.
9/ Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " Wydz.Zam.S.O. w Suwałkach,
15/ Ekspozytura Nr.1 Oddział II.Szt.Gł.w Wilnie,
16/ Samodzielny Referat Informac.DOK.III.w Grodnie.
17/ " " " DOK. IX. w Brześciu n/B.
18/ " " " DOK. I. w Warszawie.
19/ K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie.
20/ Panowie Starostowie Powiatowi Wojew.B-stockiego
21/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku.
22/ Pan Komendant Wojewódzki P.P. w B-stoku.
23/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w B-stoku.

H.F.

URZĄD WOJEWÓDZKI LUBELSKI
2 4 CZER. 1935
otrzymano dnia _____ 193__ r.
załączników _____
Znak _____

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN. 220/5/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc m a j 1935 r.

I. Sytuacja ogólna.

W działalności BBWR. na podkreślenie zasługuje akcja mająca na celu uświadomienie szerokich warstw ludności o znaczeniu nowej konstytucji i opartej na nowych zasadach ordynacji wyborczej. W dniu 12 maja prawie we wszystkich większych ośrodkach województwa odbyły się zjazdy, przeważnie ludności wiejskiej, na których prelegenci zapoznali obecnych z zasadami nowej konstytucji i ordynacji wyborczej. Akcja ta miała na celu przeciwdziałanie stronnictwom opozycyjnym, które wszędzie starają się przedstawić zarówno konstytucję, jak i ordynację w jaknajbardziej ujemnym świetle.

Działalność opozycji znajduje się pod znakiem wyborów, przyczem wszystkie stronnictwa z wyjątkiem Str.Narodowego wspominały /co prawda w formie bardzo niewyraźnej/ o powstrzymaniu się od udziału w wyborach na wypadek uchwalenia przez sejm projektu ordynacji wyborczej BBWR..-

W akcji opozycyjnej na pierwszy plan wysuwa się nadal Str.Narodowe. Działacze "narodowi" zapowiadają z reguły dojście do władzy ich stronnictwa wysuwając na "wodza" generała Hallera. Stwierdzić należy, że wpływy stronnictwa raczej wzrastają. Charakterystyczne jest dążenie Str.Narodowego do opanowania pow.wołkowyskiego, na terenie którego dotychczas organizacyjne stronnictwo nigdy nie istniało.-

36

W działalności innych stronnictw opozycyjnych momentów zasługujących na podkreślenie nie notowano poza próbami porozumienia pomiędzy pos.Sewickim ze Str.Ludowego, a pos.Bitnerem z Chrześć.Str.Ludowego, mającego na celu wzajemne popieranie swych mandatów przy wyborach /meld.Urz.Wojew.Nr.80/.-

PPS.CKW.przejawiało pewną ruchliwość w związku z obchodem pierwszomajowym, o czem Urząd Wojewódzki doniósł w sprawozdaniu specjalnem.-

Akcja Chłopskiego Str.Rolniczego zupełnie zamarła.

Od dnia 13.V.1935 r. życie polityczne bez względu na kierunki pozostawało pod wrażeniem śmierci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego. Zgon ten wywarł tak głębokie wrażenie, że zainteresowania polityczne dnia powszedniego ustąpiły całkowicie miejsca rozważaniom związanym ściśle z faktem śmierci i świadomością jego dziejowej doniosłości.-

Należy podkreślić, że wszystkie warstwy ludności bez względu na narodowość i wyznanie, a nawet przekonania polityczne /z wyjątkiem Str.Narodowego i komunistów/ uczciły pamięć ś.p. Marszałka Piłsudskiego, w sposób mniej lub więcej okazały.-

Pod koniec miesiąca stronnictwa polityczne otrząsnowszy się z pierwszego wrażenia zwróciły do swego normalnego życia i puszczając wodze nieśmiałym narazie kalkulacjom.-

W ruchu wyznaniowym zaznaczyło się nielojalne ustosunkowanie się części kleru katolickiego do uroczystości żałobnych po zgonie ś.p.Marszałka Piłsudskiego, o czem Ministerstwu zostało przedłożone sprawozdanie specjalne. Pozatem wśród sekt religijnych istniejąca od niedawna w pow.suwalskim sekta "Ewangielicznych Chrześcijan" przejawia wzmożoną ruchliwość.-

Z mniejszości narodowych jedynie litwini zorganizowali kilka zebrań i przedstawień teatralnych.-

37

Żydzi, zainteresowania swe kierowali nadal na sprawy palestyńskie, na rozważania polityczne w związku ze zgonem Pierwszego Marszałka Polski J.Piłsudskiego.
Brali oni przytem masowy udział w uroczystościach żałobnych.-

-:-:-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN. 220/5/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc m a j 1935 r.

II. Przegląd prasy.
-:-:-:-:-:-:-:-

W ciągu miesiąca maja b.r. żadnych zmian w układzie czasopism na terenie Województwa Białostockiego nie było.-

Konfiskat ani też procesów prasowych w okresie sprawozdawczym nie notowano.-

-:-:-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN. 220/5/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5
za miesiąc m a j 1935 r.

III. Ruch polityczny.
-:-:-:-:-:-:-

a/Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

BBWR.postawił sobie za zadanie uświadomienie jaknajszerszych warstw ludności o znaczeniu nowej konstytucji i nowej ordynacji wyborczej. Akcja ta o pierwszorzędnem znaczeniu ze względu na stosunek do tych zagadnień wszystkich stronnictw opozycyjnych, starających się na wszelki sposób zdyskredytować nową konstytucję i ordynację, dała dobre wyniki. W powiatach ostrołęckim, wysoko-mazowieckim i bielskim odbyły się takie zebrania na szerszą skalę przy b.licznym udziale ludności. W pow.wysoko-mazowieckim na uwagę zasługują urządzane przez komitety gminne BBWR.jednodniowe kursy społeczno-oświatowe. Przedmiotem były sprawy gospodarcze, akcja kulturalno-oświatowa i sprawy organizacyjne.-

Na uwagę zasługuje działalność pos.Łazarskiego, który w kilkunastu miejscowościach pow.augustowskiego omówił sprawy polityczne z miejscową ludnością.-

./.

Powiat	Zgromadzenia Publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek org.	Ilość nowych członków
	ilość	Frekwencja ilość	rozciągł.	ilość	frekw.		
Augustów	-	-	-	9	400	-	-
Białystok	1	350	-	-	-	-	-
Bielsk-Podl.	4	2600	300-1000	-	-	-	-
Łomża	1	600	-	-	-	-	-
Ostrołęka	1	430	-	-	-	-	-
Ostrów	1	400	-	10	985	-	-
Sokółka	9	3600	200-1000	-	-	-	-
Suwałki	1	500	-	-	-	-	-
Szczuczyński	1	300	-	-	-	-	-
Wołkowyski	1	300	-	1	90	-	-
Wysoko-Maz.	4	900	100-350	5	250	-	-
Razem	24	9920	-	25	1725	-	-

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze

Żadnej działalności nie obserwowano.-

c/ Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne

Żadnej działalności nie obserwowano.-

d/ Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe

Działalność ożywiła się. Poseł Bitner zwołał w pow.białostockim dwa zebrania i jedno zgromadzenie. We wszystkich swoich przemówieniach podkreśla historyczne zasługi dla Polski śp.Marszałka Piłsudskiego.

./.

Na uwagę zasługuje propozycja Bitnera, postawiona posłowi Sawickiemu w sprawie uzgodnienia taktyki i kandydatur. Bitner zamierza kandydować w okręgu białostockim, gdzie ma go poprzeć Sawicki. wzamian obiecuje Bitner poprzeć Sawickiego w okręgu suwalskim. Sawicki propozycji nie przyjął. W razie niemożności wystawienia kandydata do Sejmu przez Ch.Str.Ludowe członkowie i sympatycy mają wstrzymać się od głosowania.-

Powiat	Zgromadzenia Publiczne			Zebrania		ilość nowych komórek org.	ilość nowych członków
	ilość	Frekwencja ilość rozciągł.		ilość	frekw.		
Białystok	1	120	-	2	240		

e/P.S. Chrześcijańskiej Demokracji

Działalność nikła. Poseł Pułjan zwołał dwa zebrania w pow. augustowskim przy frekwencji 40 i 50 osób. Sytuacja Ch.D.jest utrudniona dzięki opanowaniu terenów Ch.D.przez Str.Narodowe.-

Poseł Pułjan zwrócił się do sekretarza Zarz.Pow.Str.Narodowego w Augustowie Jasińskiego celem prowadzenia wspólnej akcji wyborczej. Jasiński poradził Pułjanowi zwróci się do władz Str.Narodowego.-

W pow.wołkowyskim traci Ch.D.swe wpływy na rzecz Str.Narodowego.-

f/Stronnictwo Narodowe

Str.Narodowe działa intensywnie na terenie całego województwa. Ostatnio dąży do opanowania pow.wołkowyskiego. Działa tam płatny instruktor Sylwester Dryl. Możliwe pozyskanie części kleru katoli

./.

ckiego i sympatyków Ch.D.-

Taktycznie działalność Str.Narodowego stoi na bardzo wysokim poziomie. Dążąc do opanowania nowych terenów, stronnictwo rzuca tam kilku swoich działaczy, których po zawiązaniu ogniw organizacyjnych wycofuje pozostawiając dalszą pracę ludziom miejscowym. Jako przykład służy pow.augustowski, gdzie działali, prezes Okr. Str.Narodowego z Białegostoku Oktawiec, sekretarz Okr.Pustelnik, prezes "Grupy Młodych" z Grodna Jarosz oraz kilku innych ludzi. Ta sama taktyka zostanie zastosowana w pow.wołkowyskim. W pow.augustowskim posiada stronnictwo obecnie 6 kół i 140 członków.-

Zakrojona na wielką skalę akcja propagandy pism "narodowych" nie dała dotychczas większego rezultatu. W celu poparcia kolportażu tworzy się obecnie Komisje Prasowe, wyłonione z łona zarządów powiatowych stronnictwa. Mają one na celu nadsyłać również materjał artykułowy i kronikarski.-

W dniach 29 i 30 maja odbył się w Łomży 2-udniowy kurs społeczno-polityczny dla 52-ch członków i działaczy"Sekcji Młodych" Str.Narodowego, upatrzonych na kierowników miejscowych ogniw. Obecni senator Sołtyk oraz posłowie Staniszkis i Choromański.-

W Ostrołęce istnieje nieporozumienie pomiędzy prezesem Zarządu Powiatowego Stronnictwa Pawliszewskim, a resztą zarządu. Na nowego prezesa wysuwany jest ks.Suliński z Rzekunia.-

W Grajewie została rozwiązana "Grupa Młodych", licząca 34 członków, która wyłamywała się z pod wpływów Zarządu Powiatowego Str.Narodowego.-

Na zebraniach omawia się przeważnie sprawę nowej konstytucji sprawę wyborów i sprawę walki ekonomicznej z żydami.-

W miesiącu sprawozdawczym kolportowano "Przemówienia posłów Klubu Narodowego w Sejmie", "Ratujmy Polskę", "Samoobronę Narodu", "Orędownik", "Zorzę", "Dodatek nadzwyczajny Nowej Sztafety" i tp.-

./.

40

Powiat	Zgromadzenie publ.			Zebrania		Ilość nowych komór-ek.	Ilość nowych człon.	Uwagi.
	Ilość	Frekwencja ilość	rozc.	Ilość	frekw.			
Augustów	-	-	-	7	153	1	13	
Białystok-m.	-	-	-	2	160	-	-	
Białystok p.	-	-	-	3	60	-	-	
Ostrołęka	-	-	-	4	332	1	18	grupa młodych
Sokółka	-	-	-	1	20	-	-	
Grajewo	-	-	-	2	120	-	-	rozw. gr. mł.-34 czł.
Wysoko-Mazow.	-	-	-	3	200	1	30	
Razem	-	-	-	22	1051	3	61	

g/ Stronnictwo Ludowe.

Akcja Stronnictwa kształtowała się pod znakiem"Swięta Ludowego",które ma być próbą sił,pozatem zaobsorbowane było stronnictwo walkami wewnętrznemi pomiędzy poszczególnemi działaczami. Walki te przybierają na sile im bliżej do wyborów.Sawicki i jego grupa zwalczana jest przez adw.Łazuka i Łosia Dominika,reprezentujących b:PSL."Piast"i"Wyzwolenie"."Kandydować"zamierzają Sawicki,Łazuk,Łoś,Trochim z Suwałk i Makarewicz z Grodna.

Trzeba stwierdzić,że najostrzej zwalczany jest Sawicki,jako najpoważniejszy kandydat na posła.Poseł Sawicki polecił ostatni Zarządom Pow.przedstawić sobie skład rad gminnych z uwzględnieniem symp.polit.,aby się zorjentować w układzie sił politycznyc w poszczególnych powiatach.-

Działacze stronnictwa zapowiadają bojkot wyborów w razie niemożności wysunięcia swoich kandydatów.Wybory Zarządu Powiatowego w Grodnie/kwiecień/,podczas których doszło do zajścia pomię-

40

dzy Sawickim, a Makarewiczem, zostały przez N.K.W.unieważnione.

Na terenie pow.łomżyńskiego staraniem Zarz.Pow.Str.Ludowego powstał Zw.Zaw.Rolników. Do związku przystąpiło 60 rolników. Prezesem został Franciszek Konert, rolnik, sekretarzem Władysław Praga, instruktor powiatowy Str.Ludowego.-

Na zebraniach omawiano: wybory, konstytucję i kryzys ekonomiczny wsi.-

W porównaniu z miesiącem poprzednim działalność stronnictwa zmalała.-

W związku ze zgonem śp.Marszałka Piłsudskiego Str.Ludowe zachowało się b.poważnie. Prelegenci na wszystkich zebraniach podkreślali zasługi śp.Marszałka.-

Powiat	Zgromadzenia Publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek org.	Liczba nowych członków
	ilość	Frekwencja ogólna	Frekwencja rozciągł.	Ilość	rozc.		
Augustów	-	-	-	1	30	-	-
Białystok	-	-	-	1	14	-	-
Łomża	-	-	-	2	112	-	-
Suwałki	-	-	-	4	120	1	29
Razem	-	-	-	8	276	1	29

h/ P.P.S. C.K.W.

Poza obchodami w dniu 1 maja, o czem Ministerstwo zostało przedłożone opracowanie specjalne /Nr.PN.474/5/35.T.z dnia 9.V.r odbyły się staraniem PPS.trzy odczyty w Grodnie /250/, Suwałkach /60/ i Wysokiem-Mazow. /180/ na temat stosunków politycznych i gospodarczych w Europie i Polsce.-

Założony przed niedawnym czasem staraniem OKR.PPS.w Białym

./.

41

stoku II Oddział Klasowego Związku Zawodowego Włókniarzy /chrześcijański/ z powodu bardzo ostrej przeciwakcji oddziału I rozwija się bardzo powoli.-

ooooo000ooooo

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/5/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5.
za miesiąc m a j 1935 r.

IV. Ruch wyznaniowy.
-:-:-:-:-:-:-

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Zgon Marszałka J.Piłsudskiego wywołał powszechny żal i spontaniczne jego odruchy. Każde wyznanie we właściwy sobie sposób z możliwie największym ceremonjałem starało się złożyć hołd Zmarłemu.-

Na tle powszechnej żałoby dały się jednak zarejestrować zgrzyty świadczące o istnieniu tendencji, ukrytych a wrogich dla obecnego kształtowania się stosunków. Podłożem tych zgrzytów była działalność stronnictw opozycyjnych, które w szeregach duchowieństwa mają mniej lub więcej cichych zwolenników. Ośrodkiem tej uwłaczającej powadze Zmarłego akcji, była osoba ks.biskupa Łukomskiego. Wydał on zarządzenie:"żadnych mów i panegiryków". Domagał się i domaga represji przeciwko ludności,która samorzutnie na wieść o zgonie Ojca Narodu uderzyła w dzwony.Takiemi i innemi zarządzeniami/wywieszenie żałobnej flagi dopiero w dn.14 maja/biskup Łukomski nastawiał podporządkowane mu duchowieństwo nieprzychylnie do uroczystości żałobnych.-

Najbardziej przykrym incydentem, były zajścia w Tykocinie.Ks.Antoni Kochański, wikarjusz w Tykocinie, a jednocześnie prefekt, za odwanie się do młodzieży szkolnej:"pośoście ubrali te szmaty" i"mnie nie umarł ojciec, ani matka więc nie mam po kim nosić żałoby" został na polecenie Prokuratora osadzony w więzieniu. Za aresztowanym ujął się ks.Stanisław Chmielewski,drugi wikarjusz w Tykocinie i zorganizował tłumne zebrania ludności w tej miejscowości w okresie od 19 do 21 maj Zebranie to wyraziło się w napadzie na przodownika P.P.,zdemolowaniu aresztu miejskiego, uwolnieniu 3-ch aresztowanych i t.p.

42

wykonaniu zarządzeń biskupa, podległe mu duchowieństwo w wielu wypadkach odmawiało wygłoszenia kazania i zabraniało ludności posługiwania się dzwonami/ks. Marcin Szumowski, proboszcz w Jedwabnem pообcinał liny od dzwonów/. W nielicznych wypadkach uzależniało duchowieństwo odprawienie nabożeństwa żałobnego od uiszczenia kwoty pieniężnej.-

Na obszarze djecezji wileńskiej i pińskiej incydenty omawiane były mniej liczne i ograniczały się przeważnie do odmowy wygłoszenia kazania.-

Przed ukończeniem uroczystości żałobnych ks. biskup Łukomski udał się w podróż inspekcyjną. Dnia 18 maja biskup był w Sejnach, następnie w okresie od 25 do 28 maja w Bereźnikach, Krasnopolu, Karolinie, Smolanach i Wiżajnach.-

Akcja Katolicka w okresie sprawozdawczym przejawiała normalną żywotność. Dnia 23 maja odbył się w Ostrowi-Mazowieckiej w lokalu Banku Ludowego I-szy okręgowy zjazd delegatów i delegatek Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży Męskiej i Żeńskiej. Urządzono pozatem szereg przedstawień amatorskich i zebrań miejscowych kół. W Przerośli, pow. suwalskiego odbyło się zebranie organizacyjne Katolickiego Stowarzyszenia Kobiet.

Na uwagę zasługują zebrania członków Akcji Katolickiej w dniu 3 maja w Grajewie i w dniu 5 maja w Rajgrodzie, pow. szczuczyńskiego. Przedmiotem tych zebrań była Konstytucja 3-go Maja i stosunki, panujące w Rosji Sowieckiej. W dniu 12 maja b.r. ks. biskup Dembek, wikarjusz djecezji łomżyńskiej, przybył do Grajewa i wziął udział w uroczystościach poświęcenia sztandaru Krucjaty i Stowarzyszenia Matek Chrześcijanek. Na uroczystość tę zwieziono młodzież szkolną sąsiednich miejscowości.

b/ Kościół Prawosławny.

W związku z uroczystościami żałobnemi po ś.p. Marszałku Piłsudskim biskup prawosławny Antonjusz odwołał wyznaczoną na okres od 19 do 29

maja wizytację diecezji grodzieńskiej. W dniu 30 maja odbył się w Bielsku-Podl., dekanalny zjazd duchowieństwa prawosławnego. Przed rozpoczęciem zjazdu odprawione zostało uroczyste nabożeństwo żałobne za spokój duszy śp Marszałka Piłsudskiego. W nabożeństwie wzięli udział wszyscy uczestnicy zjazdu.-

S E K T Y.

a/ Adwentyści Dnia 7-go.

W Białymstoku w dniach 30.V. do 2.VI. w lokalu przy ul.Sienkiewicza Nr.80 odbył się zjazd członków i sympatyków zboru adwentystów dnia 7-go. Na zjeździe obecnych było około 90 osób, z udziałem delegata z północno-europejskiej dywizji Adwentystów z siedzibą w Londynie, Batleta oraz 22 przedstawicieli zborów z województw północnych -nowogródzkiego, wileńskiego i białostockiego. Zjazdowi przewodniczył Dzik Ferdynand,kaznodzieja z Wilna. Na zjeździe został wybrany komitet,kierujący obradami,w skład którego weszli Englicht z Rygi/Łotwa/, Switel,kierownik szkoły misyjnej w Bielsku na Śląsku, Hintz Marjan, kaznodzieja sekty adwentystów z Białegostoku i Władysław Siemionowicz,kolporter misyjny z Wilna. Na zjeździe zapadły następujące uchwały: I.Dziękczynna w następującem brzmieniu: "Dziękujemy naszemu Ojcu Niebieskiemu za wszystkie błogosławieństwa,otrzymane w roku bieżącym, a zwłaszcza za to, że ON nas jeszcze zachował w prawdzie i pozwolił nam się zjechać na tę doroczną konferencję.Czujemy się także zobowiązani dziękować władzom Państwa za okazaną nam tolerancję, przychylność i swobodę. Poświęcamy się nanowo naszemu Panu dla Jego dzieła i oczekujemy od Niego większych błogosławieństw w pracy Druga uchwała o szkole misyjnej:"W obliczu wielkich potrzeb naszego kraju jest szczególnie ważnem, aby pracownicy boży czynili nadzwyczajne wysiłki w celu zachęcania młodych ludzi do uczęszczania do szkoły misyjnej i spowodowali, żeby już w tym roku do niej się

43

zgłosili".- Trzecia uchwała o młodzieży: "Polecamy, ażeby wszyscy pracownicy, urzędnicy zborów organizowali oddziały młodzieży we wszystkich zborach i grupach, gdzie tylko młodzież znajduje się i wychowali ją do pracy bożej. Czwarta uchwała o kolportażu:"Dlatego, że w naszem polu zamieszkuje prawie 4 miljony mieszkańców,wśród których pracuje tylko 3-ch kolporterów,prosimy usilnie wszystkich,którzy odczuwają w swem sercu powołanie boże do pracy kolporterskiej, ażeby podczas zjazdu odpowiedzieli na to wezwanie i zgłosili się do pracy kolporterskiej.-

b/ Ewangeliczni chrześcijanie.

Na terenie gminy Szczebro-Olszanka.We wsi Osińska-Buda,pow. augustowskiego oraz we wsi Józefowo,gmina Koniec-Bór,pow.suwalskiego przejawiała działalność sekta ewangelicznych chrześcijan.Centrala jej mieści się we wsi Stradocz,gm.Miedna,pow.Brześć n/Bugiem.Sekta ta na terenie pow.augustowskiego i suwalskiego liczy obecnie około 40 osób. Przełożonym jest Adolf Stasienik z Osińskiej-Budy.W okresie sprawozdawczym do pomocy Stasieniukowi przybył Feliks Arcimowicz ur.1899 r.,mieszkaniec wsi Stefaniszki-Wielkie,gm.Mosty,pow.grodzieńskiego,który występuje jako wykładowca biblji.-

Dnia drugiego maja Adolf Stasieniuk urządził zebranie w mieszkaniu Bołonieńkowej w Suwałkach,na którem usiłował założyć oddział sekty w tej miejscowości.Usiłowania jego nie przyniosły jednak pożądanego skutku,gdyż do sekty przystąpili tylko gospodarze domu.Dnia 4 maja pod przewodnictwem Feliksa Arcimowicza we wsi Osinska-Buda odbył się chrzest sekciarzy,którzy pojedyńczo wchodzili do rzeczki i zanurzali się w wodzie po wyżej pasa.Następnie pojedyńczo przyjmował ich Arcimowicz,zanurzał głowę do wody i odprawiał modły.Wieczorem tegoż dnia odbyła się wieczerza wszystkich nowo-ochrzczonych sekciarzy.Sekciarze twierdzą,że w czasie tej wieczerzy Arcimowicz dokonał cudu,przemieniając wodę w wino.Arcimowicz czyni wrażenie człowieka obłąkanego na tle religijnym.Walkę z sektą prowadzi duchowieństwo katolickie oraz pastor ewangelicki z Suwałk.-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN. 220/5/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.5
za miesiąc m a j 1935 roku.

V. Mniejszości narodowe.

a/ B i a ł o r u s i n i .

Nie notowano.

b/ L i t w i n i .

Urządzili staraniem T-wa Św.Kazimierza trzy przedstawienia amatorskie w powiecie suwalskim przy frekwencji od 80-100 w jednym wypadku 800 osób /wieś ojtkomienie, gm.Sejwy/.-

Na zebraniu oddziału T-wa Św.Kazimierza w Oszkiniach, gm. Sejwy, pow.suwalskiego prezes tego oddziału Jerzy Czyplis bardzo ostro wystąpił przeciwko tym litwinom, którzy donoszą władzom bezpieczeństwa o przemycie towarów z Litwy, nazywając ich zdrajcami państwa i narodu litewskiego.-

W związku z wizytacją pasterską ks.biskupa Jałbrzykowskiego w Marcinkańcach, pow.grodzieńskiego, udekorowali miejscowi litwini drogę i furmanki któremi przybyli-barwami narodowemi litewskiemi. Ks.biskup Jałbrzykowski był gościem T-wa Św.Kazimierza w Marcinkańcach.-

c/ R o s j a n i e .

Nie notowano.

d/ N i e m c y .

Nie notowano.

44

e/ Żydzi.

Żydzi urządzili szereg zebrań i odczytów, na których przedewszystkiem były poruszane zagadnienie Palestyny. W kilku wypadkach były poruszane momenty polityczne dotyczące stosunku poszczególnych partji żydowskich do siebie.

Liczbowe zestawienie przejawów życia organizacyj żydowskich na odwrocie.-

-:-:-:-:-

L.P.

Nazwa organizacji	Zgromadzenia i zebrania	Odczyty	Obchody i akademje	Przedstaw i zabawy	Ilość członków razem	Dochód w złotych	Rozpietość
Sjoniści ogólni	1	1	-	-	400	-	100-300
Sjoniści rewizjon.	1	1	-	2	1420	-	220-1200
Poalej Sjon Prawica	2	5	2	-	1030	-	130-180
B u n d	2	2	1	-	200	-	50-350
Hechaluc Pioner	3	1	-	-	46	-	30-217
Brith Trumpeldor	-	-	-	1	50	-	-
Liga pomocy pracującym w Palestynie	1	5	1	-	540	-	70-150
Mizrachi	-	2	-	-	480	-	180-300
Freiheit	2	2	-	-	235	-	35-200
Bet-Am-Sjon	-	3	-	-	320	-	70-150
Zjedn. Szkół Żydowsk.	-	2	1	-	300	-	75-80
Żyd. T-wo Kobiet	1	-	-	-	44	-	-
T-wo Przyjaciół Uniw. Hebrajskiego w Jerozolimie	-	1	-	-	150	-	-
T-wo Żyd. Biblj. Lud.	-	-	-	1	100	45	-
"Heprel"	-	1	-	-	87	-	-

45

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.PN.220/6/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc czerwiec 1935r.

Białystok, dnia 10 lipca 1935 roku

TAJNE - PILNE !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w Warszawie

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 6/7 19 r.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6 za miesiąc czerwiec 1935r. z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

WOJEWODA

Stefan Pasławski

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI

Podano dn. 17 LIP. 1935 192 r.

Zał.

Wpis

Otrzymują do wiadomości:

1/Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/B,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w Tarnopolu,
7/ " " w Lublinie,
8/ " " w Łodzi,
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie,
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " Wydz.Zam.S.O.w Suwałkach,
15/Ekspozytura Nr.1 Oddział II Szt.Gł.w Wilnie,
16/Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
17/ " " " " IX w Brześciu n/B,
18/ " " " " I w Warszawie,
19/K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie
20/Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
21/Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/Pan Komendant Wojewódzki PP.w Białymstoku,
23/Pan Naczelnik Urzędu Sledczego w Białymstoku.-

N.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PW.220/6/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6
za m-c czerwiec 1935r.

I. Sytuacja ogólna.

Działalność stronnictw politycznych w miesiącu sprawozdawczym cechowały zbliżające się wybory. Zaznaczyło się to u wszystkich stronnictw opozycyjnych.-

W działalności BBWR., poza akcją propagandową, zanotować należy zorganizowanie Zw.Centr.Chrześc.Kupiectwa Detalicznego. W przygotowaniu organizacja takiegoż związku rzemieślników.-

Działalność Str.Ludowego,Narodowego i PPS.CKW.polegała przedewszystkiem na krytyce projektów ordynacyj wyborczych i kontynuowaniu akcji organizacyjnej. Jeżeli chodzi o akcję protestacyjną wymienić należy strajk,zorganizowany przez PPS.CKW.w dniu 19 czerwca br. Strajk ten przeprowadzono jedynie częściowo w okręgu przemysłowym białostockim. Wszystkie stronnictwa poruszały na organizacyjnych zebraniach sprawę zajść antyżydowskich w Grodnie i Suwałkach. Zajścia te oficjalnie wszystkie stronnictwa, nie wyłączając Str.Narodowego, potępiły, w rzeczywistości jednak duża część społeczeństwa chrześcijańskiego łącznie z inteligencją ekscesy po cichu aprobowała - co niewątpliwie przyczyniło się do wzrostu nastrojów antysemickich i na innych terenach.-

Przechodząc do charakterystyki działalności poszczególnych stronnictw, na pierwsze miejsce wysuwa się nadal Str.Narodowe tak ze względu na ilość zebrań jak i planowość akcji. Stronnictwo to z wyjątkiem pow.bielskiego, objęło akcją całe województwo. Atutem propagandowym stronnictwa jest jego program zdecydowanie antyżydowski, który ludno-

./.

46

ści wiejskiej trafia do przekonania, zyskując zwolenników. Nie chcąc tracić zwolenników hasła antyżydowskie zaczęło propagować i Str.Ludowe.-

Działacze Str.Ludowego, prócz zagadnień wyborczych, zwrócił duża uwagę na zajścia antyszarwarkowe w pow.suwalskim. Lokalni przywódcy Str. Ludowego starali się zasługę zmniejszenia szarwarków przypisać sobie. Celuje w tem poseł Sawicki. Dużo wysiłków włożono w przygotowania do obchodu "Święta Ludowego", które miało być próbą sił. /Rezultaty bardzo blade/.-

U innych stronnictw opozycyjnych działalności godnej wzmianki nie notowano, jedynie poseł Bitner z Chrześc.Str.Ludowego urządził dwa zgromadzenia przy bardzo małej frekwencji i poseł Pułjan z Ch.D. dwa zebrania, ze zwykłem niepowodzeniem.-

Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne nie dało żadnego znaku życia.-

Działalność Chłopskiego Str.Rolniczego przejawiła się jedynie w likwidacji sekretarjatu powiatowego w Wołkowysku.-

Z mniejszości narodowych jedynie litwini i żydzi przejawili działalność. Litwini wystawili krzyż o barwach litewskich w pow. grodzieńskim i urządzili jedno przedstawienie amatorskie.-

Organizacje żydowskie prowadziły zwykłą działalność statutową. Po zajściach w Grodnie społeczeństwem żydowskiem owładnęła obawa, aby tego rodzaju wypadki nie powtórzyły się na innych terenach.-

---

K.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/6/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6
za m.c czerwiec 1935r.

II. Przegląd prasy .

Zawieszenie czasopisma.-

Na wniosek Prokuratora Sądu Okręgowego w Łomży w dniu 19 czerwca 1935r.Sąd Okręgowy w Łomży na podstawie art.30 Dekretu z dnia 7 lutego 1919r.w przedmiocie tymczasowych przepisów prasowych postanowił zawiesić czasopismo "Życie i Praca".-

Konfiskaty.-

W Białymstoku w okresie sprawozdawczym zostały obłożone aresztem: numer 133 "Unzer Łebn" z dnia 11.VI.1935r. za całość artykułu pt. "W Grodnie" omawiający nastrój wśród ludności żydowskiej w Grodnie po zajściach antysemickich. Sąd Okręgowy w Białymstoku konfiskatę powyższą zatwierdził.-

Numer 170 "Echa Białostockiego" z dnia 23.VI.1935r. za artykuł pt."Mój pobyt w areszcie", omawiający stosunki w więzieniu białostockiem. Sąd Okręgowy konfiskatę tą zatwierdził.-

W Grodnie: "Dziennik Kresowy" z dnia 8.VI.br.za artykuł "Demonstracja antyżydowska w Grodnie" przedstawiający w tendencyjnem świetle ekscesy antyżydowskie w Grodnie.-

W Łomży: numer 23 "Życia i Pracy" z dnia 9.VI.br.za artykuły pt."Dlaczego oni napadają na ks.Biskupa" i "Katolicy protestują przeciwko napaściom na ks.Biskupa".-

Sąd Okręgowy w Łomży konfiskatę tą zatwierdził. Pozatem zmian w układzie czasopism na terenie województwa nie było.-

---

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220 /35 T.

47

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6
za miesiąc czerwiec 1935r.

III. Ruch polityczny

a/Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem

Prowadził nadal akcję uświadomienia społeczeństwa o znaczeniu konstytucji i ordynacji wyborczej. Większość rozporządzalnych sił ma BBWR.zamiar rzucić w teren dopiero po ogłoszeniu wyborów do ciał ustawodawczym. Pozatem pogłębiono prace organizacyjne w związku z czem zmieniono prezesa Rada Powiatowej BBWR.w Sokółce oraz dokonano wyborów Rady Powiatowej w Łomży. W Sokółce na miejsce majora rezerwy Majzmera obrano prezesem Ryszkę Józefa. W Łomży zaszła zmiana tylko na stanowisku prezesa, którym został Budzanowski Teofil, inspektor szkolny. Reszta zarządu została wybrana w składzie poprzednim.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania			
	ilość	Frekwencja ilość	rozciąg.	ilość	frek.	ilość nowych komórek	ilość nowych członków
Augustowski	-	-	-	6	360	-	-
Białystok m.	-	-	-	1	80	-	-
Grodzieński	-	-	-	3	280	-	-
Ostrowski	-	-	-	3	350	-	-
Suwalski	-	-	-	1	17	-	-
Wołkowyski	3	460	60 - 300	-	-	-	-
Wysoko-Mazow.	-	-	-	1	130	-	-
Razem	2	460	-	15	1217		

./.

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Żadnej działalności nie przejawiało. W Wołkowysku został zlikwidowany sekretarjat powiatowy.

c/ Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne.

Żadnej działalności nie przejawiało.-

d/ Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe.

Poseł Bitner urządził dwa zgromadzenia w Białymstoku przy udziale 80 osób i pow.bielostockim przy udziale 120 osób.Przemówienia posła Bitnera były poświęcone wyborom i sprawie ordynacji wyborczej,którą ostro krytykował.-

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Poseł Pułjan urządził dwa zebrania w pow.suwalskim przy udziale 60 i 30 osób.Pozatem odbył szereg konferencyj z probosczczami w pow.suwalskim i augustowskim.Przedmiotem konferencji były najprawdopodobniej aktualne sprawy stronnictwa.

f/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność stronnictwa w porównaniu z miesiącem poprzednim wzrosła.Wpływy stronnictwa wprawdzie wolno niemniej jednak stale wzrastają.-

Przyczyną pogłębienia się zasięgu Str.Nar.jest jego antysemicki program,który trafia do przekonania ogółowi ludności. W propagowaniu haseł antysemickich,a zwłaszcza czynnych wystąpień przeciwko żydom,działacze stronnictwa są ostatnio b.ostrożni.Poskutkowało tu umieszczenie w Berezie kilku działaczy Str.Nar.za wystąpienia antyżydowskie.W pracy organizacyjnej stronnictwo dąży do jak największej zwartości. W związku z tem stara się wszystkie agendy

48

jednoczyć w ręku zarządów kół i zarządów powiatowych, a w pierwszym rzędzie podporządkować im "młodych". Akcja z "młodymi" jest na ukończeniu. Obserwuje się forsowne mundurowanie członków, Poszczególne zarządy kół uregulowały to w ten sposób, że materjał na mundury jest kupowany hurtem, członkowie zaś należność za gotowy mundur spłacają w miesięcznych ratach/.-

Na uwagę zasługuje powstanie zarządu powiatowego Str.Narodowego w Wołkowysku./Prezes ks.Burek Marek z Mścibowa, wiceprezes Tymiński Hugon, aptekarz z Wołkowyska, członkowie: Makowiecki, Botwicz, Przyszko. Sekretarzem i instruktorem jest Dryl Sylwester/.-

Na miejsce umieszczonego w Berezie Wiktora Jasińskiego, sekretarza i instruktora Str.Nar.w pow.augustowskim, został mianowany Stanisław Kasjanowicz z Netty. Jego zastępcą Wacław Wnukowski.

Zarząd okręgu Str.Narodowego w Łomży polecił zarządom pow. utworzenie referatów gospodarczych, które mają na celu popieranie handlu chrześcijańskiego/Urząd Wojewódzki przedłożył meldunek specjalny/. Akcja ta dotychczas nie wydała rezultatów.-

W Białymstoku odbyły się wybory Zarządu Grodzkiego Str.Nar. Prezesem został Horodko Bronisław, mechanik, wiceprezesem Lutosławska, sekretarzem Jeliński. Horodko i Jeliński, są to ludzie "nowi" i jak dotąd nic o nich nie można powiedzieć. Na niektórych zebraniach Str.Nar.w pow.łomżyńskim wysyłano depesze hołdownicze do biskupa Łukomskiego, jako ofiary polityki obozu prorządowego.-

Powiat	Zgromadzenia publ Ilość	Frekwencja Ilość rozc.	Zebrania Ilość	Zebrania frekw.	Ilość nowych komór.	Liczba nowych czł.
Augustowski			8	50	3	48
Białystok-m.			7	359		
Białostocki			2	43	3	42
Łomżyński			3	185		
Ostrowski			1	40		
Suwalski			2	47	1	17
Szczuczyński			6	380		
Wołkowyski			1	50		
R a z e m			25	1154	7	107

48

g/ Stronnictwo Ludowe.

Stronnictwo Ludowe w miesiącu sprawozdawczym wysiłek swój skierowało na urządzenie "Święta Ludowego",które miało być przeglądem sił stronnictwa.Spodziewanych efektów,poza Suwałkami,jednak nie osiągnięto. Ruchliwość przejawiał pos.Sawicki,natomiast w działalności Antoniego Trochima z Suwałk zaobserwowano pewne załamanie się uzasadnione prawdopodobnie niepowodzeniami osobistemi. Żona jego skazana za przemyt sacharyny z mocy decyzji władz administracyjnych ma być wysiedloną z pow. suwalskiego. Pozatem obawiał się Trochim,by w związku z zaburzeniami antyszarwarkowemi nie padło podejrzenie,że on jest inspiratorem tych zajść.-

Mimo,że Str.Lud.ciągle mówi o bojkocie wyborów pos.Sawicki zamierza kandydować z okręgu suwalskiego i tem się tłumaczy jego zainteresowanie zaburzeniami antyszarwarkowemi i udziałem w "Święcie Ludowem" w Suwałkach i Augustowie/pierwotnie zapowiedział swój udział w Zabłudowie,pow.białostockiego/.-

Wpływy stronnictwa w powiatach wschodnich wzrosły,dzięki wypadkom suwalskim.W pow.suwalskim wymiar szarwarków został zmniejszony,co poczytuje się zarówno przez działaczy Str.Lud.,jak i przez ludność, za wynik interwencji pos.Sawickiego u władz administracyjnych.-

Na zebraniach i zgromadzeniach omawiano projekt ordynacji wyborczej, sprawę ewentualnego bojkotu wyborów oraz sprawę udziału w "Święcie Ludowem".-

Powiat	Zgromadzenia publ. Ilość	Frekwencja ilość rozciągł.	Zebrania Ilość	frekw.	Ilość nowych kom/ek	Liczba nowych członk.	Uwagi.
Białostocki	3	1250 250-500x/					x/2 obch."S.L."
Bielski	1	150x/					x/"Św.Lud."
Grodzieński			1	34			
Łomżyński	1	140x/	1	30			x/"Św.Lud".
Ostrowski	1	120x/					
Suwalski	1	1600x/					x/"Św.Lud."
Szczuczyński	1	150x/	1	20			x/"Św.Lud."
Wołkowyski	1	500x/					x/"Św.Lud."
Razem:	9	3910	3	84			

49

h/ PPS. CKW.

Działalność PPS.CKW. wzmogła się. Tłumaczyć się to przygotowaniem do strajku protestacyjnego, który się odbył w dniu 19 czerwca w Białymstoku i pow.białostockim. Wynik b.nikły. Na zebraniach w Grodnie i Suwałkach poruszano sprawę zajść antyżydowskich, które zostały ostro potępione. Jeśli chodzi o ordynację zajęto stanowisko zdecydowanie negatywne.

Sen.Kłuszyńska wygłosiła w Grodnie i Augustowie odczyty na temat "Wojna, czy pokój", w których omawiała sytuację międzynarodową. Odczyty te cieszyły się b.dużem zainteresowaniem.-

Powiat	Zgromadzenia publ.			Zebrania		Ilość nowych komór.	Liczba nowych członków.	Uwagi
	Ilość	Frekwencja Ilość	Rozciągł.	Ilość	frekw.			
Białystok-m.	2	700	350					
Białystok-p.	2	320	120-200	1	40			
Grodno	2x/	420	120-300					x/jedno rozwiąz.
Suwałki				1	38			
Razem:	6	1440		2	78			

-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.PM.220/6/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6.
za miesiąc czerwiec 1935 r.

IV. Ruch wyznaniowy.
-:-:-:-:-:-:-:-:-

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

W związku ze zbieraniem wyrazów hołdu dla ks.biskupa Łu
skiego Stowarzyszenie Akcji Katolickiej na terenie djecezji ło
żyńskiej wykazały większą ruchliwość,odbywając znaczną ilość z
rań.-

Na wyróżnienie zasługuje zebranie w dniu 29 czerwca w s
Domu Katolickiego w Łomży,w którem wzięło udział około 1.000 o
W poczekalni Domu Katolickiego ustawił się szpaler sodalistek
pod komendą Borowieckiej,przed którą przeszedł ks.biskup Łukom
Orkiestra S.M.K.odegrała marsza.Następnie zabrał głos Skiwski,
rytowany nauczyciel gimnazjum męskiego w Łomży,wyjaśniając cel
obecnego zebrania i podnosząc przytem zasługi ks.biskupa Łukom
skiego na stanowisku ordynarjusza djecezji łomżyńskiej w ciągu
ostatnich 9 lat,i o przeszkodach,jakie czynią muw jego obowią-
zkach jednostki i organizacje,które starają się usunąć go z tej
djecezji. Na zakończenie wzniósł okrzyk"Niech żyje" co sala pod
chwyciła, a orkiestra odegrała "Sto lat".Następnie przemawiała
Kraszewska,żona emeryt.naczelnika Urzędu Pocztowo-Telegraficzne
w Łomży,o zasługach biskupa i wierności społeczeństwa dla niego
Poczem przedstawiciele organizacyj katolickich ze sceny kina Do
Katolickiego. składali życzenia ks.biskupowi z okazji 15-lecia s
kry biskupiej.W podziękowaniu swem ks.biskup Łukomski za wierno
i przywiązanie do jego osoby i złożenie życzeń wygłosił przemów

nie, w którem zapewnił zebranych, że pomimo walki prowadzonej przeciwko niemu i ciskania gromów na jego o[illegible]ę, będzie nadal z łaski Bożej sprawował swoje obowiązki duszpasterza w djecezji łomżyńskiej i tem intensywniej zaznaczą się jego wystąpienia, które ludność katolicka będzie miała możność widzieć. Na zakończenie odśpiewano "Boże coś Polskę", a Skiwski wzniósł okrzyk "Niech żyje".

W Sokołach 23 czerwca odbył się zlot Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży dekanatu sokólskiego, w którem wzięło udział około 360 osób obojga płci. Na program zlotu złożyły się uroczyste nabożeństwa, akademja na placu przed kościołem i defilada na ulicach miasta. Pamięć Marszałka uczczono jednominutowem milczeniem. Przebieg zjazdu spokojny.

Dnia 17 czerwca odbył się zjazd księży z powiatu suwalskiego w Przerośli. Przewodniczył zjazdowi ks. prałat Gumowski z Suwałk. Konferencja trwała od godz. 11-ej do 17-ej. Treści rozmów nie zdołano dotychczas ustalić.-

Z ambon wygłaszany był list biskupa Łukomskiego o niewłaściwości nazywania różnych obchodów i manifestacyj świętami.

Pozatem jako dowód mentalności kleru przytacza się następujący wypadek:

W dniu 16 czerwca dziekan dąbrowski, ks. Leopold Chomski podczas kazania, porównywując władze duchowne ze świeckiemi, wyraził się w tym sensie, że Rząd Chciałby być Bogiem, ponieważ jednak Bóg jest jeden, to Rząd może być tylko bożkiem, czyli bałwanem. Następnie omawiając sprawę podpisywania rezolucji do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oświadczył, że władza świecka nie może krytykować księży i ustalać sposób odprawiania nabożeństw, gdyż kościół ma przepisy liturgiczne. Dodał następnie, że władza duchowna natomiast może i powinna kontrolować działalność władz świeckich, gdyż Bóg ma władzę na niebie i na ziemi, a

księża, jako posłańcy Boga, wolę Jego spełniają. Przeciwko ks. Chomskiemu wszczęte zostało dochodzenie.-

Wystąpienie ks. Chomskiego nie jest jedyne, w kilku wypadkach i inni duchowni wygłosili z ambon wysoce niewłaściwe oświadczenia. Uczynili to w sposób mniej lub więcej oględny/ks. Chomski, wikarjusz w Łapach, ks. Snarski, wikarjusz w Grabowiec pow. szczuczyńskiego./

b/ Kościół Prawosławny.

Komitet Polaków wyznania prawosławnego, zorganizowany w Białymstoku, napotykał na przeszkody w swej akcji wprowadzenia języka polskiego do kazań, wygłaszanych w cerkwiach. Wspomniany komitet przy poparciu władz administracyjnych zaangażował ks. Olechnowicza którego zadaniem jest spełnianie czynności duszpasterskich dla prawosławnych narodowości polskiej.-

Dnia 16 czerwca w cerkwi prawosławnej przy ul. Marszałka Piłsudskiego w czasie nabożeństwa „po odczytaniu ewangelji przez ks. Guszkiewicza ks. Olechnowicz rozpoczął mówić kazanie w języku rosyjskim, na co zareagowała pewna część wiernych, domagając się kazania w języku polskim. Będące w cerkwi kobiety z okolicznych wsi poczęły wznosić okrzyki w języku rosyjskim: "Nam nie nada propowiedi w języku polskim i nie nada świaszczennikow podstryżennych" Wobec takiej postawy zebranych ks. Olechnowicz kazanie przerwał i dalsze nabożeństwo odbyło się spokojnie.-

Dnia 23 czerwca w miejscowej cerkwi prawosławnej przy ul. Marszałka Piłsudskiego Nr. 15 odbyło się nabożeństwo żałobne za duszę śŚp. Marszałka Józefa Piłsudskiego, odprawione przez ks. dziekana Guszkiewicza przy udziale ks. Olechnowicza. Po nabożeństwie wygłosił naukę w języku polskim ks. Olechnowicz. W czasie wygłaszania kazania w języku polskim wśród obecnych słychać było szemrania, że ks. Olechnowicz jest księdzem rzymsko-katolickim, przysłanym dla

51

spolonizowania prawosławnych. Wśród kobiet największe, wyraźne niezadowolenie okazywała niejaka Owsiejczukowa Zofja, zamieszkała przy ul. Wiejskiej Nr. 82. Urząd Woje. [illegible] zarządził przeciwko nazwanej wdrożenie dochodzeń karno-administracyjnych z art. 28 prawa o wykroczeniach./Sprawa załatwiona - ekscesy nie powtórzą się/.-

S E K T Y.

a/ B a p t y ś c i.

Baptyści, korzystając z okresu letniego, zorganizowali swe uroczystości chrztu w powiatach białostockim i wołkowyskim. Dnia 29 czerwca odbył się na rzece Supraśl pod Jurowcami koło Białegostoku chrzest 15-tu osób/12 mężczyzn i 3 kobiety/. Po chrzcie odprawiono śpiewy połączone z modłami. Na miejscu był kaznodzieja Gabryel Bołtniej z Białegostoku, Dziekuć Malej z Brześcia n/B. i Gudera Włodzimierz z Łodzi. Członków z pośród baptystów było 50-ciu.-

W Wołkowysku na łono tej sekcji przeszło 3 osoby, chrztu dokonał kaznodzieja z Zelwy Antoni Kircur przy licznym udziale zebranej publiczności /około 300 osób/.-

b/ Ewangeliczni Chrześcijanie.

Na terenie pow. suwalskiego komórka tej sekty, zorganizowana w gminie Koniecbór, w dalszym ciągu ujawnia wydatne tendencje rozwojowe.-

c/ M a r j a w i c i.

W Filipowie, pow. suwalskiego gmina marjawicka przeżywa okres rozłamu na tle walki poriędzy biskupami Kowalskim i Feldmanem. Zatarg ten spowodował przejście 16-tu osób tej gminy na łono Kościoła Katolickiego.-

-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/6/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.6
za miesiąc czerwiec 1935 r.

V. Mniejszości narodowe.

a/ Białorusini.

nie notowano.

b/ Litwini.

We wsi Nerowo, gm.Marcinkańce, pow.grodzieńskiego wystawiono krzyż o barwach narodowych litewskich. Krzyż ufundowało ja oby nauczycielstwo szkół T-wa Rytas na pamiątkę rocznicy śmierci księcia Witolda. Krzyż polecono przemalować.-

We wsi Norgielewicze, gm.Marcinkańce odbyło się staraniem T-wa św.Kazimierza przedstawienie amatorskie przy udziale 80 osób.

W pow.suwalskim inż.Pojawis odbył konferencję z nauczycielami szkół litewskich.Treści konferencji nie ustalono.-

c/ Rosjanie.

nie notowano.

d/ Niemcy.

nie notowano.

e/ Żydzi.

Na początku miesiąca byli mocno zaniepokojeni wypadkami w Grodnie i w Suwałkach. Wypadki te jednak komentowano jako wystąpienia mętów społecznych. Pozatem organizacje żydowskie prowadzi-

52

ły zwykłą działalność statutową. Dużo miejsca poświęcono XIX. kongresowi sjonistycznemu.-

Na uwagę zasługuje zachowanie się żydowskiego klubu sportowego "Makkabi" w Grodnie, który w dniu "Święta Morza" ani nie wziął udziału w uroczystości urządzonej na Niemnie, ani też nie udekorował przystani i nie przyczynił się w najmniejszym stopniu do uświetlenia tej uroczystości .

Ostatnio wśród społeczeństwa żydowskiego w Grodnie wszczęto agitację za bojkotem handlu chrześcijańskiego. Inicjatywa ta wyszła od współwłaściciela huty szklanej w Grodnie, Jezierskiego. Akcję tą popierają miejscowi rabini, którzy podczas nabożeństw zachęcają swych współwyznawców do tego bojkotu.-

-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nazwa organizacji	Zgromadzenia i zebrania	Odczyty	Obchody i akademje	Przedstawienia i zabawy	Ilość osób razem	Dochód w złotych	Rozpiętość
Sjoniści ogólni	3	1	-	-	600	-	70-2
Sjoniści rewizjon.	3	8	-	-	1630	-	70-3
Poalej Sjon Prawica	1	5	-	-	1570	-	60-5
Mizrachi	1	-	-	-	150	-	-
Hechaluc Pioner	-	1	-	1	220	-	70-1
Liga pomocy pracującym w Palestynie	3	8	-	-	662	-	32-1
Kultur Liga	-	1	-	-	120	-	-
Towarzystwo Przyjaciół Uniwersytetu Hebrajskiego w Palestynie	1	-	-	-	60	-	-
Tarbut	-	2	1	1	345	-	50-1
T.O.Z.	1	-	-	1	120	-	50-7
Linas-Hacedek	2	1	-	-	258	-	60-1
Towarzystwo opieki nad sierotami żydowskimi	1	-	-	-	80	-	-

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.IN.220/7/35 T

Białystok, dnia 16 sierpnia 1935 roku

T A J N E - P I L N E !

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 za miesiąc lipiec 1935r.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I Polityczny

w W a r s z a w i e

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

Lublin, dn. 19 35 r.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7 za miesiąc l i p i e c 1935r.z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

W O J E W O D A

/Józef B a y/

Naczelnik Wydziału Społeczno-Polit.

WOJEWÓDZKI LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI

wpł. dn. 22 SIER. 1935 192 r.

Zał.

Wpis

Otrzymują do wiadomości.

1/ Pan Wojewoda w Wilnie,
2/ " " w Nowogródku,
3/ " " w Brześciu n/B,
4/ " " w Warszawie,
5/ " " w Stanisławowie,
6/ " " w [illegible]lu,
7/ " " w [illegible]is,
8/ " " w Łodzi,
9/ " Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
10/ " " " " w Wilnie
11/ " " " Okręgowego w Białymstoku,
12/ " " " " w Łomży,
13/ " " " " w Grodnie,
14/ " " Wydz.Zam.S.O.w Suwałkach,
15/ Ekspozytura Nr.1 Oddziału II Szt.Gł.w Wilnie,
16/ Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie,
17/ " " " " IX w Brześciu n/B,
18/ " " " " I w Warszawie,
19/ K.O.P. "Brygada Grodno" w Grodnie,
20/ Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego,
21/ Pan Starosta Grodzki w Białymstoku,
22/ Pan Komendant Wojewódzki PP.w Białymstoku,
23/ Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku.-

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. PN.220/7/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7
za miesiąc l i p i e c 1935r.

I. Sytuacja ogólna .

Nadchodzące wybory stanowiły przedmiot zainteresowania wszystkich legalnych stronnictw politycznych. Napięcie zainteresowań było bardzo różne i w różnych wyrażało się formach. Gdy cały zespół ugrupowań prorządowych przygotowuje się gremjalnie do wzięcia udziału w wyborach - opozycja, szczególniej zaś Stronnictwo Narodowe, stwierdziwszy, iż stanowisko negacji nie wszędzie znalazło należyty oddźwięk - przygotowuje odpowiednią akcję propagandową, którą obiecują sobie poprzeć nawet aktami terorru. Spokojne, lecz stanowcze jest narazie stanowisko PPS.CKW. W środku pomiędzy temi blokami znalazło się Stronnictwo Ludowe, które nie wytrzymując nacisku z obu stron zaczyna wykazywać poważne rysy w swojej organizacji.-

Ugrupowania, reprezentujące chrześcijański ruch społeczny, zachowują się zupełnie biernie. Odnosi się wrażenie, że na terenie województwa zostały one z akcji zupełnie wyklinwane, tem bardziej, że głos ich nie zaważyłby zbytnio na szalach tej czy tamtej strony.-

Obóz prorządowy prowadził pozatem zwykłą działalność, urządzając szereg zebrań gospodarczych, na których poruszano sprawy wyborcze.-

Jeżeli chodzi o chrześcijańskie stronnictwa polityczne, to w przeciągu całego okresu żadnej działalności one nie prowadziły, Działacze pozostający w terenie ograniczyli się do nikłej akcji informacyjnej. Stronnictwo Narodowe prowadzi zdecydowaną propagandę za bojkotem wyborów. Jednocześnie stara się wywołać wrażenie wśród swoich członków, że pokusi się o zdobycie władzy drogą zbrojnego przewrotu.-

./.

54

Całą działalność Str.Narodowego - jeśli chodzi o słowa cechuje wielki animusz bojowy.-

Kler prawosławny zajął stanowisko zdecydowanie przychylne, zalecone zresztą przez ordynarjusza.-

Jeżeli chodzi o zainteresowanie wyborami wśród szerokich mas, to jak dotychczas zbyt wielkie ono nie jest. Obserwuje się jednakowoż zainteresowanie osobami kandydatów na posłów. Dodać przytem należy, iż zainteresowanie to idzie w kierunku przynależności zawodowej, a nie politycznej kandydatów. Poszczególne grupy społeczne chciałyby widzieć swoich reprezentantów w Sejmie bez względu na ich przekonania polityczne.-

Frekwencja na zebraniach organów wybierających delegatów do zgromadzeń okręgowych była duża i prawie wszędzie dochodziła do 100%. Nawet członkowie stronnictw bojkotujących wybory, poza Stronnictwem Narodowem brali udział w tych zebraniach, wybierając swoich delegató

Z mniejszości narodowych litwini prowadzili zwykłą działalność kulturalną i gospodarczą. Do wyborów ustosunkowali się zupełnie obojętnie. Legalne stronnictwa białoruskie żadnej akcji w związku z wyborami nie prowadzą. Zainteresowania żydów były skierowane na XIX kongres sjonistyczny w Lozannie i odbywające się w związku z tem wybory do tego Kongresu. Na terenie województwa najwięcej głosów otrzymała lista "Ligi Pracującej Palestyny". Wybory przeszły wszędzie spokojnie. Zainteresowanie wyborami wśród żydów b.duże, panuje jednak opinia iż sjoniści w wyborach udziału nie wezmą.-

W.D.

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE
Nr.PN.220/7/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7
za miesiąc l i p i e c 1935r.

II. Przegląd prasy.

1. Powstały nowe czasopisma: a/ "Ostatnie Wiadomości" wychodzące w Białymstoku. Język polski. Prorządowe. Informacyjne. Codzienne. Abonenci-sfery robotnicze. Nakład - 500 egzempl.

b/"Sprawa Katolicka" wychodzące raz na tydzień w Łomży. Organ Kurji Biskupiej pod wpływami Stronnictwa Narodowego. Abonenci-przeważnie ludność wiejska. Nakład - 9.000 egzempl.

2. Przestały wychodzić czasopisma: Na okres wakacyjny od czerwca do września b.r. "Tygodnik Wołkowyski".-

3. K o n f i s k a t y : ---

4. Procesy prasowe: W Grodnie: W dniu 22.VI.b.r. została uchylona konfiskata jednodniówki "Najer Grodner Moment" z 14.VI.b.r. za artykuł "Katastrofa natury w Bożej górze "i "Tragedja Rudorgu".-
W dniu 22.VI.b.r. została uchylona konfiskata jednodniówki "Kurjer Grodner Moment" z dn.14.VI. za artykuł "Katastrofa natury w Bożejgórze".-
W dniu 6.VII.b.r. została zatwierdzona konfiskata czasopisma "Grodner Moment" z dn.21.VI.b.r. za art. "Poco do żydowskich przestępców".-
W dniu 6.VII.b.r. została zatwierdzona konfiskata

55

jednodniówki "Najer Grodner Moment" z dn.26.VI.za artykóły "W jaki sposób to się stało" i "Zapomnieć".-

W dniu 6.VII. b.r. została zatwierdzona konfiskata jednodniówki "Der Grodner Kurjer" z dnia 21.VI.b.r. za art."Dziwna korespondencja w konserwatywnym dzienniku sanacyjnym w Grodnie".-

Pozatem zmian w układzie czasopism na terenie tut. Województwa nie było.-

-:-:-:-:-:-

F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/7/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7
za miesiąc l i p i e c 1935r.

III. Ruch polityczny .

a/Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem .

Blok prowadził zwykłą działalność.-

Zanotować należy zebrania i zgromadzenia informacyjno-gospod
cze oraz zebrania polityczne, mające uświadamiać szerokie rzesze lu
ności o znaczeniu aktu wyborczego.-

Blok zamierza prowadzić silną agitację wyborczą dopiero na ki
tygodni przed głosowaniem powszechnem, aby zbyt długa agitacja nie
szedniała wśród wyborców, z drugiej strony, aby nie wywoływać wraże
rozrzutności i trwonienia pieniędzy na co zwłaszcza wieś przy poprz
nich wyborach bardzo się oburzała.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania			
	ilość	Frekwencja ilość	rozciąg.	ilość	frekw.	ilość nowych komórek	ilość nowych członkó
Augustowski	2	-	-	3	220	-	-
Białostocki m.	1	250	250	-	-	-	-
" pow.	4	700	90-250	1	53	-	-
Grodzieński	6	970	120-300	-	-	-	-
Ostrołęcki	-	-	-	5	1250	-	-
Sokólski	-	-	-	9	500	-	-
Szczuczyński	1	400	400	-	-	-	-
Wołkowyski	-	-	-	1	40	-	-
Razem	1½	2320	-	19	2063	-	-

./.

b/Chłopskie Stronnictwo Rolnicze

Działalność zamarła.-

c/Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne

Działalność zamarła.-

d/Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe

Sekretarz Zarz.Pow.w Sokółce Maciąg Stanisław prowadził bardzo słabą domokrążną agitację za pozyskaniem zwolenników, jednak bez powodzenia. Żadnej innej działalności Ch.Str.Ludowe nie przejawia.-

e/Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji

Żadnej działalności nie przejawia. Jedynie b.poseł Bitner zwracał się z zapytaniem do działaczy prorządowych w okręgu 44, czy by się ewent.nie dało wystawić kandydatury b.posła Pułjana.-

f/Stronnictwo Narodowe

Działalność stronnictwa utrzymuje się na poprzednim poziomie. W okresie sprawozdawczym stronnictwo dążyło do większego zdyscyplinowania swych członków. Dlatego w pierwszym rzędzie członkowie stronnictwa mają być umundurowani i we wszystkich wystąpieniach publicznych brać udział w mundurach. Z drugiej strony mają być usunięci ze stronnictwa ci członkowie, którzy się nie podporządkowują zarządzeniom partyjnym. Ostatnio mówi się o usunięciu prezesa Zarządu Okręgowego w Białymstoku Marjana Oktawca za zbyt samodzielne postępowanie /Już został usunięty - zastępuje go Zieliński/.-

./.

Stronnictwo bardzo dużo energji poświęca agitacji bojkotu wyborów. W tym celu chwyta się najprzeróżniejszych sposobów. W wielu wypadkach ucieka się do gróźb. Przedewszystkiem jednak teren województwa jest zarzucony prasą partyjną zarówno miejscową /Sprawa Katolicka - Łomża/ jak i zamiejscową, przesyłaną bezpłatnie. Pozatem cały szereg ulotek antywyborczych i antyrządowych jest rozrzucany ny terenie całego województwa. Jeżeli chodzi o propagandę O.N.R. to najsilniej ona występuje na terenie powiatu suwalskiego i jak dotąd źródło tej propagandy nie zostało wykryte.-

W okresie sprawozdawczym na uwagę zasługuje przenikanie agitacji Str.Narod.do pow.bielskiego, jedynego powiatu w województwie, gdzie stronnictwo dotychczas nie działało. Agitacja ta przenika z pogranicznych gmin województwa lubelskiego.-

Stosunek stronnictwa do wyborów jest wszędzie negatywny.-

Z większych imprez stronnictwa należy wymienić zjazd powiatowy w Białymstoku przy udziale 300 osób, oraz dwie odprawy kierowników placówek z pow.łomżyńskiego. Zarówno w Białymstoku, jak i w Łomży omawiano sprawę bojkotu wyborów, kwestje organizacyjne i sprawę żydowską.-

Na zebraniach członków zaufanych mówi się ciągle o przygotowaniach do zbrojnego sięgnięcia po władzę.-

Bardziej impulsywni członkowie stronnictwa rozglądają się za możliwością uzyskania broni. Jako wodzowie Nowej Polski są wymieniani gen.Haller i Dmowski. Stan organizacyjny stronnictwa wzrósł o dwa koła.-

./.

57

57

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		ilość nowych komórek	ilość nowych członków
	ilość	Frekwencja ilość	rozciąg.	ilość	frew.		
Augustowski	-	-	-	-	-	1	12
Białystok m.	1	300	300	12	400	-	-
Białostocki	-	-	-	2	62	-	-
Grodzieński	-	-	-	4	118	-	-
Łomżyński	1	400	-	3	262	-	-
Sokólski	-	-	-	-	-	1	14
Szczuczyński	-	-	-	2	80	-	-
Wysoko-Maz.	-	-	-	2	60	-	-
Razem	2	700	-	25	982	2	26

g/ Stronnictwo Ludowe

Stronnictwo Ludowe po kongresie w Warszawie zostało rozbite. Część delegatów na kongres z b.pos.Sawickim na czele wypowiedziało się za udziałem w wyborach, gdy inni delegaci stanęli na stanowisku zajętem przez Kongres.-

Sawicki, zgodnie z zajętem przez siebie stanowiskiem, zaczął z początku bardzo ostrożnie, a potem zupełnie wyraźnie agitował w pow.suwalskim i augustowskim za udziałem w wyborach myśląc, że w okręgu wyborczym Nr.43 wypłynie jego kandydatura na posła.-

Jednak ze względu na wrogie stanowisko do tej akcji zarówno prezesa zarz.pow.w Suwałkach - Trochima, jak i w Augustowie - Makarewicza, działalność Sawickiego napotkała na zbyt duże sprzeciwy i ostatecznie zawiodła. W każdym razie działalność Sawickiego, jak i

kilku jego mniej popularnych adherentów zrobiła wyłom w szeregach Str.Ludowego.-

Niektórzy członkowie Str.Ludowego wypowiadają się za udziałem w wyborach o ile na liście kandydatów znajdzie się nazwisko drobnego rolnika. Jeżeli chodzi o działaczy Str.Ludowego, to jedni z nich lojalni, zostali złamani przez uchwałę bojkotu wyborów, gdyż pozbawiła ich ona nadziei uzyskania mandatu. Do takich należy, b.ruchliwy w powiatach zachodnich województwa, instruktor powiatowy w Łomży Władysław Praga, który postanowił zaniechać wszelkiej działalności politycznej. Tak samo i Sawicki nosi się z zamiarem porzucenia pracy politycznej. Inni działacze stoją na stanowisku zajętem przez Kongres i agitują za bojkotem. Jedno tylko da się bezwzględnie stwierdzić, że w Str.Ludowem zapanowała jeszcze większa anarchja niż była poprzednio i że stronnictwo to na terenie województwa nie posiada autorytetu, któryby mógł sytuację opanować.

Stan posiadania stronnictwa wzrósł o 7 kół na terenie pow. suwalskiego.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania			
	Ilość	Frekwencja		ilość	frekw.	ilość nowych komórek	ilość nowych człon.
		Ilość	rozciągł.				
Augustowski	1	200	200	-	-	-	-
Białostocki	-	-	-	1	45	-	-
Łomżyński	-	-	-	1	50	-	-
Sokólski	1	200	200	-	-	-	-
Suwalski	1	1000	1000	1	18	7	128
Razem	3	1400	-	3	113	7	128

./.

58

h/PPS. CKW.

W związku z przyznaniem Zw.Zaw.prawa wyboru delegatów do zgromadzeń okręgowych w łonie komitetów miejscowych i okręgowych PPS.odbyło się cały szereg dyskusyj w sprawie udziału w wyborach delegatów. W wyniku tych dyskusyj wbrew zaleceniom Centrali postanowiono dokonać wyboru delegatów. Powstrzymały się jedynie oddziały Zw.Zaw.Rob.Przem.Drzewnego w pow.bielskim.-

Zapowiedziany na dzień 9 lipca w Grodnie strajk protestacyjny przeciwko ordynacjom wyborczym nie doszedł do skutku, gdyż w strajku wzięło udział zaledwie 90 robotników.-

Agitację za bojkotem wyborów PPS.prowadzi przedewszystkiem w ośrodkach miejskich, ostatnio zaś w pow.bielskim także wśród rolników przez rozrzucanie dużej ilości ulotek z tekstem deklaracji PPS.w sprawie ordynacji, złożonej w sensacie. Ze względu na znikome wpływy PPS.na wsi agitacja ta nie daje rezultatów. Działalność PPS.w porównaniu z miesiącem poprzednim zmalała.-

T.U.R.urządził dwa odczyty w Augustowie na tematy apolityczne.-

---

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/7/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7
za miesiąc l i p i e c 1935r.

IV. Ruch wyznaniowy .

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki .

Zapowiedziane i rozpisane w okresie sprawozdawczym wybory do Sejmu i Senatu stanowiły przedmiot szczególnego zainteresowania kleru rzymsko-katolickiego. Ingerencja kleru w sprawach wyborczych doznała jednak wydatnego ograniczenia z powodu przypomnienia wyższych władz kościelnych, zabraniającego duchowieństwu czynnego angażowania się w sprawach politycznych. Na podstawie meldunków powiatowych władz administracji ogólnej należy pomimo to stwierdzić udział niektórych jednostek kleru w agitacji wyborczej, przejawiającej się w formie zakonspirowanej. Celem tej agitacji jest sabotaż wyborów.-

Jako przejawy niesubordynacji i czynnej ingerencji kleru należy uznać następujące wydarzenia. Na terenie powiatu sokólskiego rozwineli działalność księża Bonifacy Oleszczuk, Adam Ostrowski, Jan Mokrzecki w celu przeforsowania kandydatury na posła do Sejmu emerytowanego piłkownika, Małyszki, pochodzącego z Korycina, a zamieszkałego w Warszawie.- Na szczególną uwagę zasługuje również działalność ks.ks.Walukiewicza i Choromańskiego w pow.augustowskim, którzy zachęcali ludność do uchylania się od wyborów i bojkotowania żydów.-

Zwykła ruchliwość w sprawach wyznaniowych okazywał ks.biskup Łukomski. 20 lipca miała miejsce konsekracja kościoła w Jedwabnem. Na przyjęcie biskupa wystawiono dwie bramy frjumfalne we

59

wsi Jarcewie i m.Jedwabnem. Biskupowi podczas przejazdu towarzyszyła eskorta cyklistów i banderja konna. Organizatorem przyjęcia i uroczystości był proboszcz parafji tej miejscowości, ks.Marjan Szumowski, znany z procesów karno-sądowych. Sam obrzęd konsekracji nastąpił dnia 21.VII. w godzinach rannych /7.30/ przy nikłym udziale ludności z powodu ulewnego deszczu.-

W dniu 29 lipca przybył z Rzymu na wizytację klasztoru OO.Kapucynów w Łomży Ojciec Generał z pochodzenia Włoch, w towarzystwie Ojca Prowincjała z Warszawy, oraz Sekretarza osobistego i tłumacza. W tym samym dniu Ojciec Generał wziął udział w obiedzie u ks.biskupa Łukomskiego, w czasie którego to obiadu prowadzone były rozmowy na tematy religijne i o stosunkach miejscowych. Ks.biskup Łukomski skarżył się na Ojca Gwardjana, przełożonego klasztoru Kapucynów, że ten wiedząc o stosunku wojska do duchowieństwa świeckiego w Łomży,jakby specjalnie utrzymuje z wojskiem dobre stosunki. Podkreślił przytem,że przyjazny stosunek Gwardjana z generałem Młot-Fijałkowskim, którego żona jest protestantką, oraz udział Gwardjana w imprezach i obchodach wraz z młodzieżą szkoły OO.Kapucynów, której jest wychowawcą,nie licuje z powagą stanu duchownego, a szczególnie zakonnika. Ks.biskup Łukomski zaznaczył, że młodzież szkoły,mieszczącej się przy klasztorze OO.Kapucynów,brała udział w zwartych szeregach w obchodach uroczystości państwowych, imienin Marszałka Piłsudskiego, zawodach sportowych na stadjonie wraz z dziewczętami,które były rzekomo w nieprzyzwoitych kostjumach sportowych. Mówiąc o tem wyrażał biskup swoje oburzenie i,że tego rodzaju wychowanie młodzieży,która przygotowywana jest u OO.Kapucynów do stanu duchownego, uważa za wysoce niewłaściwe. Skarżył się również,że Ojciec Gwardjan jest tak daleko zaawansowany z wojskiem, że w Boże Ciało przysłał na procesję tylko braciszków, a sam w tym czasie pojechał odprawiać na-

bożeństwo do kaplicy do 33 p.p. w koszarach. Skargi ks.biskupa Łukomskiego zmierzały do tego, ażeby zaszkodzić Ojcu Gwardjanowi w nominacji jego na wyższe stanowisko, która ma być dokonana w r.b. przez Ojca Generała.-

Ks.Arcybiskup Jałbrzykowski dnia 30 lipca dokonał wizytacji kościoła w Rotnicy, gm.Marcinkańce, pow.grodzieńskiego, gdzie została wystawiona brama triumfalna, udekorowana chorągiewkami o barwach narodowych litewskich, z napisem w języku litewskim. W tym języku powitał Arcybiskupa kierownik czytelni "Rytas", Stanisław Kozłowski.-

Z działalności Akcji Katolickiej należy zanotować dwa zloty, które odbyły się w dniu 14 lipca. Przy udziale biskupa Łukomskiego odbył się zlot K.S.M.Męskiej i Żeńskiej w os.Andrzejewie, pow.ostrowskiego. W zlocie tym wzięło udział 1.086 członków K.S.M. Drugi zlot młodzieży odbył się w Sokołach, któremu patronował ks.biskup Dembek. Udział członków w liczbie około 700. Podczas kazania ks.biskup wikarjusz powoływał się na przychylne oświadczenia ś.p.Ministra Pierackiego oraz dowódcy OK. Poznań o organizacji K.S.M. Po defiladzie odczytany został hołd pamięci Marszałka Piłsudskiego, Jego pracy i zasługom w katolicyzmie.-

Trzeci zlot K.S.M. w rozmiarach skromniejszych odbył się w Augustowie.-

b/ Kościół Prawosławny.

Zagadnienie wyborów jest również przedmiotem zainteresowania duchowieństwa prawosławnego. Duchowieństwo to lojalnie wykonaz zarządzenia władz zwierzchnich w przedmiocie sumiennego wykonania obowiązku obywatelskiego a także obowiązków wynikających z piastowanego stanowiska.-

60

S E K T Y .

a/ M a r j a w i c i .

Gmina marjawicka w Filipowie przeżywa nadal okres rozłamu i teró pomiędzy zwolennikami biskupów Kowalskiego i Feldmana. Walka ta powoduje secesję wyznawców, którzy przechodzą na łono Kościoła Rzymsko-Katolickiego.-

b/ B a p t y ś c i .

Na terenie pow.wołkowyskiego odprawiali oni uroczyste nabożeństwa starając się zjednać nowych wyznawców z pośród ludności prawosławnej.-

c/ Ewangeliczni-chrześcijanie.

Na terenie pow.suwalskiego komórka tej sekty, zorganizowana w gminie Koniecbór, ujawnia nadal tendencję rozwojową. Interwenjuje ona u władz w sprawie założenia własnego cmentarza.-

d/ A d w e n t y ś c i.

Do wsi Krasnawieś, w pow.bielskim przybył Ferdynand Dzik z Wilna. We wsi tej odbyło się miejscowe zebranie wyznawców sekty w liczbie 14 osób.-

e/ Sekta proroka Eljasza.

Na terenie gminy Narew, pow.bielskiego prowadzona jest akcja na rzecz wymienionej sekty. Propagatorem głównym jest niejaki Sawatij Sawczuk ze wsi Cieluszki tej gminy.-

-:-:-:-:-

H.P.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/7/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.7
za miesiąc l i p i e c 1935r.

V. Mniejszości narodowe.

a/ B i a ł o r u s i n i.

nie notowano.-

b/ L i t w i n i.

W powiecie grodzieńskim we wsiach Mustejki i Szklary, gm.Marcinkańce odbyły się zebrania T-wa Św.Kazimierza, poświęcone sprawom organizacyjnym. We wsi Szklary jest prowadzona agitacja za nieposyłaniem dzieci do szkoły polskiej.-

W pow. suwalskim staraniem T-wa Św.Kazimierza zostały urządzone dwa przedstawienia.-

W stosunku do wyborów Litwini zajęli stanowisko zupełnie obojętne.-

c/ N i e m c y.

W powiecie suwalskim prowadzona jest agitacja za organizowaniem się. Agitacja ta wywołuje niezadowolenie, zwłaszcza wśród tych niemców, którzy należą do Stronnictwa Ludowego.-

d/ R o s j a n i e.

Urządzili w Grodnie odczyt staraniem Ros.T-wa Dobroczynności na temat rosyjskiej kultury w Polsce.-

e/ Ż y d z i.

Zainteresowanie swoje skierowali na XIX Kongres sjonistycz-

61

ny. Odbyte w związku z tem wybory dały wybitną przewagę Lidze Pracującej Palestyny.-

Wyborami do Sejmu i Senatu żydzi interesują się b.żywo. Na szeregu zebrań i posiedzeń organizacyj społecznych i zawodowych poruszaną jest stale kwestja wyborów oraz ustosunkowanie się do ew. bojkotu. Wśród żydów panuje pewne rozgoryczenie z powodu przyznania im, jak twierdzą, zbyt małej ilości mandatów poselskich. Spodziewali się, że m.Białystok otrzyma również 1 mandat.-

Jest już dziś pewnem, że do wyborów pójdą ortodoksi oraz część sjonistów. Na ustosunkowanie się tych ostatnich mają wpłynąć ostatecznie dyrektywy, jakich oczekują z Warszawy. Od wyborów wstrzymają się żydzi robotnicy, [illegible] i rzemieślnicy znajdujący się pod wpływami Bundu i zw.zaw., przeważnie skomunizowanych.-

-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nazwa organizacji	Zgromadzenia i zebrania	Odczyty	Obchody i akademje	Przedstawienia i zabawy	Ilość osób razem	Dochód w złotych	Rozpiętość
Sjoniści ogólni	-	9	2	-	1.900	-	30-600
Poalej-Sjon	1	8	-	-	2.470	-	80-550
Sjon-Rew.	1	3	2	-	650	-	50-250
Mizrachi	1	5	-	-	720	-	50-200
Hechaluc Pioner	1	4	3	-	1.245	-	40-400
Liga pomocy pracującym w Palestynie	-	14	-	-	2.330	-	50-350
B e j t e r	1	1	-	-	800	-	300-500
Kultur Liga	-	1	-	-	40	-	-
Gemilas Chesed	5	-	-	-	310	-	30-100
Hatechija	-	-	1	-	500	-	-
B u n d	-	1	-	-	50	-	-
Brith-Trumpeldor	-	-	1	-	150	-	-
Agudas Izrael	1	2	-	-	950	-	50-500

W.D.

WOJEWODA
Nr.PN.2
Sytuacyj
nie mies
miesiąc
Otrzymuj
Minister
Pan Woje
Pan Woje
Pan Woje
Pan Woje
Pan Woje
Pan Woje
Pan Woje
Pan Prok
Pan Prok
Pan Prok
Pan Prok
Pan Prok
Ekspozyt
Samodzie
Samodzie
Samodzie
K.O.P."Br
Panowie
Pan Star
Pan Kome
Pan Nacz
A r c h
H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

BIAŁYSTOK, dnia 14 września 1935 r.

62

Nr.PN.220/8/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8 za miesiąc sierpień 1935.

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny

w Warszawie.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8. za miesiąc s i e r p i e ń 1935 roku z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

W O J E W O D A

/Stefan Pasławski/

Otrzymują do wiadomości:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	Nr.1-4	-	4 egz.
Pan Wojewoda w Wilnie	Nr. 5.	-	1 "
Pan Wojewoda w Nowogródku	" 6.	-	1 "
Pan Wojewoda w Brześciu nad Bugiem	" 7.	-	1 "
Pan Wojewoda w Warszawie	" 8.	-	1 "
Pan Wojewoda w Stanisławowie	" 9.	-	1 "
Pan Wojewoda w Tarnopolu	" 10.	-	1 "
Pan Wojewoda w Lublinie	" 11	-	1 "
Pan Wojewoda w Łodzi	" 12.	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie	" 13	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie	" 14	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku	" 15	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży	" 16	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie	" 17	-	1 "
Pan Prokurator Wydz.Zam. Sądu Okr. w Suwałkach	" 18	-	1 "
Ekspozytura Nr.1 Oddz.II.Szt.Gł. w Wilnie	" 19	-	1 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie	" 20-21	-	2 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.IX. w Brześciu n/Bugiem	" 22	-	1 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I.w Warszawie	" 23	-	1 "
K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie	" 24	-	1 "
Panowie Starostowie Powiatowi Województwa B-stockiego	" 25-36	-	12 "
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku	" 37	-	1 "
Pan Komendant Wojewódzki P.P.w Białymstoku	" 38	-	1 "
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku	" 39	-	1 "
A r c h i w u m	" 40-42	-	3 "
O d b i t o		-	42 egz.

H.F.

LUBELSKI URZĄD WOJEWÓDZKI
Podano dn. 21 WRZ. 1935 192 r.
Zał.
Wpis

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 30/IX 1935 r.

WOJEW

Nr

dzi

zar

ele

du

W

mu

wi

Ob

ni

ze

iż

ak

go

wr

oc

i

st

63

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. N.220/8/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8
za miesiąc sierpień 1935r.

I. Sytuacja ogólna .

Miesiąc sierpień zaznaczył się z jednej strony dużem ożywieniem działalności Str.Narodowego i BBWR., z drugiej zaś prawie całkowitym zanikiem działalności innych stronnictw politycznych.-

W Str.Narodowem po ogłoszeniu bojkotu wyborów doszły do głosu elementy skrajnie radykalne propagujące przedewszystkiem obalenie rządu choćby drogą zbrojnego przewrotu i jak zwykle przepędzania żydów. W licznych wypadkach nawoływano do gromadzenia broni, prowadzenie musztry wojskowej i t.d. Przyznać trzeba, iż nastroje radykalne w wielu ośrodkach przeniknęły głęboko, znajdując licznych zwolenników. Obserwowano też znacznie większą niż poprzednio tendencję do działania konspiracyjnego.-

Metody te są zresztą stosowane ostatnio na wszystkich niemal zebraniach "Młodych", na których z reguły zapewniano się wzajemnie, iż zdobycie władzy w Polsce jest kwestją najbliższych tygodni, że akcja bojowa ogarnia teren całego Państwa, że sympatycy Str.Narodowego znajdują się zarówno w armji jak i administracji państwowej i że wreszcie zdobycie władzy nie będzie zbyt trudne, ani niebezpieczne.-

Przy tego rodzaju nastawieniu "młodzież narodowa" stawała się oczywiście bardzo agresywna. Rozgrywki oczekiwano w dniu 8 września i na dzień ten młodzież Str.Narodowego szykowała się wszędzie do wystąpień.-

Jeśli chodzi o "starszych", to działalność stronnictwa ograni-

./.

czyła się do agitacji za bojkotem wyborów.-

Działalność Str.Ludowego była niejednolita. Część działaczy ustosunkowała się do wyborów zdecydowanie wrogo, inna natomiast grupa, będąca zresztą w mniejszości, próbowała złowić tu i ówdzie jakiś mandat. Szczególną ruchliwość przejawił tu przedewszystkiem b.poseł Sawicki. Po zgromadzeniach okręgowych zapanowała jednak ogólna apatja prócz powiatu suwalskiego, gdzie prowadzono ostrą akcję bojkotu wyborów. Poruszenie w szeregach Str.Ludowego wywołało wystąpienia 14 działaczy b."Wyzwolenia". Sprawa ta była różnie komentowana, naogół jednak "rozłamowcy" zostali potępieni.-

PPS.CKW.przejawiła działalność bardzo nikłą, ograniczając się do kolportażu ulotek antywyborczych.-

Chrześcijańskie Str.Ludowe usiłowało początkowo lansować kandydatów na posłów /emerytowanego pułk.Małyszkę i b.posła Bitnera/, jednak, widząc bezcelowość tych zabiegów, zaniechało akcji w tym kierunku.-

Inne ugrupowania polityczne żadnej działalności nie przejawiały.-

---

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/8/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc sierpień 1935 r

II. Przegląd prasy
-:-:-:-:-:-:-:-

1/ Powstały nowe czasopisma: Bez zmian.

2/ Przestały wychodzić czasopisma: w Grodnie. Z początkiem września przestał czasowo wychodzić 5 gr."Kurjer Grodzieński".

3/ Konfiskaty: w Białymstoku "Unzer Cejtung" Nr.210 z dnia 28 sierpnia 1935 r. z art.170 K.K. za artykuł p.t."Co było w Sokołach w tych dniach".-

w Suwałkach ulotkę p.t."Obywatele, chłopi, robotnicy, pracownicy umysłowi" z dnia 14 sierpnia 1935 roku wydaną przez miejscowy oddział PPS. i Zarząd Powiatowy Stronnictwa Ludowego

4/ Procesy prasowe: dnia 28 sierpnia 1935 roku Sąd Okręgowy w Suwałkach na posiedzeniu niejawnem zatwierdził konfiskatę ulotki p.t."Obywatele, chłopi pracownicy umysłowi".-

Poza znacznem zwiększeniem nakładu przez "Przegląd Łomżyński" zmian w układzie czasopism nie było.-

-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/8/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc sierpień 1935 r.

III. Ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Akcję wyborczą rozpoczął BBWR. dopiero w drugiej połowie sierpnia. Pierwsza połowa okresu sprawozdawczego była poświęcona przygotowaniom do kampanji wyborczej. W okresie tym, dzięki zabiegom Bloku, powstały we wszystkich powiatach Międzyorganizacyjne Porozumiewawcze Komitety Kobiet w skład których wchodziły przedstawicielki kobiecych organizacyj prorządowych. Zadaniem komitetów było zwiększenie frekwencji kobiet przy urnach wyborczych. Również staraniem BBWR. powstały Komitety Propagandy Spełnienia Obowiązku Obywatelskiego, których zadaniem było przekonanie społeczeństwa o konieczności dopełnienia aktu wyborczego.-

Druga połowa sierpnia była wyzyskana przez Blok dla szerszej agitacji wyborczej. W okresie tym odbyło się cały szereg zgromadzeń i zebrań, na których były wyjaśniane przepisy konstytucji i ordynacyj wyborczych. W zgromadzeniach i zebraniach w charakterze prelegentów brali liczny udział kandydaci na posłów, dając się w ten sposób poznać szerszym rzeszom obywateli.-

65

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		ilość nowych komórek	ilość Uwa nowych gi członków
	ilość	Frekwencja ilość	Frekwencja rozciąg.	ilość	frekw.		
Augustowski	-	-	-	7	530		
Białostocki m.	3x/	1300	100-800	4	370	-	- x/2 wiece kobiec.
Białostocki pow	3	570	120-300	-	-	-	-
Bielski	14	2820	100-500	15	920	-	-
Grodzieński	6	1100	100-300	9	700	-	-
Łomżyński	9	1600	200-400	-		-	--
Ostrołęcki	20	550	200-350	7	670	-	-
Ostrowsko-Maz.	-	-	-	12	840	-	-
Sokólski	5	1000	100-300	-	-	-	-
Suwalski	3	400	100-200	5	323	-	-
Szczuczyński	-	-	-	4	250	-	-
Wołkowyski	18	1700	100-200	10	743	-	-
Wysoko-Mazow.	19	1700	50-150	4	278	-	-
Razem	100	12740	-	77	5624	-	-

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

Żadnej działalności nie przejawiało.-

c/ Zjednoczenie Chrześcijańsko Społeczne .

Żadnej działalności nie przejawiało.-

d/Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe .

W okręgu wyborczym Nr.43 robiono próby przeforsowania przez zgromadzenia okręgowe kandydatur emerytowanego pułk.Małyszki i b.posła Bitnera.-

./.

Starano się urobić delegatów do zgromadzenia okręgowego z po. sokólskiego, jednak akcja ta wyników nie dała.-

Żadnej innej działalności stronnictwo nie prowadziło.

e/ Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji.

Żadnej działalności nie przejawiało.-

f/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność Str.Narodowego była wybitnie bojowa. Od chwili rozpoczęcia okresu wyborczego "młodzież narodowa" utrzymywana była w przekonaniu, że Str.Narodowe dojdzie do władzy w ciągu najbliższych tygodni. Na konspiracyjnych zebraniach "Młodych" poruszono często możliwość zbrojnego wystąpienia, podkreślając przytem potrzebę przygotowań w tym kierunku. Stąd też ciągłe odprawy kierowników placówek, nocne konspiracyjne zebrania, zabiegi za uzyskaniem broni i t.p. Wywoływało to nastroje bardzo nerwowe wśród "młodzieży narodowej" które - tu i ówdzie mogły pchnąć ją do nieobliczalnych wystąpień. Dzięki dokonanym aresztowaniom najbardziej nieopanowanych działaczy nastąpiło w ostatnich dniach sierpnia odprężenie i uspokojenie. Jedynie w Sokołach, powiatu wysoko-mazowieckiego doszło w dniu 25 sierpnia /dokładne sprawozdanie zostało przedłożone Ministerstwu w dniu 11 września b.r. Nr. PN. 850/ do pewnych ekscesów - bez trudu jednak opanowanych.- Niezależnie od propagowania akcji bojowej prowadzono agitację za wstrzymaniem się od głosowania. Zalecono przytem jedną i drugą akcję wiązać ze sobą. Rozpowszechniano przytem wersje, że w dniu 8 września dojdzie do zbrojnych starć pomiędzy bojówkami stronnictwa a policją i, że w dniu tym najbezpieczniej będzie nie opuszczać mieszkania wogóle. Próby terroru w odniesieniu do członków obwodowych komisyj wyborczych /obrzucanie kamieniami, wybijanie szyb, groźby

66

pobicia/ likwidowano w zarodku zmuszając Str.Nar do zaniechania tego w bardzo krótkim czasie.-

W życiu organizacyjnem stronnictwa zasługują na uwagę "Kursy Młodych Str.Narodowego" które się odbyły w Ostrowi-Mazow. i Sokołach, pow.wysoko-mazowieckiego. Kursy te o charakterze wybitnie politycznym miały na celu ideowe przygotowanie przyszłych kierowników placówek Str.Narodowego. Charakterystyczne jest, że zarówno w Ostrowi, jak i Sokołach w kursach brali udział członkowie Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży.-

W Augustowie ukonstytuował się Zarząd Powiatowy Str. w składzie: prezes - Stanisław Stankiewicz, wiceprezes -Bolesław Ostrowski sekretarz - Stanisław Bronskowski, skarbnik - Antoni Zarzecki -

Zebrań w okresie sprawozdawczym odbyło się bardzo niewiele. Stronnictwo prowadziło działalność agitacyjną sposobem domokrążnym. Tego rodzaju agitacja była prowadzona również w powiecie bielskim, gdzie stronnictwo ogniw organizacyjnych nie posiada.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Licz nowy czł ków
	ilość	Frekwencja ilość	rozciągł.	ilość	Frekwencja		
Augustowski	-	-	-	1	40	-	-
Białystok m.	-	-	-	4	176	-	-
Białostocki	-	-	-	2	46	-	-
Grodzieński	-	-	-	3	75	-	-
Łomżyński	-	-	-	2	150	-	-
Ostrowski	-	-	-	2	130	-	-
Sokólski	-	-	-	1	35	-	-
Suwalski	-	-	-	-	-	1	12
Wysoko-Mazow.	-	-	-	11	660	-	-
R a z e m	-	-	-	26	1206	1	12

66

g/ Stronnictwo Ludowe.

W Stronnictwie Ludowem panuje całkowita anarchja.

B poseł Sawicki po swojej publicznie ogłoszonej deklaracji w sprawie wyborów przez większość zarządów powiatowych przestał być uznawany za prezesa Zarządu Wojewódzkiego.-

Pod koniec września względnie na początku października ma się zebrać Zarząd Wojewódzki, na którym Sawicki i sekretarz Zarządu Wojewódzkiego Kreczko mają być usunięci ze stronnictwa.-

W stosunku do wyborów stronnictwo zajęło stanowisko raczej niechętne. Zarząd Powiatowy Stronnictwa w Suwałkach zajął nawet stanowisko bardzo bojowe i prowadził akcję bojkotową wspólnie z PPS co ostatecznie doprowadziło do osadzenia go w więzieniu. Specjalną agitację przeciwko kandydaturze b. posła Roga prowadził instruktor Str. Ludowego na pow. łomżyński, Władysław Praga przy pomocy nielegalnych ulotek w związku z czem został pociągnięty do odpowiedzialności sądowej.-

W okręgu wyborczym Nr. 41, w szczególności zaś w pow. ostrowsko-mazowieckim odbył kilka zebrań przedwyborczych b. poseł Michał Róg, który w okręgu tym kandydował do Sejmu.-

W powiecie bielskim i wysoko-mazowieckim za kandydaturą Roga prowadzili agitację b. poseł Sawicki i sekretarz Wojew. Zarz. Str. Lud. Jan Kreczko.-

Prezes Zarządu Powiatowego Str. Ludowego w Wołkowysku Juljan Kwieciński został usunięty ze stronnictwa naskutek ujawnionych nadużyć przy pobieraniu składek członkowskich. Sprawa została skierowana do prokuratora.-

Z uwagi na kompletną anarchję trudno jest określić stan posiadania Str. Ludowego jak też i przewidzieć jaki oddźwięk w terenie znajdzie ostatni rozłam.-

67

Powiat.	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Liczba nowych członków.
	Ilość	Frekwencja Ilość	Rozciągł.	Ilość	Frekwencja.		
Bielski	3	550	150-250	-	-	-	-
Łomżyński	-	-	-	1	60	-	-
Ostrowski	-	-	-	4	250	-	-
Sokólski	1	350	-	-	-	-	-
Suwalski	1	800	-	2	74	1	13
Wysoko-Mazow.	2	650	300-350	-	-	-	-
Razem:	7	2350	-	7	384	1	13

h/ P.P.S. C.K.W.

PPS. w dalszym ciągu stała na stanowisku bojkotu wyborów. Działalność agitacyjna była prowadzona prawie wyłącznie wśród własnych szeregów. Jedynie w powiecie suwalskim i bielskim działalność ta przyjęła szersze rozmiary. W powiecie suwalskim PPS. wspólnie ze Str. Ludowem wydało ulotki antywyborcze, które były kolportowane w całym okręgu wyborczym Nr. 43. W powiecie bielskim również były kolportowane ulotki. Nadto odbyło się jedno zgromadzenie publiczne przy udziale 400 osób. W porównaniu z okresem poprzednim działalność PPS. zmalała.-

-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/8/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc sierpień 1935 r.

IV. Ruch wyznaniowy.

1/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Zagadnienie wyborów w okresie sprawozdawczym stanowiło przedmiot wydatnego zainteresowania kleru rzymsko-katolickiego,które po ogłoszeniu list kandydatów na ogół bardzo nieprzychylnie ustosunkowało się do udziału w wyborach.- Należy jednak podkreślić, że stosunek nieprzychylny kleru do wyborów przybierał znacznie na nasileniu w powiatach południowo-zachodnich województwa, w których ludność katolicka zamieszkuje w zwartych masach. W powiatach,wchodzących w skład diecezyj pińskiej i wileńskiej, stosunek kleru do zagadnienia wyborów był bardziej lojalny, chociaż i na tym terenie nie brak było wystąpień księży, wypowiadających się za bojkotem wyborów. Proboszcz w Mostach pow.grodzieńskiego, ks.Marjan Radołowski oświadczył z ambony dnia 4 sierpnia b.r., że "udziału w głosowaniu brać nie będzie i nie będzie grzechu, jeżeliby kto nie głosował". W tym samym dniu proboszcz w Tryczówce,pow.białostockiego, ks.Alfons Borowski oświadczył, że będzie wzywał z ambony ludność do niebrania udziału w wyborach, jeżeliby przebieg wyborów nie odpowiadał wymogom, stawianym przez ks.Borowskiego. Jeżeli tego rodzaju wystąpienia na obszarach zamieszkałych przez ludność mieszaną należały do wyjątków, to na terenie diecezji łomżyńskiej regułą był głoszony przez duchowieństwo bojkot wyborów w sposób mniej lub więcej jawny. Na głoszenie sabotażu wyborów w sposób ostentacyjny nie odważył się jednak nawet znany z ostrych wystąpień przeciwko władzom państwowym ks.biskup Łukomski ,który zakazał posługiwanie się amboną dla

68

celów agitacji wyborczej. Biskup ten wydał zalecenie następującej treści: O ile większość parafjan będzie głosowała, mogą głosować i księża, jeżeli będzie głosować mniejszość parafjan, księża nie powinni głosować. Jednocześnie księża z Kurji uprzedzili księży proboszczów, że z Kurji nikt nie weźmie udziału w głosowaniu.-Akcja bojkotu wyborów prowadzona była przez Bractwa Kościelne, przedewszystkiem zaś za pośrednictwem organizacyj Akcji Katolickiej. Ze względów taktycznych nie zaniechano hasło bojkotu wyborów połączyć z hasłem bojkotu żydów i handlu żydowskiego. Kler diecezji łomżyńskiej stanął niedwuznacznie w szeregach Str.Narodowego, użyczając niejednokrotnie budynków parafjalnych w celu urządzenia zgromadzeń członków tego stronnictwa. Uwieńczeniem tej akcji były ponowne ekscesy w Sokołach pow.wysoko-mazowieckiego w dniu 25 sierpnia b.r.

Wyjątkową aktywność okazał proboszcz z Piekut, pow.wysoko-mazowieckiego, ks.Roch Modzelewski. Duchowny ten uczestniczył w zebraniu Str.Narodowego w dniu 24 sierpnia b.r., w Łubieniach-Jeżach, na którem nawoływano do bojkotu wyborów. W czasie kazań, wygłaszanych w dniu 15 sierpnia w Hodyszewie, oraz w dniach 18 i 25 sierpnia i 1 września b.r. w Piekutach ks.Modzelewski wzywał ludność, ażeby pamiętała, że 8 września jest odpust w Hodyszewie i porzuciwszy myśl o innych sprawach wzięła udział w uroczystościach odpustowych.Niezależnie od tego ks.Modzelewski osobiście energicznie agitował przeciw wyborom.-

Księża Bolesław Godlewski i Kazimierz Szepietowski, prefekci w Sokołach, zorganizowali w dniu 21 sierpnia w sali parafjalnej w Sokołach zebranie Str.Narodowego, którego są członkami i wzięli w niem udział. Na zebraniu agitowano przeciw wyborom, gdzie padły okrzyki "precz z Rządem" oraz podniecano tłum do czynnych wystąpień. Ks. Szepietowski dopuścił również do agitacji przeciwwyborczej na zebraniu Kółka Różańcowego w dniu 18 sierpnia b.r. w Sokołach, któ-

remu to zebraniu osobiście przewodniczył.-

Ks.Stanisław Chmielewski prefekt w Tykocinie, oraz ks.Antoni Kochański wikarjusz w Tykocinie brali udział w zebraniu Str.Narodowego w dniu 15 sierpnia b.r. w użyczonej na ten cel sali parafjalnej. Na zebraniu nawoływano do bojkotu wyborów, i agitowano przeciw Rządowi. Przy końcu zebrania przemawiał ks.Chmielewski za zakładaniem kół Str.Narodowego, ponieważ organizacja ta broni Kościół Katolicki.

Ks.Kazimierz Staniszewski, proboszcz w Klukowie, pow.wysoko-mazowieckiego, udzielił w dniu 15 sierpnia sali parafjalnej na zebranie Str.Narodowego, na którem omawiano wyłącznie zagadnienie bojkotu wyborów.-

W podobny sposób postąpił ks.Ludwik Kiśniewski, proboszcz w Czyżewie z tem, że zebranie odbyło się dnia 1 września b.r. Zebranie to ze względów bezpieczeństwa rozwiązano.

Ks.Jan Śliwowski, misjonarz bez przydziału, zamieszkały w Osipach-Wydziorach, pow.wysoko-mazowieckiego, wygłosił w dniu 8 września b.r. w kościele w Wysokiem-Mazowieckiem kazanie, na którem krytykował wybory, przyczem wyraził się, że więcejby o tem powiedział, lecz nie może, bo za to sadzają do więzienia -

Ks.Stanisław Suliński, proboszcz w Rzekunia, w pow.ostrołęckim nawoływał z ambony do czytania gazet Str.Narodowego, twierdząc, że tam są podane właściwe wskazówki w sprawie ustosunkowania się do wyborów.-

Ks.Leon Gościcki, proboszcz z Goworowa, pow.ostrołęckiego odbył szereg zebrań organizacyjnych, w czasie których wygłaszał referaty, o nowym projekcie małżeństwa, oświetlając nieprzychylnie prace przyszłego Sejmu oraz omawiając swój stosunek do wyborów.-

Poza ekscesami antyżydowskimi w Sokołach akcja bojkotowa kierowana przeciwko żydom, przejawiała się w nielicznych napisach rozlepianych na ogrodzeniach względnie ścianach domów. Napisy te z polecenia

69

władz, były bezzwłocznie usuwane.-

Na uwagę zasługuje również udział kleru katolickiego w uroczystościach Cudu nad Wisłą, które jako impreza partyjna nigdzie nie przybrały charakteru manifestacyjnego. Podczas tej uroczystości podnoszono zasługi generała Hallera oraz zwracano uwagę na bohaterską śmierć ks. Skorupki. W kazaniach podkreślono, że Cud nad Wisłą należy przypisać przedewszystkiem wstawiennictwu Matki Boskiej.-

2/ Wyznanie prawosławne.

Jeżeli ustosunkowanie kleru katolickiego do wyborów należy uznać za negatywne, to kler prawosławny pod tym względem jest bez zarzutu. W dniu 10 sierpnia b.r. Konsystorz Prawosławny w Grodnie rozesłał okólnik do podległego duchowieństwa, polecając, ażeby duchowieństwo prawosławne nietylko wzięło udział w wyborach, ale także by wiernych zachęcało do tego udziału za pośrednictwem kazań a także i rozmów prywatnych oraz ażeby uczestniczyło w zgromadzeniach wyborczych. W celu uwydatnienia stanowiska zajętego przez Biskupa Antonjusza w sprawie wyborów przytacza się następujący ustęp tego okólnika: "Należy zwrócić uwagę wiernych, że udział w wyborach jest ich obowiązkiem, wynikającym nietylko z prawa, lecz i ze współodpowiedzialności wszystkich obywateli bez różnicy narodowości i religji za losy Państwa. Że uchylający się od tego obowiązku ściąga odpowiedzialność wobec Boga, który stworzył człowieka dla życia wspólnego, gromadzkiego, wkładając nań obowiązek miłości, jak względem współobywateli, tak i całego społeczeństwa i najwyższym wyrazem którego jest Państwo i, że ta miłość bliźniego i społeczeństwa nakłada na nas nakaz dbałości o sprawy obchodzące całe Państwo".-

Akcja oderwania prawosławia od rosyjskiego podłoża postępuje powoli naprzód. Konsystorz Prawosławny zamierza w najbliższym czasie wprowadzić język polski jako język urzędowania w biurach Konsystorza i w korespondencji z osobami duchownemi.

c/ Wyznanie ewangelickie.

Usunięcie rozbieżności z polityki zagranicznej Polski i Niemiec starały się wykorzystać elementy niemieckie o szowinistycznem nastawieniu dla swych celów organizacyjnych. Duchowni obu wyznań ewangelickich, świadomi ugodowej polityki Rządu, zajęli w odniesieniu do wyborów stanowisko przychylne.-

d/ Wyznanie żydowskie.

Duchowieństwo żydowskie zajęte było w okresie sprawozdawczym sprawą wyborów do Sejmu i Senatu, zwalczając tendencje bojkotowe niektórych ugrupowań żydowskich np. Poalej-Sjonu, Bundu. Praca rabinów napotykała na pewne przeszkody z tego powodu, iż w tym okresie przypadały wybory delegatów do I-go Swiatowego Kongresu Nowej Organizacji Sjonistycznej, które odwracały uwagę żydów od zagadnień państwowych. Na wzmiankę zasługuje obecność Żabotyńskiego w Grodnie który dnia 20 sierpnia b.r. wygłosił odczyt w sali teatralnej. Na odczycie obecnych było około 1.500 osób. Żabotyński mówił o konieczności utworzenia niezawisłej Palestyny oraz o powodach zerwania z dotychczasową organizacją sjonistyczną.-

S E K T Y.

Nie przejawiały w okresie sprawozdawczym działalności godnej uwagi.-

-:-:-:-:-

OJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/8/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.8.
za miesiąc sierpień 1935 r.

V. Mniejszości narodowe.

a/ Białorusini.

N i e n o t o w a n o.

b/ L i t w i n i.

N i e n o t o w a n o.

c/ N i e m c y.

Młodzież niemiecka na terenie powiatu suwalskiego w gminie Wiżajny zaczęła zakładać oddziały stowarzyszenia "Jungdeutschepartei fur Polen". Dzieje się to naskutek agitacji studenta Alfreda Kolfa. Ostatnio do Starostwa w Suwałkach wpłynęło 5 podań o rejestrację oddziałów tego stowarzyszenia.-

d/ R o s j a n i e.

N i e n o t o w a n o.

d/ Ż Y D Z I.

Zainteresowani byli wyborami delegatów na I.Kongres"Nowej Organizacji Sjonistycznej". W wyborach zwyciężyła lista Nr.1. /młodzieżowa/.-

-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nazwa organizacji	Zgromadzenia i zebrania	Odczyty	Obchody i akademje	Przedstawienia i zabawy	Ilość osób razem	Dochód w zł.	Rozpiętość
Sjoniści ogólni	-	14	-	-	1920	-	50 - 400
Sjoniści rewizjoniści	- 10	15	-	-	5200	-	50 - 1500
Poalej-Sjon	5	3	-	-	1600	-	120 - 600
B u n d	-	1	-	-	120	-	-
Kultur Liga	-	-	1	-	80	-	-
Mizrachi	-	2	-	-	600	-	300 - 300
Tarbut	1	-	-	-	60	-	-
Freiheit	-	-	-	1	20	-	-

W.D.

71

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.PN.230/9/35.T.

BIAŁYSTOK, dnia 12 października 1935 r.

T A J N E - P I L N E !

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 za miesiąc wrzesień 1935 roku.

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

Departament I.Polityczny

w W a r s z a w i e.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9 za miesiąc w r z e ś i e ń 1935 roku z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

Po przyjęciu do wiadomości

WOJEWODA A. A.

Lublin, dn. 16 PAŹ. 1935 r.

Otrzymują do wiadomości:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	Nr.1-4	-	4 egz.
Pan Wojewoda w Wilnie	Nr. 5.	-	1 "
Pan Wojewoda w Nowogródku	" 6.	-	1 "
Pan Wojewoda w Brześciu n/Bugiem	" 7.	-	1 "
Pan Wojewoda w Warszawie	" 8.	-	1 "
Pan Wojewoda w Stanisławowie	" 9.	-	1 "
Pan Wojewoda w Tarnopolu	" 10.	-	1 "
Pan Wojewoda w Lublinie	" 11.	-	1 "
Pan Wojewoda w Łodzi	" 12.	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie	" 13.	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie	" 14.	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku	" 15.	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży	" 16.	-	1 "
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie	" 17.	-	1 "
Pan Prokurator Wydz.Zam. S.O. w Suwałkach	" 18.	-	1 "
Ekspozytura Nr.1. Oddz.II.Szt.Gł. w Wilnie	" 19.	-	1 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie	" 20-21	-	2 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.IX. w Brześciu n/B.	" 22	-	1 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Warszawie	" 23	-	1 "
K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie	" 24	-	1 "
Panowie Starostowie Powiatowi Województwa B-stockiego	" 25-36	-	12 "
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku	" 37	-	1 "
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku	" 38	-	1 "
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku	" 39	-	1 "
A r c h i w u m	" 40-42	-	3 "
	O d b i t o	-	42 egz.

H.F.

72

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/9/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc wrzesień 1935 r.

72

I. Sytuacja ogólna.
-:-:-:-:-:-:-:-

Miesiąc sprawozdawczy należy podzielić na dwa okresy: przedwyborczy do 8 września i powyborczy do końca miesiąca.

W pierwszym okresie dużą ruchliwość przejawiały BBWR. i Str.Nar. Blok rozwijał bardzo silną agitację, urządzając zebrania i zgromadzenia oraz działając zapomocą organizacyj społecznych i przez specjalnie stworzone Komitety Propagandy Spełnienia Obowiązku Obywatelskiego. Stronnictwo Narodowe prowadziło w tym okresie silną akcję antywyborczą, utrzymując jednocześnie swych członków w przekonaniu, że w dn.8 września przez zbrojne wystąpienia zdobędzie władzę. Przebieg wyborów, poza 2-ma wypadkami w łow.wyscko-mazowieckim, na skutek zastosowania środków prewencyjnych, odbył się zupełnie spokojnie.-

Działalność Stronnictwa Ludowego ograniczyła się do prowadzenia niezbyt skutecznej agitacji przeciwyborczej z wyjątkiem powiatu suwalskiego. Aresztowanie jednak prezesa Zarządu Powiatowego, Antoniego Trochima agitację tą w dużym stopniu zahamowało. Na uwagę zasługuje uchwała Zarządu Powiatowego Str.Lud. w Białymstoku, usuwająca ze stanowiska prezesa b.posła Sawickiego i sekretarza, Jana Kreczkę. Sawicki dotychczas uchwały tej nie uznał i aktów Sekretarjatu Powiatowego nie przekazał.-

Po wyborach daje się zauważyć wśród stronnictw politycznych przygnębienie.

Jedynie Stronnictwo Narodowe wykazuje w dalszym ciągu żywotność, a wynik wyborów komentuje jako wielki sukces idei "narodowej".-

Zauważa się jednak, że większość członków Stronnictwa jest mało zadowolona z tego "sukcesu". W szeregach stronnictwa szczególnie wśród młodych spodziewano się w dniu 8 września decydującej rozgrywki z Rządem, a gdy to nie nastąpiło wśród "dołów" zaczynają podnosić się głosy, że kierownicy stronnictwa obawiają się decydującego wystąpienia i okłamują swych członków.-

Stronnictwo Nar. spodziewa się, że partje polityczne zostaną rozwiązane i dlatego czyni przygotowanie do stwarzania organizacyj gospodarczych pod płaszczykiem, których mogłoby dalej kontynuować swą pracę organizacyjną.

PPS.CKW. akcję przeciwwyborczą prowadziła przeważnie wśród swych członków, usiłując również rozsprzedawać "znaczek solidarności". Akcja ta jednak nie przyjęła większych rozmiarów. Inne ugrupowania polityczne żywszej działalności nie przejawiały.-

W ruchu wyznaniowym zasługuje na uwagę podporządkowanie się kleru katolickiego dyrektywom Str.Nar. W wielu wypadkach księża używali konfesjonału w akcji bojkotowej wyborów.-

Natomiast kler prawosławny w olbrzymiej większości swej, na skutek dyrektyw ks.biskupa Antonjusza z Grodna, ustosunkował się do wyborów pozytywnie.-

Jeśli chodzi o mniejszości narodowe, to Białorusini, z wyjątkiem młodzieży skomunizowanej, wzięli b.liczny udział w głosowaniu. Również Litwini do wyborów ustosunkowali się lojalnie.-

Żydzi, poza członkami Bundu, skomunizowanych zw.zaw. i Poalej-Sjon Lewicy, głosowali masowo, prowadząc w tym kierunku b żywą agitację.-

-:-:-:-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/9/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc wrzesień 1935 r.

73

II. Przegląd prasy.
-:-:-:-:-:-:-

1. Powstały nowe czasopisma: w Białymstoku powstało nowe czasopismo "Tempo", tygodnik w języku polskim o treści informacyjno-krytycznej, wydawcą jest Józef i Mendel Zeligronowicz, redaktorem odpowiedzialnym Lucjan Słucki.-

2. Przestały wychodzić czasopisma: - bez zmian.

3. Konfiskaty: w Grodnie w dniu 4 września b.r. zostało skonfiskowane czasopismo "Nowe Życie" z dnia 5 września b.r. Nr.68 za część artykułu p.t."Prawo czy obowiązek" zawierającego cechy przestępstwa z art.156.-

4. Procesy prasowe: W Grodnie w dniu 14 września b.r. Sąd rozpoznał sprawę zajęcia czasopisma "Nowe Życie" z dnia 5 września b.r. za umieszczenie art."Prawo czy obowiązek" i konfiskatę zatwierdził.-

Teren pow.ostrołęckiego jest nasilany przez księży "Sprawą Katolicką" oprócz tego przychodziły czasopisma "Zorza", "Gazeta Świąteczna", "Gazeta Grudziądzka" i "Wielka Polska".-

Pozatem zmian w układzie czasopism nie było.-

-:-:-:-:-:-

H.F.

WOJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/9/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc wrzesień 1935 r.

III. Ruch polityczny.

a/ Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem.

Akcja wyborcza Bloku rozwinięta bardzo silnie w drugiej połowie sierpnia była utrzymana w swem natężeniu do 8 września b.r. Zorganizowano szereg zebrań i zgromadzrń przedwyborczych. Główną jednak zasługą Bloku jest zorganizowanie Komitetów Propagandy Spełnienia Obowiązku Obywatelskiego, które w dużej mierze przyczyniły się do zwiększenia frekwencji głosujących. Z drugiej strony BB.W.R. bardzo wydatnie wpływał na organizacje społeczne w kierunku uświadomienia członków tych organizacji o znaczeniu aktu wyborczego.-

Po wyborach ze względu na przewidzianą reorganizację BBWR. żadnej akcji nie prowadzi.

Powiat.	Zgromadzenia publ. Ilość	Frekwencja Ilość	Rozciągłość:	Zebrania Ilość	Frekwencja.	Ilość nowych komórek organiz.	Ilość nowych członków.	Uwagi
Augustowski	4	430	80-150	-	-			
Białystok m.	-	-	-	4	380			
Bielski	7	1200	50-350	11	820			
Łomżyński	-	-	-	5	720			
Ostrowski	1	150	-	-	-			
Sokólski	12	3200	200-1000	-	-			
Szczuczyński	3	1100	100-600	3	350			
Wysoko-Mazow.	8	960	60-350	-	-			
R a z e m	35	7040		23	2270			

b/ Chłopskie Stronnictwo Rolnicze.

N i e n o t o w a n o.

c/ Zjednoczenie Chrześcijańsko-Społeczne.

N i e n o t o w a n o.

74

d/ Chrześcijańskie Stronnictwo Ludowe.

N i e n o t o w a n o .

e/ P.S. Chrześcijańskiej Demokracji.

N i e n o t o w a n o .

f/ Stronnictwo Narodowe.

Działalność Stronnictwa Narodowego do dnia wyborów była niezwykle ożywiona i posiadała charakter wybitnie bojowy. W szeregach Stronnictwa panowało przekonanie, że w dniu 8 września nastąpi masowe zbrojne wystąpienie, dzięki któremu władza w Państwie przejdzie do rąk obozu "narodowego". Tego rodzaju przekonanie spowodowało, że uzbrojone bojówki Młodych Str.Nar. były zorganizowane w powiecie Wysoko-Mazowieckim do wystąpień w dniu 8 września/o czem Ministerstwu zostało przełożone sprawozdanie/. Z chwilą gdy nadzieje objęcia władzy nie ziściły się nastąpiło ogólne przygnębienie i pretensje do władz stronnictwa, że świadomie okłamywały swych członków, wiedząc z góry, iż zdobycie władzy jest rzeczą nieosiągalną. W związku z tem miały miejsce wypadki, że członkowie Str.Nar. oświadczali publicznie, iż występują z szeregów Stronnictwa, gdyż nie chcą należeć do organizacji, która żadnych swych zamierzeń nie potrafi przeprowadzić.

Jak z tego wynika w dołach stronnictwa panuje niezadowolenie. Szczególnie daje się to zauważyć wśród "młodych" jak zwykle bardzie impulsywnych i radykalnych.-

Obecnie władze stronnictwa starają się skierować zainteresowanie swych członków wyłącznie na sprawę żydowską. Zarządy powiatowe wydały polecenie zbierania adresów wszystkich przedsiębiorstw polskich oraz osób zatrudnionych w zawodach wolnych, rzemiośle, handlu i t.p. dla wydania specjalnego informatora. Niektóre Zarządy Powiatowe wydają specjalne komunikaty ze spisami przedsiębiorstw, w których zalecają zaopatrywanie się przez swych członków.-

Przeprowadzona jest również akcja usuwania tych członków, którzy brali udział w głosowaniu. Między innemi Zarząd Powiatowy Str. Nar. w Łomży skreślił 30 członków, a w powiecie ostrołęckim jest mowa o skreśleniu 500 członków.

Ostatnio wśród wybitniejszych członków Str. Nar. lansowana jest wersja, iż Rząd prawdopodobnie rozwiąże Str. Nar., zachodzi więc konieczność przyjęcia innej nazwy/i formy organizacyjnej Stronnictwa, np. "kół gospodarczych", by móc nadal kontynuować pracę "narodową" wśród społeczeństwa.-

W okresie sprawozdawczym Stronnictwo kładło specjalny nacisk na rozpowszechnianie swej prasy.

Najwięcej była kolportowana "Samoobrona Narodu" z tekstem "modlitwy o Wielką Polskę".-

Powiat.	Zgromadzenie publ. Ilość	Frekwencja Ilość	Ilość rozciągł.	zebrania Ilość	Frekwencja.	Ilość nowych komórek org.	Ilość nowych członków.	Uwagi
Białystok m.	-	-	-	6	163	-	-	
Łomżyński	-	-	-	2	50	-	-	
Ostrołęcki	-	-	-	2	110	-	-	
Szczuczyński	-	-	-	1	17	-	-	
R a z e m :	-	-	-	11	340	-	-	

g/ Stronnictwo Ludowe.

Działalność Str. Ludowego nie wykazywała żywotności, którą obserwowano dawniej w okresach przedwyborczych. Secesja 14 posłów ze Str. Lud. łącznie z b. posłem Sawickim, pochodzącym z Wojew. Białostockiego, zdezorjentowała członków i sympatyków stronnictwa, tak, że w dużej części członkowie Str. Lud. brali udział w głosowaniu.
B. poseł Sawicki prowadził ożywioną agitację w pow. ostrowskim, bielskim i wysoko-mazowieckim za kandydaturą Roga. Jedynie w pow. suwalskim działalność Pow. Zarządu odznaczała się dużą ruchliwością, przyaresztowanie jednak prezesa Zarz. Pow. Trochima, działalność tą zahamowała w dużej mierze.-

75

W Białymstoku odbyło się zebranie Zarządu Pow.,Str.Lud., na którem usunięto ze Stronnictwa prezesa Zarządu b.posła Adolfa Sawickiego i sekretarza Jana Kreczkę. Na prezesa zo tał wybrany Ostaszewski Jan, na sekretarza Spaliński. Jednocześnie postanowiono wydać odezwę do członków Str.Lud. potępiającą Sawickiego i Kreczkę.

Pozatem innej działalności Stronnictwo Ludowe nie przejawiało

h/ P.P.S. C.K.W.

Akcja bojkotowa PPS. za niebraniem udziału w głosowaniu nie przyjęła większych rozmiarów i nie wyszła poza szeregi partji. Trzeba przyznać jednak, iż agitacja prowadzona przez PPS.CKW. ograniczała się do przekonywania swych członków za bojkotem wyborów, natomiast nie stwierdzono, by nawoływano do terroru, lub innych gwałtów w stosunku do głosujących

Rozpowszechnianie"znaczka solidarności" nie dało spodziewanego efektu.-

Żadnej innej działalności partja nie przejawiała.-

-:-:-:-: :-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PW.220/9/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc wrzesień 1935 r.

IV. Ruch wyznaniowy.
-:-:-:-:-:-:-:-:-

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

Opisane w sprawozdaniu za poprzedni okres sprawozdawczy stanowisko kleru rzymsko-katolickiego w odniesieniu do zagadnienia wyborów znalazło potwierdzenie w przebiegu głosowania. Kler rz.-kat. przeważnie udziału w głosowaniu nie brał, zalecając również wiernym wstrzymanie się od głosowania. Szczególnie nieprzychylne stanowisko duchowieństwa w omawianej sprawie uwydatniło się na obszarze diecezji łomżyńskiej, podporządkowanej ks. biskupowi Łukomskiemu. Wbrew zakazom władz diecezjalnych niektórzy duchowni wykorzystywali ambonę w celu wygłaszania przemówień bojkotowych mniej lub więcej oględnych. Według otrzymanych informacyj oczywiście poufnych i niesprawdzonych mieli być i tacy duchowni, którzy agitację przeciwko wyborom posunęli tak daleko, iż uprawiali ją i przy konfesjonale. Na dzień głosowania do Sejmu były wyznaczone liczne uroczystości odpustowe. Księża zachęcali energicznie ludność do udziału w tych uroczystościach, podkreślając, że niezłożenie głosu nie stanowi grzechu. Ażeby tego rodzaju akcji duchowieństwa zapobiec, Urząd Wojewódzki zwrócił się pisemnie do ordynarjuszów diecezyj wileńskiej, łomżyńskiej i pińskiej o wydanie zarządzeń, mających na celu przesunięcie uroczystości odpustowych, wyznaczonych na dzień 8 września. Biskupi wileński i piński odpowiedzieli odmownie, lecz uprzejmie. Odpowiedzi biskupa łukomskiego można powiedzieć jedynie, że była odmowna. Pewną absencję wyborców w lokalach wyborczych, w czasie ostatniego głosowania do Sejmu i Senatu, którą bezsprzecznie trzeba stwierdzić, należy przypisać akcji kleru katolickiego, który w tym wypadku szedł w szeregach Stronnictwa Narodowego. - Stanowisko kleru diecezji wi ----------

76

leńskiej i pińskiej było mniej agresywne w stosunku do zagadnienia wyborów. Tam gdzie dawała się wyczuwać rywalizacja na tle narodowościowem w toku wyborów, kler uchylał się od akcji bojkotowej. Nie można zatem pominąć milczeniem i tej okoliczności, że pewna ilość kleru katolickiego, zwłaszcza w powiatach wschodnich województwa o mieszanej ludności pod względem narodowościowym, wzięła udział w wyborach.

Z ruchu wyznaniowego na uwagę zasługuje pobyt nuncjusza apostolskiego, Marmaggiego na obszarze województwa, który jeszcze w dniu 31 sierpnia przybył do Łomży na uroczystość poświęcenia Domu Katolickiego. Na uroczystość tę przybył również ks. biskup Przeździecki z Siedlec. W czasie akademji, która w związku z tą uroczystością miała miejsce, nuncjusz Marmaggi był witany przemówieniami, wygłoszonemi w języku włoskim przez ks. biskupa Łukomskiego i obywatela ziemskiego Jana Szczukę. Na te powitania nuncjusz odpowiedział w języku polskim. W akademji wzięło udział około 80[illegible] osób. Dnia następnego, t.j. dnia 1 września b.r., odbył się w Łomży zlot członków Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej /żeńskiej i męskiej/ z obszaru diecezji łomżyńskiej pod przewodnictwem księży patronów. Na zlocie, w którym wzięło udział około 2.000 młodzieży, był obecny nuncjusz apostolski. Po uroczystościach w Łomży nuncjusz łącznie z biskupem Łukomskim udali się samochodem do Augustowa i Sejn, poczem nuncjusz opuścił obszar województwa białostockiego.

Na terenie diecezji wileńskiej dnia 16 września b.r. przeprowadził wizytację kościoła farnego w Wołkowysku ks. arcybiskup Jałbrzykowski i tegoż samego dnia odjechał do Wilna.-

Stowarzyszenie Młodzieży Katolickiej przejawiało normalną ruchliwość, urządzając szereg imprez. Do największych, poza omówionym zlotem w Łomży, należy zaliczyć zlot w dn. 21 i 22 września w Grajewie. Zlot w Grajewie naśladował zwyczaje wojskowe. Rozpoczął się capstrzykiem z pochodniami. Rano odbyła się pobudka. O godz. 11,30 biskup Łukomski zlustrował ustawione oddziały i odebrał raj[illegible]y od komendantów poszczególnych oddzia[illegible]ów. O godz. 13 biskup przyjął defiladę, stojąc na przy-

gotowanej w tym celu trybunie.Uroczystość zakończyła się akademją na stadjonie PW. i WF., w czasie której przemawiał biskup,zachęcając do dalszej pracy organizacyjnej.Biskup zaznaczył,że Stowarzyszenia Młodzieży Katolickiej rozporządzają 300.000 członków.W zlocie grajewskim wzięło udział 650 młodzieży.

b/ Kościół Prawosławny.

Zarządzenie biskupa Antonjusza,zalecające duchowieństwu i wiernym wzięcie udziału w akcji głosowania,nie pozostało bez rezultatu na frekwencję prawosławnych w lokalach wyborczych.Duchowieństwo prawosławne wykazało całkowite zrozumienie interesów państwowych i kościelnych oraz dołożyło maksimum starań w celu dokonania wyborów ustawodawczych organów Państwa.

Biskup Antonjusz wyznaczoną na dnie od 1 do 9 września wizytację w powiatach grodzieńskim i wołkowyskim przesunął na okres od 9 do 20 września z tego powodu,ażeby nie utrudniać ludności udziału w wyborach. Wizytacja biskupa polegała na odprawianiu nabożeństw dziękczynnych, połączonych z procesjami naokoło cerkwi.Frekwencja ludności w tych uroczystościach była znaczna.W jednej miejscowości powiatu wołkowyskiego,Dobrowoli, wzięły udział w uroczystości wyłącznie kobiety.

Na polecenie biskupa Antonjusza Konsystorz Prawosławny wydał zarządzenie z dnia 3 września b.r.Nr.9670,postanawiające wprowadzenie języka polskiego jako języka urzędowania w biurach Konsystorza w korespondencji z osobami duchownemi. Z dniem 1 września przeszły na urzędowanie w języku polskim referaty Konsystorza: personalno-administracyjny, metrykalny i rozwodowy; mają zaś przejść na język polski z dniem 1.X, b.r. referat gospodarczy,a z dniem 1 stycznia 1936 r.referat sądowy.

c/ Ż y d z i .

Rabini w odniesieniu do zagadnienia wyborów ustosunkowali się przychylnie,uznając trafnie,że żydzi,jako mniejszość narodowa w obecnym układzie stosunków politycznych,posiadają pomyślne warunki rozwojowe.-

77

Na terenie województwa miał miejsce wypadek,który jest oczywiście wyjątkiem,a który rzucił przykre światło na nastawienie polityczne jednostek żydowskich pozostających pod wpływem radykalnych ugrupowań sjonistycznych.

W dniu 5 września b.r.w godz.od 20-21 w synagodzie w Grajewie odbyło się zebranie miejscowych żydów,gdzie po nabożeństwie rabin Grausman w swem przemówieniu wzywał wszystkich zebranych,ażeby nie trzymali swoich kapitałów w domu i bankach polskich,a lokowali w Palestynie,w swojej wiernej ojczyźnie,która zapewnia żydom dobrobyt i rozwój narodu żydowskiego, zaznaczając równocześnie,iż żydzi w Polsce są uciskani i prześladowani przez Polaków, a prześladowania te u ustaną niewiadomo kiedy.Również wzywał zebranych,by nie popierali ha handlu katolickiego, a starali się podnieść rozwój handlu żydowskiego,który stopniowo maleje.Omawiając sprawę nadchodzących wyborów do Sejmu,rabin Grausman zaznaczył, iż w obecnych wyborach żydzi tracą wielu posłów. Ażeby przeprowadzić b.posła Wiślickiego i jego zastępcę,żydzi nie powinni rozbijać się na poszczególne kierunki polityczne,lecz łączyć się w jedną partję żydowską.Obecnych było 120 osób. Represje przeciwko rabinowi z ramienia Urzędu Wojewódzkiego zostały zarządzone.-

S E K T Y.

a/ M a r j a w i c i.

Rozłam w Kościele Marjawickim powoduje w dalszym ciągu utratę wpływów arcybiskupa Kowalskiego na rzecz biskupa Feldmana.Ks.Szulgowicz, który w parafji marjawickiej w Filipowie,pow.suwalskiego posiada zaledwie kilkunastu zwolenników,oddał majątek kościelny w ręce księdza przysłanego przez biskupa Feldmana.-

Inne sekty nie przejawiały działalności godnej uwagi.

-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/9/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.9.
za miesiąc wrzesień 1935 r.

V. Mniejszości narodowe.

a/ Białorusini.

Nie notowano.

b/ Litwini.

W pow.grodzieńskim we wsiach Nerowo i Koszczenica,gm.Marcinkańce zostały zlikwidowane od początku roku szkolnego szkoły T-wa Rytas Towarzystwo Rytas zgłosiło założenie czytelni we wsiach Zegary, gm.Berzniki i Puńsk, gm.Sejwy,pow.suwalskiego jak również we wsi Nerowo,pow.grodzieńskiego. Do wyborów Litwini ustosunkowali się pozycywnie.

c/ Niemcy.

Swieżo założone w gminie Wiżajny,pow.suwalskiego oddziały "Jungdeutscheparteï" przejawiają bardzo słabą działalność.Odbyły się zaledwie dwa zebrania.Organizacja stara się o nawiązanie kontaktu z organizacjami młodzieżowemi w Prusach Wschodnich.-

d/ Rosjanie.

Nie notowano.

e/ Żydzi.

W okresie przedwyborczym rozwinęli silną agitację za braniem udziału w głosowaniu urządzając szereg zgromadzeń i zebrań.Prelegentami na zebraniach byli przedstawiciele wszystkich kierunków politycznych.

78

Frekwencja na zgromadzeniach była bardzo znaczna i dochodziła do 2.000 osób /Orodno/. W wyborach żydzi wzięli udział za wyjątkiem zgrupowanych w Bundzie, Poalej-Sjon Lewicy i Lewicy Związkowej.-

-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Nazwa organizacji.	Zgrom. i zebr,	Odczyty.	Obchody i akademje.	Przedstaw. i zabawy.	Ilość osób razem.	Rozpiętość	Dochów w złotych
oniści ogólni	1	-	-	-	50	-	-
oniści rewiz.	3	1	-	-	900	100-300	-
alej-Sjon	2	-	-	-	700	200-500	-
u n d	-	-	1	-	80	-	-
rbut	-	-	1	-	300	-	-
jednoczenie zkół Żydowskich	1	-	-	-	70	-	-
rith-Trumpel-or	-	1	-	1	105	45-60	13,50

URZĄD WOJEWÓDZKI
Podano dn. 25 PAŹ. 1933 192 r.
Zał.
Wpis

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI

Nr.PN.220/10/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10. za miesiąc październik 1935 r.

BIAŁYSTOK, dnia 16 listopada 1935 roku.

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I.Polityczny
w Warszawie.

Wpł. 21 LIST. 1935
Zał.

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10. za miesiąc p a ź d z i e r n i k 1935 roku z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 4/XI 1935 r.

W O J E W O D A
/Pasławski/

Otrzymują do wiadomości:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	Nr.1-4	- 4	egz.
Pan Wojewoda w Wilnie	Nr. 5	- 1	"
Pan Wojewoda w Nowogródku	" 6	- 1	"
Pan Wojewoda w Brześciu nad Bugiem	" 7	- 1	"
Pan Wojewoda w Warszawie	" 8	- 1	"
Pan Wojewoda w Stanisławowie	" 9	- 1	"
Pan Wojewoda w Tarnopolu	" 10	- 1	"
Pan Wojewoda w Lublinie	" 11	- 1	"
Pan Wojewoda w Łodzi	" 12	- 1	"
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie	" 13	- 1	"
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Wilnie	" 14	- 1	"
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Białymstoku	" 15	- 1	"
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Łomży	" 16	- 1	"
Pan Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie	" 17	- 1	"
Pan Prokurator Wydz.Zam. S.O. w Suwałkach	" 18	- 1	"
Ekspozytura Nr.1. Oddz.II.Szt.Gł. w Wilnie	" 19	- 1	"
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III. w Grodnie	" 20-21	- 2	"
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. IX. w Brześciu n/B.	" 22	- 1	"
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Warszawie	" 23	- 1	"
K.O.P."Brygada-Grodno" w Grodnie	" 24	- 1	"
Panowie Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego	" 25-36	- 12	"
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku	" 37	- 1	"
Pan Komendant Wojewódzki P.P. w Białymstoku	" 38	- 1	"
Pan Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku	" 39	- 1	"
A r c h i w u m	" 40-42	- 3	"
O d b i t o :		- 42	egz.

H.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/10/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc październik 1935 r.

I. Sytuacja ogólna.

Miesiąc październik zaznaczył się zmniejszoną aktywnością we wszystkich ugrupowaniach politycznych.-

Obóz prorządowy naskutek likwidacji Bloku, żadnej działalno politycznej właściwe nie prowadził.-

Byli działacze "Blokowi" zgrupowali się wokół nowoutworzoneg w Białymstoku "Klubu Społecznego", którego zadaniem ma być utrzyma nie w zwartości dotychczasowej kadry działaczów społecznych i w miarę potrzeby i możliwości koordynowanie działalności prorządowy organizacyj społecznych.-

Stronnictwo Ludowe nie weszło jeszcze na tory normalnej dz łalności po rozbiciu jakiemu uległo w okresie wyborczym. Do pogłę bienia chaosu w szeregach "ludowych" przyczynia się bardzo działal nosć b.posła Sawickiego, który posiada zwolenników w powiatach wschodnich województwa, i który forsuje utworzenie nowej organiz cji pod nazwą "Obóz Rolników". Jak wynika z oświadczeń Sawickieg "Obóz Rolników" ma być w pierwszym rzędzie organizacją zawodowo- -gospodarczą, zmierzającą do podniesienia ekonomicznego członków.

Wśród dołów Str.Nar. jako skutek zawiedzionych nadziei w dać pewnego rodzaju załamanie się psychiczne.

Władze partyjne dążą do jak najszybszego zlikwidowania n bezpiecznych skutków depresji, wkładając dużo wysiłków w prace p pagandowo-organizacyjne, oraz dążąc do skierowania zainteresowań szerokich mas swych członków na sprawę żydowską, zawsze atrakcyjn i aktualną dla "obozu narodowego".

Pozatem w dalszym ciągu podtrzymywana jest nadzieja rych

dojścia do władzy z tą jednak różnicą, że nie przez zbrojne wystąpie nie lecz w drodze pokojowej. W drugiej połowie okresu sprawozdawcze- go działalność propagandowo-organizacyjna Stronnictwa ożywiła się, przyczem wysiłki kierowano na opanowanie terenów "nowoodkrytych" a przedewszystkiem powiatów: wołkowyskiego i sokólskiego.-

W łonie PPS. żywszej działalności nie widać. Przeprowadzana ostatnio propaganda Zw.Zawodowych rezultatów godnych specjalnego omówienia nie dała. Akcja komunistów w celu pozyskania PPS. dla "wspólnego frontu" na terenie województwa nie powiodła się.

Chadecja wraz ze wszystkiemi swemi przybudówkami w okresie sprawozdawczym żadnej działalności nie przejawiała.-

W życiu Kościoła Rzymsko-Katolickiego zasługuje na uwagę fakt zajęcia Cerkwi Prawosławnej w Międzyrzeczu, pow.wołkowyskiego przez kler katolicki.Stan poprzedni przywrócono.-

W łonie cerkwi prawosławnej zarysowuje się coraz głębiej anta- gonizm pomiędzy biskupem Antonjuszem a Metropolją. Jest to wynikiem zapoczątkowanej przez ks.biskupa Antonjusza z Grodna wyraźnej akcji polonizacyjnej cerkwi prawosławnej.-

Życie mniejszości narodowych nie nastręczało specjalnych uwag. Białorusini żadnej działalności politycznej ani społecznej nie pro- wadzili.-

W życiu mniejszości litewskiej widać pewne ożywienie specjalnie na odcinku pracy gospodarczej. Ponadto przy oddziałach T-wa Św.Ka- zimierza powstają kółka sportowe. Na uwagę również zasługuje urzą- dzenie przez lit.kółka rolnicze, w Puńsku,pow.suwalskiego wystawy rolniczej.-

Żydzi prowadzą zwykłą działalność. Miesiąc październik zazna- czył się odbyciem dużej ilości imprez dochodowych.-

-:-:-:-: :-:-

H.F.

OJEWÓDA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/10/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc październik 1935 roku.

II. Przegląd prasy.

-:-:-:-:-:-:-

1. Nowe czasopisma: w Białymstoku powstało nowe czasopismo "Pruwn" /próba/ tygodnik w żargonie, którego wydawcą i redaktorem jest Segal Henryk. W Grodnie powstały dwa czasopisma "Mały Dziennik Grodzieński", którego redaktorem i wydawcą jest Witalis Reńko i "Nowy Grodzieński Kurjer Codzienny", którego redaktorem i wydawcą jest Rudziński Michał.-

2. Przestały wychodzić czasopisma: w Łomży przestało wychodzić czasopismo "Drogowiec".-

3. Konfiskaty: W Białymstoku- a/ "Unzer Cajtung" Nr.253 z dn.10.X. 1935 r.za artykuł p.t."Sensacyjne odkrycie na Grodzieńskiej ulicy", omawiający aresztowanie córki jednego właściciela domu przy ul.Grodzieńskiej za wyrobienie fałszywych paszportów do Palestyny.Zajęcie zostało przez Sąd zatwierdzone.-

b/ "Dziennik Białostocki" Nr.289 z dn.18.X.1935 r.za artykuł p.t. "Komisja dyscyplinarna",omawiający rozprawę dyscyplinarną wyższego urzędnika i podający skład kompletu sędziowskiego. Zajęcie zostało przez Sąd zatwierdzone.-

Na teren powiatu sokólskiego nadchodzi czasopismo"Przewodnik Katolicki",wychodzące w New Britain"/Stany Zjednoczone/,co do którego Urząd Wojewódzki wystąpił z wnioskiem do Ministerstwa o odebranie debitu pocztowego, gdyż przedstawia ono w swych artykułach w sposób tendencyjny i wręcz kłamliwy stosunki w kraju.-

Pozatem zmian w układzie czasopism nie było.-

H.F.

-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/10/35.T.

81

Sy acyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc październik 1935 roku.

III. Ruch polityczny

b/ Obóz prorządowy.

Klub Społeczny znajduje się w stadjum organizacji. Działalności zewnętrznej dotychczas nie zaobserwowano.-

b/Stronnictwo Narodowe.

Działalność Stronnictwa Narodowego po wyborach cechowała bierność i apatja. W dołach stronnictwa zaobserwowano ferment i brak zaufania do kierowników. Stan ten odbił się bardzo na psychice dołów, a także i na rozmachu organizacyjnym. Władze stronnictwa, orjentując się, że w tej sytuacji doły mogą się zdemoralizować, przystąpiły w drugiej połowie października do intensywnej pracy w celu utrzymania z jednej strony dotychczasowego stanu posiadania, z drugiej zaś skierowania zainteresowań "dołów" na jakieś zagadnienia, aby je w ten sposób wyrwać z pewnego bezwładu. Wysunięto więc znowu kwestję żydowską.-

Stronnictwo łudzi się nadal nadzieją, że dojdzie do władzy w drodze pokojowej, gdyż, jak twierdzi, zarówno wśród wojska jak i administracji "obóz narodowy" ma wielu zwolenników.-

W działalności organizacyjnej stronnictwo kładzie duży nacisk na regularne wpłacanie składek członkowskich. Niezależnie od tego są przeprowadzane wśród członków i sympatyków stronnictwa doraźne

./.

zbiórki na utrzymanie sekretarjatów powiatowych.- Pomimo to sytuacja finansowa stronnictwa jest nadal ciężka.-

W okresie sprawozdawczym stronnictwo przystąpiło do rekonstrukcji ogniw organizacyjnych na terenie pow.wysoko-mazowieckiego, rozbitych wskutek aresztowań, po zajściach w Sokołach, Tykocinie i Kobylinie. W drugiej połowie października Zarząd Główny Str.Narodowego mianował Tymczasowy Zarząd Powiatowy w Wysokiem-Mazowieckiem /meldunek Urzędu Wojewódzkiego z dnia 25.X.br/. Tymczasowy Zarząd Powiatowy przystąpił do pracy, przytem całkowicie potępił wystąpienia "Młodych" Str.Narodowego.-

Jedyną imprezą urządzoną przez Str.Narodowe było poświęcenie w dniu 13.X.br.sztandaru w Ostrożęce, połączone ze zjazdem. Zjazd ten pomimo wielkich wysiłków nie osiągnął spodziewanych rozmiarów. W zjeździe wzięło udział zaledwie około 800 członków, gdy tymczasem spodziewany był udział od 5.000 - 7.000 osób.-

Na uwagę zasługuje również uintensywnienie agitacji Str.Narodowego w powiatach wołkowyskim /gm.Szydłowiczne i Werejki/ oraz sokólskim /gm.Kuźnica/. Do pow.sokólskiego agitacja przenika z Grodna.-

W pow.sokólskim usiłowano wciągnąć do stronnictwa członków Związku Strzeleckiego.-

Stronnictwo jak zwykle prowadziło akcję antyżydowską, a szczególnie akcję bojkotu handlu żydowskiego. Zapowiedziany na październik "miesiąc propagandy bojkotu handlu żydowskiego" nie odbył się.-

Kolportaż ulotek słaby.-

/.

82

Powiat	Zgromadzenia publiczne ilość	Frekwencja ilość	rozciąg.	Zebrania ilość	frekwencja	Ilość nowych komórek	Ilość nowych członków	Uwagi
Białostocki m	-	-	-	6	196	-	-	-
Grodzieński	-	-	-	3	67	-	-	-
Łomżyński	-	-	-	1	20	-	-	-
Ostrołęcki	1x/	800	-	3	80	-	-	x/zjazd i poświęcen. sztandaru
Sokólski	-	-	-	3	47	2	35	
Szczuczyński	-	-	-	1	60	-	-	
Razem	-	-	-	17	470	2	35	

c/ Stronnictwo Ludowe.

Działalność stronnictwa naogół zamarła. Jedynie w pow.suwalskim dzięki energji prezesa Zarz.Pow.Antoniego Trochima stronnictwo wykazuje pewną żywotność. W okresie sprawozdawczym NKW.Str.Ludowego mianował p.o.prezesa Zarz.Wojew.Łosia Dominika i sekretarza tego zarządu Spalińskiego Jana na miejsce usuniętych ze stronnictwa Adolfa Sawickiego i Jana Kreczki. Stronnictwo nie może jeszcze ciągle wrócić do równowagi wewnętrznej po rozłamie jaki je spotkał w okresie wyborów.-

Intensywniejsza praca ma się rozpocząć po Kongresie w Warszawie w dniach 7 i 8 grudnia.-

Również sporo zamętu w szeregi "ludowców" wnosi działalność b. posła Sawickiego. Sawicki nosi się z zamiarem utworzenia organizacji o charakterze zawodowo-rolniczym. Wśród działaczy ludowych panuje przekonanie, że akcja Sawickiego nie znajdzie oddźwięku.-

-/.

W okresie sprawozdawczym odbyły się dwa zebrania członków Str. Ludowego w pow.suwalskim przy udziale 23 i 40 osób.-

d/ P.P.S. C.K.W.

Działalność PPS.nikła. Miesiąc sprawozdawczy był wprawdzie miesiącem propagandy Zw.Zaw., jednak akcja ta nie dała większych rezultatów. W niektórych ośrodkach przemysłowych /w Białymstoku/ w związku z tem miesiąc propagandy został przedłużony na listopad.-

Zainicjowany strajk w Białymstoku zawiódł zupełnie, głównie z powodu braku koordynacji w tak zw.I i II oddziałach klas.zw.zaw., rekrutujących w I oddziale żydów i komunistów, w II oddz.wyłącznie robotników - chrześcijan.-

W łonie PPS.w Suwałkach istnieją tendencje prowadzenia wspólnej akcji ze Stronnictwem Ludowem. Tego rodzaju akcja była prowadzona w okresie wyborów.-

Staraniem PPS.odbyło się kilka odczytów na tematy polityczne i społeczne przy frekwencji dochodzącej do 250 osób oraz 4 zebrania, w tem jedno w Czarnej-Wsi, pow.białostockiego przy udziale 250 osób i 3 w Suwałkach przy łącznej frekwencji 120 osób.-

e/ Chadecja .

Działalność w zupełności zamarła. Brak przytem podstaw do przypuszczeń, by w najbliższym czasie mogła się ożywić.-

---ooOoo---

W.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/10/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc październik 1935 r.

B3

IV. Ruch wyznaniowy.
-:-:-:-:-:-:-:-:-

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki.

W dniu 27 ub.m. Kościół Rzymsko-Katolicki obchodził uroczyście święto Chrystusa Króla. Poza ceremonjami kościelnemi uroczystości te łączone były z manifestacyjnemi pochodami i akademjami. W pochodach tych przedewszystkiem brali udział członkowie Akcji Katolickiej. Oddziały młodzieży męskiej i żeńskiej szły w ordynku wojskowym. W niektórych miejscowościach w uroczystościach tych wzięli udział przedstawiciele władz /Białystok/, wojsko /Ostrołęka/, straż pożarna i dziatwa szkolna. Na akademjach poza częścią koncertową były poruszane tematy o życiu rodziny w myśl wskazań Kościoła i o nierozerwalności węzła małżeńskiego. W Białymstoku akademja ku czci Chrystusa Króla odbyła się na cmentarzu przed kościołem św. Rocha, gdzie w obecności około 3.000 osób przemawiali ks.dziekan białostocki Chodyko i członek Głównego Instytutu Akcji Katolickiej w Wilnie, Jędrychowski. W Grodnie akademja odbyła się w teatrze miejskim, gdzie po części koncertowej dłuższy referat o zadaniach i celach rodziny wygłosił profesor gimnazjum, Woźniak. W Łomży akademję zagaił prezes Akcji Katolickiej, Antoni Skiwski, podkreślając znaczenie tego święta oraz rolę chrześcijaństwa i cywilizacji, rozwijającej się pod opieką Kościoła Katolickiego. Następnie ks. Borkowski odczytał zasady katolickie o nierozerwalności małżeńskiej wżyciu rodziny w/g wskazań Chrystusa. Orkiestra odegrała kilka utworów, chór zaś odśpiewał kilka pieśni. Obecnych było około 500 osób.-

Niewłaściwemu zachowaniu się kilku duchownych należy przypisać zajście, które wydarzyły się w Międzyrzeczu, pow. wołkowyskiego. Dnia 8 ub.m. ks. Bolesław Helmer, proboszcz parafji w Piaskach, nakłoniony prawdopodobnie przez proboszcza parafji międzyrzeckiej, ks. Władysława Biernackiego, w czasie uroczystości odpustowych, przy udziale około 500 osób, towarzyszących mu w procesji, wtargnął do cerkwi prawosławnej, otworzywszy ją uprzednio. Ks. Helmer ustawiwszy w cerkwi stolik, a na nim krucyfiks, obraz Matki Boskiej Częstochowskiej i świeczniki, uskutecznił wyświęcenie cerkwi na kościół. Cerkiew prawosławna w Międzyrzeczu nie posiada swego stałego administratora i należy do parafji prawosławnej w Sławatyczach, a przed laty 40-tu stanowiła ona własność wyznania katolickiego. Przedsięwzięcie ks. Helmera miało zatem na celu przywrócenie stanu poprzedniego. Według informacji kół prawosławnych cerkiew ta została wybudowana przez nich na miejscu, na którem niegdyś stał kościół. Po dokonanych obrzędach w dniu 8 ub.m. ludność katolicka łącznie z ks. Helmerem opuściła cerkiew, zawieszając na zamkniętych przez siebie drzwiach frontowych cerkwi dwa duże portrety Prezydenta Rzeczypospolitej i Marszałka Józefa Piłsudskiego. Dnia następnego, t.j. 9 ub.m. miała odbyć się w Międzyrzeczu uroczystość prawosławna, jako w 40-letnią rocznicę wyświęcenia cerkwi. Ażeby zapobiec starciu ludności prawosławnej z katolicką, które niewątpliwie byłoby nastąpiło, udał się do Międzyrzecz przedstawiciel powiatowej władzy administracji ogólnej łącznie z powiatowym komendantem P.P. Na polecenie przedstawiciela władzy świątynia została otwarta, a prawosławni w liczbie około 300-tu osób, na czele z ks. prawosławnym proboszczem parafji w Sławatyczach, Szymonem Kamińskim, weszli do cerkwi, gdzie odbyło się nabożeństwo. Sprzęty liturgiczne i portrety, umieszczone dnia poprzedniego przez katolików, zostały złożone w Zarządzie Gminnym w Międzyrzeczu. Zanim nabożeństwo prawosławne zostało ukończone, poczęła przed cerkwią gromadzić się ludność katolicka, uzbrojona w

84

kije. Wśród tej ludności dał się również zauważyć ks.Biernacki. Po odprawionem nabożeństwie ludność prawosławna częściowo zatrzymała się w cerkwi, częściowo zaś przed cerkwią i obawiając się czynnego natarcia, nie chciała opuszczać zajętego stanowiska. Przedstawiciel powiatowej władzy administracji ogólnej, zebrawszy katolików osobno w dłuższem przemówieniu starał się przekonać ich o niezgodnem z prawem postępowaniu, a gdy to okazało się bezskuteczne, polecił im rozejść się do domów. W odpowiedzi na to ludność katolicka zażądała pozwolenia odśpiewania w cerkwi pieśni "Kto się w opiekę". Gdy im tego odmówiono, jakby na komendę zaczęli śpiewać "Kto się w opiekę" i rzucili się ku cerkwi. Wówczas policja otrzymała polecenie zmuszenia demonstrantów do rozejścia się, przyczem użyto pałek. Równocześnie zarządzono zaaresztowanie organisty, który demonstrantów pod cerkiew sprowadził oraz dwóch osobników, najbardziej w czasie zajścia agresywnych. Gdy aresztowanych prowadzono na posterunek policyjny, ks. Biernacki miał odezwać się do parafjan: "Tak robi Rząd, za który oddajemy duszę i ciało". Po zajściu ks.Biernacki w towarzystwie ks.Szymkiewicza udał się do grupki demonstrantów, stojącej na krańcu wsi, do której miał się odezwać" . Na drugi raz rzućcie się na policję". Zatrzymani zostali odstawieni do aresztu w Wołkowysku. O zajściu tem został powiadomiony Prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie, który wdrożył dochodzenie. Wypadki te znalazły również odgłos w prasie, zwłaszcza zaś w prasie katolickiej, która świadomie przemilczała fakt samowolnego zajęcia i wyświęcenia świątyni. Ks.Biernacki nie zaniechał starań w przedmiocie rewindykacji świątyni i występuje z petycją w tej sprawie do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej, zbierając w tym celu podpisy swych parafjan. Na uwagę zasługuje okoliczność, że w wyniku interwencji Urzędu Wojewódzkiego Kurja Metropolitalna upomniała ks.Biernackiego za użycie zwrotów niewłaściwych, skierowanych pod adresem władzy państwowej i sprostowała jego oświadczenie, jakoby w toku zajść omawianych następ[illegible] ob

raza czynności kościelnych przez organa państwowe.-

Drugie ognisko zarażnienia pomiędzy władzami państwowemi a kościelnemi trwa nadal w Tykocinie, jako następstwo niewłaściwego ustosunkowania się ks.biskupa Łukomskiego do uroczystości pogrzebowych po śp.Marszałku Piłsudskim. Dwaj wikarjusze w Tykocinie ks.ks. Kocheński i Chmielewski w gorliwości swej,jaką okazali popierając akcję swego przełożonego biskupa,posunęli się tak daleko,że znaleźli się w konflikcie z Kodeksem Karnym. Naskutek dochodzeń karno-sądowych nazwani duchowni - zgodnie z zarządzeniem właściwej władzy -utracili stanowiska prefektów szkolnych. Gdy władze szkolne obowiązek nauczania religji powierzyły w szkole publicznej w Tykocinie miejscowemu proboszczowi, ks.Juljanowi Łosiewskiemu, który, jako należący do miejscowego kleru parafjalnego, z mocy samego przepisu prawa posiada misję kanoniczną - ordynarjusz diecezji łomżyńskiej zabronił ks.Łosiewskiemu nauczania religji.Mimo interwencji władz szkolnych biskup nie udzielił misji kanonicznej osobom świeckim, któreby w zastępstwie duchownych mogły udzielać nauki religji.

b/ Kościół Prawosławny.

Zapoczątkowana w Konsystorzu Prawosławnym akcja polonizacyjna Cerkwi Prawosławnej postępuje na obszarze województwa powoli naprzód. Po wydaniem zarządzeniu,na polecenie ks. Biskupa Antonjusza, o wprowadzeniu języka polskiego do spraw będący a przedmiotem urzędowania w Konsystorzu-dała się zauważyć dążność mająca na celu przeciwstawienie się kołom prawosławnym,grupującym się w zrzeszeniach nacjonalistów rosyjskich. Zorganizowany w Białymstoku "Dom Prawosławny im. Marszałka Piłsudskiego" skupiający Polaków wyznania prawosławnego, staje się przedmiotem naśladownictwa w innych miejscowościach. Ks. biskup Antonjusz zamierza organizację taką utworzyć, któraby obejmowała cały obszar diecezji i pozostawała pod jego protektoratem.

85

Projekty ks.biskupa, który idzie na spotkanie życzeń Polaków wyznania prawosławnego, są obecnie przedmiotem rozpatrywania zainteresowanych czynników i zostaną prawdopodobnie w najbliższej przyszłości urzeczywistnione po przedstawieniu ich władzom naczelnym do decyzji.

- 0 - 0 - -

Życie innych wyznań i sekt nie nastręczyło wydarzeń, godnych uwagi w niniejszem sprawozdaniu.-

-:-:-:-:-:-

.F.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/10/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10.
za miesiąc październik 1935 roku.

V. Mniejszości narodowe.
-:-:-:-:-:-:-:-:-:-

a/ Białorusini.

- Nie notowano.-

b/ Litwini.

Oddziały T-wa Św.Kazimierza we wsiach Marcinkańce, Derżele i Puchacze, gm.Marcinkańce, pow.grodzieńskiego urządzały przedstawienia i zabawy. W gminie Marcinkańce T-wo"Rytas" projektuje urządzenie kilku czytelń. We wsi Wiciuny czytelnia ma być uruchomiona w najbliższych dniach.-

W powiecie suwalskim litwini kładą większy nacisk na działalność gospodarczą. W październiku Litewskie Kółka Rolnicze zorganizowały w Puńsku wystawę rolniczą. Charakterystycznem jest, że Litewskie Kółka Rolnicze na propozycję polskich organizacyj rolniczych, aby zorganizować wspólnie wystawę rolniczą, odpowiedziały odmownie. Wystawa w Puńsku miała bardzo skromne rozmiary i większego zainteresowania nawet wśród litwinów nie wzbudziła.-

W powiecie suwalskim przy oddziałach T-wa Św.Kazimierza powstają kółka sportowe. Ostatnio zanotowano założenie 2 kółek. W Puńsku pow.suwalskiego T-wo "Rytas" otworzyło bibljotekę.-

c/ Rosjanie.

Nie notowano.-

86

d/ Żydzi.

Wśród żydów obserwowano pewne ożywienie działalności w porównaniu z okresem poprzednim. Ożywienie to odnosi się jednak wyłącznie do życia wewnętrzno-organizacyjnego - i podlegało na urządzaniu zbiórek i innych imprez dochodowych. Jest to zresztą zjawisko normalne po pewnem osłabieniu działalności w okresie letnim.-

Przejawów działalności wymagających bardziej szczegółowego omówienia nie notowano.-

-:-:-:-:-:-:-:-

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE.

Nazwa organizacji.	Zgrom. i zebran.	Odczyty.	Odchody i akademje.	Przedstaw. i zabawy.	Ilość osób razem.	Rozpiętość	Dochód w złotych.
Sjoniści ogólni	2	-	-	-	140	40-100	
Sjoniści Rewiz.	1	2	-	-	785	35-500	
Posalej-Sjon	-	4	-	-	650	100-200	
B u n d	1	1	1	-	240	40-160	
Freiheit	1	2	-	1	385	25-150	70 zł.
Bet-Am-Sjon	-	1	-	-	160		
Liga Pomocy Pracującym w Palestynie	-	1	-	-	70		
Kultur Liga	-	2	-	1	200	40-100	25 zł.
Zw.Zydów Inwal.Woj.	1	-	-	-	100		
Hechaluc Pioner	1	-	1	-	310	130-180	
Hechaluc Hacair	1	-	-	-	70		
Brith-Trumpeldor	-	-	-	1	74		30 zł.
Tow.Kob .Zydow.	1	-	-	-	30		
Hapoel	-	1	-	-	50		
Linas Hacedek	-	-	-	6	970	100-300	608 zł.
Gemilus Chesed	1	-	-	1	107	107-300	56 zł.
T.O.Z.	1	-	-	-	100	-	-

URZĄD WOJEWÓDZKI LUBELSKI
21 LIST. 1935
H.F.
Otrzymano dnia ____ 193_ r.
załączników ____
Znak ____

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/11/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11 za l-c listopad 1935r.-

Białystok, dnia 17 grudnia 1935 roku

T A J N E - P I L N E !

Do

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
Departament I Polityczny

w W a r s z a w i e

Przesyłam sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.10 za miesiąc l i s t o p a d 1935r. z zakresu spraw społeczno-politycznych i narodowościowych.-

Po przyjęciu do wiadomości

A. A.

W O J E W O D A

Lublin, dn. __/__ 19__ r.

/ Stefan Pasławski /

Otrzymują do wiadomości:

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	Nr.	1-4	4 egz.
Pan Wojewoda w Wilnie	"	5	1 "
" " w Nowogródku	"	6	1 "
" " w Brześciu nad Bugiem	"	7	1 "
" " w Warszawie	"	8	1 "
" " w Stanisławowie	"	9	1 "
" " w Tarnopolu	"	10	1 "
" " w Lublinie	"	11	1 "
" " w Ł o d z i	"	12	1 "
" Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie	"	13	1 "
" " " " w Wilnie	"	14	1 "
" " " Okręgowego w Białymstoku	"	15	1 "
" " " " w Łomży	"	16	1 "
" " " " wGrodnie	"	17	1 "
" Wydz.Zam.S.O.w Suwałkach	"	18	1 "
Ekspozytura Nr.I Oddz.II Szt.Gł.w Wilnie	"	19	1 "
Samodzielny Referat Informacyjny DOK.III.w Grodnie	"	20-21	2 "
" " " " IX.w Brześciu n/B	"	22	1 "
" " " " I w Warszawie	"	23	1 "
K.O.P."Brygada Grodno" w Grodnie	"	24	1 "
Panowie Starostowie Powiatowy Województwa Białostockiego	"	25-36	12 "
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku	"	37	1 "
" Komendant Wojewódzki PP.w Białymstoku	"	38	1 "
" Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku	"	39	1 "
Archiwum	"	40-42	3 "

Odbito 42 egz.

W. D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/11/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc listopad 1935r.

I. Sytuacja ogólna .

Sytuacja polityczna w listopadzie nie uległa żadnym poważniejszym zmianom. Okres ten dla pracy ściśle politycznej był zresztą mniej sprzyjający z uwagi na b.duże zainteresowanie szerokich rzesz poczynaniami gospodarczemi Rządu i łączącem się z tem ściśle pewnego rodzaju wyczekiwaniem - zachowanem w licznych wypadkach dużym objektywizmem.-

Podkreślić należy wzrastające stale zainteresowanie zagadnieniami żydowskiemi i to w sferach wyznających skądinąd poglądy bardzo liberalne. Należy w związku z tem objektywnie stwierdzić wzrost antysemityzmu wśród społeczeństwa polskiego, a nawet i mniejszości narodowych słowiańskich. Zjawisko to jest z jednej strony skutkiem bardzo ostrej antysemickiej działalności Str.Narodowego z drugiej zaś działa na bezkrytyczne masy przykład hitlerowskich Niemiec, gdzie zagadnienie to zostało radykalnie rozwiązane.-

Stronnictwa polityczne przystosowując się do zainteresowań społeczeństwa w pracach swych również wysuwają na czoło zagadnienia gospodarcze.-

Najintensywniejszą akcję prowadzi nadal Str.Narodowe, które wszelkie zagadnienia gospodarcze omawia na tle zwalczania żydów i handlu żydowskiego, zdobywając w tej dziedzinie pewnego rodzaju monopol i pogłębiając na ogół swoje wpływy w terenie.-

W Stronnictwie Ludowem w dalszym ciągu trwa chaos organizacyjny Rozwinięcia w tych warunkach pracy na szerszą skalę nie należy oczekiwać w najbliższym czasie, tembardziej, że doskwiera stronnictwu całko

-/.

88

wity brak zasobów finansowych. Str.Ludowe w swej bardzo nikłej akcji porusza również zagadnienia gospodarcze, o czem świadczy choćby powzięty na zjeździe powiatowym w Białymstoku projekt ruszenia ruchu spółdzielczego a zwłaszcza gotowość zwalczania wspólnie ze Str.Narodowem handlu żydowskiego. Wpływy Str.Ludowego w tej chwili zamierają.-

PPS.CK[illegible].w dalszym ciągu starała się dążyć do umasowienia związków zawodowych zrzeszonych w Z.S.Z., działalność ta jednak nie dała wyraźnych rezultatów. Pewne sukcesy osiągnięto dzięki przyjęciu do związków członków usuniętych za niepłacenie składek. Umasowienie związków zawodowych propag-ują w tej chwili raczej komuniści.-

Inne ugrupowania polityczne żadnej działalności nie wykazały.-

W życiu religijnem działalności godnej uwagi nie notowano. Wśród mniejszości narodowych pewną ruchliwość wykazują litwini, urządzając przedstawienia i zabawy, a także zwiększając nasilenie pracy oświatowej.-

Mniejszość żydowska prowadziła zwykłą działalność. W porównaniu z miesiącem poprzednim działalność społecznych organizacyj żydowskich wzrosła.-

-----oooOooo-----

M.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/11/35 T.

4

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc listopad 1935r.

II. Przegląd prasy .

1/Powstały nowe czasopisma: W Białymstoku powstało czasopismo codzienne w żargonie pt. "Białystoker Frymorgern", którego wydawcą jest Gurwicz Idel, redaktorem naczelnym Stejnsapir Izrael. Numer pierwszy wyszedł dnia 29.XI.1935r. Po dwóch dniach czasopismo zostało zlikwidowane. Czasopismo posiadało charakter informacyjny.-

2/Konfiskaty: Starostwo Powiatowe w Grodnie skonfiskowało dziennik żydowski "Grodner Moment" z dnia 21 listopada 1935r za art.pt. "Echa procesu Grodzieńskiego", w którym dopatrzyło się cech przestępstwa przewidzianego w art.170 K.K.-

2/Procesy prasowe: Dnia 4 listopada rb.w Sądzie Grodzkim w Łomży rozpatrywana była sprawa b.redaktora "Życia i Pracy" ks. Antoniego Roszkowskiego za umieszczenie w tygodniku "Życie i Praca" Nr.23 i 24 artykułów pt. "Jak się zwalcza biskupa Łukomskiego", "Dlaczego oni napadają na ks.Biskupa - oszczerstwa i fakty" i "Katolicy protestują przeciwko napaściom na ks.Biskupa". Na wniosek oskarżyciela rozprawa została odroczona w celu wezwania nowych świadków oraz dołączenia do sprawy, jako dowodu rzeczowego, oryginalnego tekstu memorjału, składanego na ks.Biskupa Łukomskiego przez społeczeństwo łomżyńskie.-

Pozatem zmian w układzie czasopism nie było.-

W.D.

5 83

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/11/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc listopad 1935r.

III. Ruch polityczny .

a/Obóz prorządowy.

Obóz t.zw.prorządowy żadnej działalności na zewnątrz nie przejawiał. Zorganizowany w poprzednim miesiącu Klub Społeczny w Białymstoku, na którego czele stanął dotychczasowy kierownik sekretarjatu Wojewódzkiego BBWR.M.Zaleski, jest w okresie organizowania oddziałów powiatowych. Innej działalności ze strony Klubu nie zanotowano.-

Międzyorganizacyjny Komitet w Białymstoku zorganizował w dn. 11.XI.1935r.akademję oraz uroczyste nabożeństwo we wszystkich świątyniach /w cerkwi prawosławnej nabożeństwo i kazanie odbyło się w języku polskim/. Uroczystości podobne odbyły się we wszystkich większych osiedlach województwa.-

b/Stronnictwo Narodowe .

Żywa na ogół działalność Str.Narodowego była prowadzona nadal pod hasłem bojkotu handlu żydowskiego. Tu i ówdzie protestowano również przeciw ordynacjom wyborczym, domagając się "nowych sprawiedliwych wyborów" do samorządów. Działalność Str.Narod.cechuje dokładność i pomysłowość, dzięki czemu wpływy stronnictwa w terenie pogłębiają się. Ciekawie była przeprowadzana akcja werbunkowa stronnictwa w południowej części pow.augustowskiego, gdzie ludność w dużej mierze pozostaje pod wpływami Str.Ludowego. Agitatorzy "narodowi" zakładając koła nic nie mówili o programie po-

./.

litycznym stronnictwa, natomiast twierdzili, że organizacja, któr reprezentują, ma na celu obronę rolników przed wyzyskiem żydów. Spowodowało to wystąpienie niektórych jednostek nowozwerbowanych ze stronnictwa. W pow.ostrowsko-mazowieckim zorganizowano 7 kół z łączną ilością 107 członków.-

Na uwagę zasługuje ekspansja Str.Narod.na pow.bielski, jedyny powiat tut.województwa, gdzie Str.Narod.dotychczas nie działało. Ostatnio akcję werbunkową rozpoczął dziekan w Siemiatyczach ks.Moniuszko przedewszystkiem przez kolportaż prasy narodowej. Akcja ta jednak dotychczas rezultatów zasługujących na specjalne omówienie nie dała.-

Wyniki zbiórki przeprowadzanej na rzecz Zarządu Głównego nie są dotychczas Urzędowi Wojewódzkiemu znane. Sądząc jednak po wynikach osiągniętych w pow.białostockim, gdzie zebrano 678 zł., należy zbiórkę uważać za udaną.-

Dużą ruchliwość wykazuje Str.Narod.w Grodnie. Nie ogranicza się ono do własnego terenu, lecz prowadzi agitację w powiatach sokólskim i augustowskim. Przy Str.Narod.w Grodnie powstał "Patrona którego celem ma być opieka nad bezrobotnymi członkami.-

W dniu 13.XI.w Sądzie Okręgowym w Grodnie zapadł wyrok przeciwko oskarżonym o wywołanie zajść antyżydowskich w dniu 7.VI. Wyrok ten ze względu na niski wymiar kary /najwyższa kara 1 rok więzienia/ był bardzo przychylnie przyjęty przez członków i sympatyków Str.Narodowego. Główny oskarżony w tym procesie członek Sekcji Młodych Panasiuk uchodzi obecnie za "bohatera narodowego".-

Na uwagę zasługuje zjazd powiatowy w Łomży przy udziale około 1000 osób. Na zjeździe zapadły rezolucje domagające się zmiany ordynacyj wyborczych i przeprowadzenia nowych wyborów do samorządów.-

./.

90

Z ramienia Zarządu Głównego Str.Narod.wziął w zjeździe udział b.poseł Bielecki.-

Wśród działaczy "narodowych" w Łomży ostatnio zarysowują się nieporozumienia na tle osobistem. Niesnaski te odbijają się na pracy w terenie.-

W Ostrołęce jest w dalszym ciągu prowadzony werbunek do "Sokoła", jednocześnie zaś członkowie tej organizacji są używani do prowadzenia agitacji antyżydowskiej.-

W miesiącu sprawozdawczym została zapoczątkowana akcja zbiórek na fundowanie sztandarów dla poszczególnych jednostek organizacyjnych stronnictwa. Sztandary te mają być bardzo uroczyście święcone podczas urządzanych z tej okazji zjazdów.-

Kolportaż ulotek bardzo duży.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	ilość nowych członków	Uwagi
	ilość	Frekwencja ilość rozciągł.		ilość	frekwencja			
Augustowski	-	-	-	-	-	2	40	
Białostocki m.	-	-	-	8	469	-	-	
Grodzieński	-	-	-	5	176	-	-	
Łomżyński	-	-	-	4x/	1100	-	-	x/w tem zjazd powiatowy przy udz.1000 osób
Ostrołęcki	-	-	-	3	200	--	-	
Ostrowski	1x/	-	-	2	43	7	107	nielegalne -rozwiąz.
Suwalski	-	-	-	1	60	-	-	
Szczuczyński	-	-	-	2	90	-	-	
Wołkowyski	1x/	50	-	-	-	-	-	nielegalne -rozwiąz.
Wysoko-Maz.	-	-	-	6	318	-	-	
Razem	2	-	-	31	2876	9	147	

./.

c/ Stronnictwo Ludowe .

Stronnictwo Ludowe traci na ogół wpływy w terenie. W okresie sprawozdawczym odbyło się kilka zebrań, które miały na celu wybór delegatów na Kongres. W pow.suwalskim, gdzie stronnictwo jest najbardziej ruchliwe widać również pewne osłabienie pracy ze względu na nieporozumienia pomiędzy przywódcami Trochimem, Iberem a Moczułajtisem. Duże niezadowolenie wywołuje działalność Trochima, który utrzymuje się ze składek płaconych przez członków Stronnictwa. Na każdem zebraniu przez siebie organizowanem najwięcej miejsca poświęca przemówieniom na temat konieczności regularnego płacenia składek. B.pos.Sawicki, który wnosił dużo zamętu w szeregi "ludowców" ostatnio zaniechał działalności politycznej.-

W miesiącu sprawozdawczym Str.Ludowe znajdowało się pod wrażeniem Kongresu i spodziewanych rewolucyjnych uchwał.-

Tut. Str.Ludowe posiada działaczy idących na jednolity front z komunistami. /Trochim i Spaliński/.-

Powiat	Zgromadzenie publiczne			Zebrania			
	ilość	Frekwencja ilość	rozciągł.	ilość	frekwencja	ilość nowych komórek	ilość nowych członków
Białostocki	-	-	-	1	18	-	-
Ostrołęcki	-	-	-	1	35	-	-
Suwalski	-	-	-	7	295	-	-
Wołkowyski	-	-	-	1	12	-	-
Razem	-	-	-	10	360	-	-

./.

d/ P.P.S. C.K.W.

PPS.CKW.poza dążeniem do umasowienia związków zawodowych żadnej innej działalności nie prowadziła. W Grodnie czyniono zabiegi w celu pozyskania dla klasowych związków zawodowych członków ZZZ.-

W Hajnówce PPS.usiłowała odbudować rozbity Zw.Zaw.Rob.Przemysłu Drzewnego, który był jej bazą operacyjną.-

Inne organizacje polityczne, żadnej działalności nie prowadziły.-

-----oooooOooooo-----

60

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/11/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc listopad 1935r.

IV. Ruch wyznaniowy .

a/Kościół Rzymsko - Katolicki

W okresie sprawozdawczym przypadały dwie znaczniejsze uroczystości. W uroczystościach tych kler rzymsko-kat.wziął żywy udział, aczkolwiek rola jego w obu wypadkach była różną. Dzień 11-go Listopada, jako dzień 17-ej rocznicy Odrodzenia Niepodległości był uroczyście obchodzony na obszarze całego województwa. Na uroczystość tę składały się nabożeństwa religijne, pochody, defilady, akademje, koncerty i t.p. Udział kleru był jednym z czynników uświetniających tę uroczystość, obok udziału przedstawicieli władz, wojska i licznych organizacyj społecznych.-

Drugie święto, obchodzone na obszarze województwa, miało charakter bardziej kościelny i związane było z osobą św.Stanisława Kostki, którego imiennikiem jest Ordynarjusz Łomżyński, ks.Biskup Stanisław-Kostka Łukomski. Uroczystość ta, przypadająca na dzień 13-go listopada, została przeniesiona na najbliższą niedzielę, t.j. na dzień 17-go ubm.i ze szczególnym ceremonjałem obchodzona była na obszarze diecezji łomżyńskiej. Urządzeniom uroczystości zajął się gorliwie kler rzym.-kat. Poza nabożeństwami kościelnemi duchowieństwo organizowało akademje i pochody w miejscowościach będących siedzibami oddziałów Stowarzyszeń Młodzieży Katolickiej. W Łomży akademja ku czci św.Stanisława Kostki urządzona została w Dumy Ludowym. Akademję zaszczycili swą obecnością obaj księża biskupi łom-

/.

92

żyńscy. Referat pt. "Walka o duszę młodzieży" wygłosił przybyły z Warszawy mrg.Niebudek /Str.Narod./ Na zakończenie akademji, w której wzięli udział około 800 osób, złożyły się część muzyczna i wokalna. Uroczystość nosiła charakter manifestacji na rzecz biskupa Łukomskiego, któremu w czasie akademji składano gratulacje imieninowe.

Omawiając sprawy wyznaniowe nie można pominąć milczeniem wystąpień szeregu duchownych, którzy z widoczną niechęcią odnosili się do zarządzeń władz państwowych, bądźto wypowiadali się publicznie w sposób mogący poderwać zaufanie ludności do Rządu. Wystąpienia te świadczą o wzrastającym angażowaniu się duchowieństwa w sprawy polityczne, a ponieważ rozporządza ono organizacjami Akcji Katolickiej, staje się przez to czynnikiem zasługującym na coraz większą uwagę. Znamiennem jest, że na wygłaszanie tego rodzaju oświadczeń pozwalali sobie duchowni, którzy jeszcze do niedawna starali się uchodzić za lojalnych zwolenników polityki rządowej. W dniach 8 do 11-go listopada, podczas 40-togodzinnego nabożeństwa w Starosielcach, w pow.białostockim miał z ambony oświadczyć dziekan białostocki ks.Chodyko:"w stanie urzędniczym jest chaos, nie wierzą w Boga, moc jest wśród urzędników defraudantów, masonerja walczy z Kościołem, ale trudno, nie zwalczył religji Lenin, Stalin i Hitler, nie zwalczy jej i nasza masonerja". Za przykładem przełożonego poszli i dwaj inni duchowni, biorący udział w tej uroczystości. Proboszcz w Starosielcach ks.Lewosz stwierdził z ambony: "że sprawiedliwości obecnie niema, bo jeżeli Rząd obniża pobory pracowni[illegible] co mają 150 zł. o 9%, a tym co [illegible] nie zak[illegible]

Janowie-Sokólskim, ks.ks.Adam Ostrowski i Lucjan Mroczkowski. Duchowni ci skierowali swe akcje przeciwko Związkowi Strzeleckiemu i Związkowi Młodej Wsi, nie przebierając w środkach, ponieważ i konfesjonał zaliczyli do sposobów odstręczania członków od wskazanych organizacyj, a zjednywania na rzecz Stowarzyszeń Młodzieży Katolickiej.-

W dniu 17.XI.br.staraniem Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży we wsi Bargłów, pow.augustowskiego urządzone zostało przedstawienie amatorskie p.t. "Za Chrystusa Pana", osmute na tle prześladowania katolicyzmu w Meksyku. W przedstawieniu brali udział amatorzy artyści, rekrutujący się z członków Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży, którzy na scenie występowali w mundurach wojskowych, policji i strzeleckich, t.j.w mundurze generała, majora i ogniomistrza W.P., przodownika PP.i strzelca. Amatorzy artyści w tych mundurach przedstawiali prześladowców katolicyzmu w Meksyku.-

W pewnym momencie przedstawienia artyści imitujący prześladowców meksykańskich katolików, wnieśli na scenę artystę amatora, ubranego w pełny uniform strzelca, który przedstawiał rannego, przyczem obrażeń cielesnych ranny miał doznać wskutek spadnięcia z góry podczas usiłowania zburzania kościoła. Rannego ranny strzelec położony został na podłodze sceny; aktorzy imitujący prześladowanych katolików, nie szczędzili oszczerstw pod jego adresem, używając wyrażeń: "Mason, burzyciel kościoła katolickiego" i t.p. Następnie prześladowani darowali winę rannemu i otoczyli go opieką [illegible]ku. Opatrunek polegał na tem, że [illegible] na czapce

93

Ostatni akt przedstawiał liczne egzekucje katolików, wykonywane przez wojsko i policję. Rzekome rozstrzeliwanie katolików odbywało się za kulisami na rozkaz osobnika w uniformie W.P., znajdującego się na scenie i wydającego rozkazy egzekucyjne. W czasie strzałów za kulisami rzekomo rozstrzeliwani katolicy wznosili okrzyki "za Chrystusa Króla". Sprawą tego przedstawienia zajął się prokurator Sądu Okręgowego w Grodnie i wdrożył dochodzenia przeciwko osobom, którym przypisywana jest inscenizacja sztuki.-

Wikarjusz w Przerośli, pow.suwalskiego, ks.Czesław Żebrowski, podczas zebrania Oddziału Katolickiego Stowarzyszenia Kobiet, polecił matkom, by te zabraniały dzieciom uczęszczać na zabawy urządzane przez organizacje niekatolickie, oraz zażądał od matek złożenia przysięgi, że nie będą zezwalać swym dzieciom i mężom czytania innych gazet i książek, jak talko tych, które otrzymują w kościele.-

Zakres działania Akcji Katolickiej jest ujmowany szeroko, skoro organizacja ta w Łapach, pow.wysoko-mazowieckiego w dniach 9 do 12 i 14 do 18 w lokalu Domu Katolickiego urządziła kurs musztry dla prezesów, wiceprezesów i naczelników oddziałów Stowarzyszeń Katolickich Młodzieży. Kurs prowadził instruktor Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży w Łomży, Aleksander Bender; wykładał on jedynie musztrę teoretycznie, ćwiczeń praktycznych nie urządzał.-

W Łomży dnia 4 listopada rb.była rozpatrywana w Sądzie Grodzkim wprawa wytoczona na podstawie art.170 KK.przeciwko ks.Stanisławowi Szczęsnowiczowi, proboszczowi łomżyńskiemu, z powodu jego wystąpień w czasie kazania przeciwko przedstawicielom niektórych władz państwowych. Ks.Szczęsnowicz bronił się w toku rozprawy, twierdząc, że użyty przez niego zwrot: "jest w Polsce pewna grupa ludzi, którym wszystko wolno" odnosił się do Legjonu Młodych, która to organizacja w wydawanem przez siebie piśmie "Państwo Pracy" miała nieszczęsnie

./.

zaatakował duchowieństwo katolickie. Rozprawa została odroczona w celu przesłuchania dodatkowych świadków.-

b/ Cerkiew Prawosławna .

Duchowieństwo prawosławne wzięło czynny udział w urządzaniu uroczystości w dniu 11-go ubm.miesiąca, t.j.w dniu Święta Niepodległości. W czasie tych uroczystości po raz pierwszy na obszarze województwa odprawiono w całości nabożeństwo dziękczynne /Molebien/ w języku polskim. W tym samym języku wygłoszono kazania okolicznościowe i odśpiewano pieśni dziękczynne oraz patrjotyczne.-

W Białymstoku uroczystość ta odbyła się z inicjatywy Stowarzyszenia "Dom Prawosławny im.Marszałka Józefa Piłsudskiego", grupującego Polaków wyznania prawosławnego. W nabożeństwie, które się rozpoczęło o godz.9.30, wzięli udział przedstawiciele władz państwowych, cywilnych i wojskowych, żołnierze wyznania prawosławnego stacjonowani w Białymstoku, młodzież szkolna i licznie zebrana publiczność.-

Nabożeństwo odprawił, a następnie po odmówieniu modlitw dłuższe kazanie w języku polskim wygłosił kapelan wojskowy garnizonu Grodno ks.Pawlukowski, podkreślając znaczenie pamiętnej daty 11-go Listopada 1918r., i dając wyraz żalowi, że Tego, który wywalczył Niepodległość i potem przez długie lata odbudowywał Polskę, zabrakło między nami.-

O godz.10.15 zaczęło się drugie uroczyste nabożeństwo, odprawione przez proboszcza ks.Guszkiewicza przy udziale ks.ks.Pawlukowskiego, Gutkiewicza i prefekta Olechnowicza, który to prefekt podczas nabożeństwa wygłosił w języku polskim przemówienie, podkreślając, że obchodzona obecnie uroczystość ma ważne znaczenie dla Narodu Polskiego, a w szczególności dla wszystkich wiernych wyznania prawo-

./.

sławnego, którzy w Wolnem i Niepodległem Państwie Polskim znaleźli ostoję i ochronę dla swej religji i duchowieństwa, zwalczanych i prześladowanych na terenie zajętym przez bolszewizm.-

W czasie nabożeństwa modlitwy w języku polskim odmówił ks. Guszkiewicz, a chór odśpiewał dwukrotnie hymn "Boże coś Polskę".-

Nabożeństwo miało nastrój niezwykle podniosły, cerkiew była przepełniona: wśród społeczeństwa prawosławnego wyczuwać ię dawało znaczne uspokojenie umysłów i pogodzenie się z faktem odprawiania nabożeństw w cerkwi w języku polskim.-

Podobnie, t.j.w języku polskim zostało odprawione nabożeństwo dziękczynne w cerkwi garnizonowej w Grodnie przez zastępcę prawosławnego kapelana garnizonu, miało ono jednak charakter uroczystości wyłącznie wojskowej. Ludność cywilna prawosławna obchodziła uroczystość tę w soborze prawosławnym grodzieńskim.-

Jako charakterystyczny dla rozwoju prac społecznych należy podać fakt otwarcia i poświęcenia świetlicy w dniu 24.XI.br.we wsi Nowoberezowo, gm.Hajnówka, pow.bielskiego, zamieszkałej wyłącznie przez ludność białoruską. Poświęcenie dokonał miejscowy proboszcz prawosławny Jan Gromotowicz, który wygłosił w języku polskim okolicznościowe przemówienie, podnosząc zasługi śp.Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego, pamięć którego i nienaruszalność Jego wskazań powinna być głęboko zachowana w sercach i przekazywana z pokolenia na pokolenie jako testament narodu. W uroczystości tej wzięło udział około 200 wieśc ian, białorusinów. Przypomnieć przytem należy, iż w tejże wsi w czerwci br.własnym sumptem pobudowany został pomnik śp.Marszałka Polski.-

W życiu innych wyznań i sekt nie notowano zjawisk, godnych uwagi.-

F.D.

-----oooOooo-----

16

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/11/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.11
za miesiąc listopad 1935r.

V. Mniejszości narodowe.

a/ B i a ł o r u s i n i .

- Nie notowano.-

b/ L i t w i n i .

Oddziały T-wa św.Kazimierza korzystając ze sprzyjającej pory urządziły szereg przedstawień i zabaw, które cieszyły się dużą frekwencją ludności litewskiej.-

We wsi Wiciuny, gm.Marcinkańce, pow.grodzieńskiego żadne z dzieci litewskich nie chodzi do nowootwartej szkoły, gdyż rodzice dzieci złożyli w przepisanym terminie deklaracje, że dzieci pobierają naukę prywatnie. Po bliższem zbadaniu tej sprawy okazało się, że kierowniczka miejscowego oddziału T-wa Rytas udziela 32 dzieciom nauk prywatnie /każdemu oddzielnie/. Sprawa w toku.-

c/Rosjanie .

W Grodnie powstał oddział Rosyjskiego Towarzystwa Młodzieży. Do organizacji przystąpiły 22 osoby.-

d/ U k r a i ń c y .

Staraniem oddziału Centralnego Towarzystwa Ukraińskiego w Białymstoku odbył się odczyt na temat historyczny, w którym wzięło udział

./.

91

15 osób.-

e / Ż y d z i :

Prowadzili zwykłą działalność. Wykaz działalności organizacji żydowskich w załączeniu.-

-----oooOooo-----

WOJEWÓDZTWO BIAŁOSTOCKIE

Nazwa organizacji	Zgromadzenia i zebrania	Odczyty	Obchody i akademje	Przedstawienia i zabawy	Ilość osób razem	Rozpiętość	Dochód w złotych
Sjoniści ogólni	4	10	1	-	2320	20-500	
Sjoniści rewizj.	-	3	2	-	600	100-150	
Poalej-Sjon	-	-	-	1	60	-	
B u n d	-	3	-	-	670	70-500	
Freiheit	-	-	1	1	250	100-150	60 zł.
Kulter-Liga	2	1	-	-	175	35-80	
" O r t "	-	1	-	-	300	-	
Brith Trumpeldor	-	-	-	1	35	-	15 zł.
Hechaluc Pioner	1	1	-	-	160	80-80	
Tarbut	-	2	-	1	415	35-300	14 zł.
Linas-Hacedek	-	1	-	2	350	40-250	
Gemiłas-Chesed	1	-	-	-	80	-	
Bikur Chojłym	-	-	-	1	60	-	
Haszoner-Hacoir	-	1	-	-	200	-	
Stow.Wych.Fiz. "Jutrznia"	-	1	-	-	100	-	
Makabi	1	-	-	-	35	-	
Stow.Kob.Żydowsk.	1	-	-	-	60	-	
T-wo Żyd.Bibl.Ludowych	-	2	-	-	150	50-100	
T-wo Opieki nad sierotami żydowsk.	-	-	-	2	80	35-45	57 zł.

---oooOooo---

N.D.

[illegible] dnia 14 stycznia 1936 roku

96

[illegible]

[illegible]

Po przyjęciu do wiadomości
A. A.
Lublin, dn. 24/I 1936 r.

[illegible]

[illegible] Wydziału Wojewódzkiego
Wydano dn. 8 STOT 1936 r.
Zał.
Waga

Rep.100.T.Nr

Stefan Pasławski

[illegible]

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	r.1-4	-	4 o z
Pan Wojewoda w Wilnie	5	-	1
w Nowogródku	6	-	1
w Brześciu nad Bugiem	7	-	1
w Warszawie	8	-	1
w Stanisławowie	9	-	1
w Tarnopolu	10	-	1
w Lublinie	11	-	1
w Łodzi	12	-	1
Pan Prokurator Sądu Apelacyjnego w Warszawie	13	-	1
w Wilnie	14	-	1
Okręgowego w Białymstoku	15	-	1
w Łomży	16	-	1
w Grodnie	17	-	1
Wydz. Zaw. S.O. w Sudałkach	18	-	1
Prokuratura Dr. I. Oddz. II. Szt. Gł. w Wilnie	19	-	1
Samodzielny Referat Informacyjny DOK. I. w Grodnie	[illegible]	- 1	-
DOK. II. w Brześciu n/B.	[illegible]	-	1
DOK. I. w Warszawie	[illegible]	-	1
[illegible] Brygada Grodno w Grodnie	24	-	1
[illegible] Starostowie Powiatowi Województwa Białostockiego	25-36	-	1
Pan Starosta Grodzki w Białymstoku	37	-	1
Komendant Wojewódzki [illegible] w Białymstoku	[illegible]	-	1
Naczelnik Urzędu Śledczego w Białymstoku	[illegible]	-	1
[illegible]	40-[illegible]	-	[illegible]
Odbito		-	4[illegible] egz.

97

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/12/35 T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12
za miesiąc grudzień 1935r.

I. Sytuacja ogólna.

Życie polityczne w grudniu 1935r. zaznaczyło się akcją Stronnictwa Narodowego, skierowaną przeciwko handlowi żydowskiemu.-

Akcja ta prowadzona jest konsekwentnie i staje się z dniem każdym ostrzejszą. Trzeba przytem przyznać, że problemem tym zdołano zainteresować b.szerokie warstwy społeczeństwa polskiego i nawet te sfery, które dotychczas do kwestji żydowskiej ustosunkowane były najzupełniej obojętnie.-

Równolegle z kampanją antyżydowską prowadziło Str.Narod.również żywą naogół agitację antyrządową, przepowiadając, jak zwykle, upadek obecnego kierunku już w najbliższym czasie.-

Z pośród innych ugrupowań politycznych jedynie w Str.ludowem zaobserwowano usiłowania ożywienia życia organizacyjnego w związku z Kongresem tegoż stronnictwa w Warszawie. Pewne nikłe przejawy działalności nie zmniejszyły jednak chaosu orgsnizacyjnego i braku zaufania do miejscowych przywódców.-

Inne stronnictwa polityczne żadnej działalności nie wykazały.-

Mniejszość żydowska zaniepokojona jest akcją Str.Narod. Pozatem umysły społeczeństwa żydowskiego zaprzątnięte były sprawą Rady Ustawodawczej w Palestynie.-

-----oooooooo-----

.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/12/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12
za miesiąc grudzień 1935r.

II. Przegląd prasy

-:-:-:-:-:-

1.Powstały nowe czasopisma: w Białymstoku powstało czasopismo p.t."Drogowskazy", miesięcznik, - prorządowy. Wydawcą jest Spółdzielnia Wydawnicza sp.z odp.udziałami. Redaktorem odpiwiedzialnym - Michał Goławski.-

2. Przestały wychodzić czasopisma: n i e .

3. K o n f i s k a t y : Starostwo Grodzkie w Białymstoku skonfiskowało tygodnik "Tempo" za art."Tchórzostwo i szmoncesiada".-

4. Procesy prasowe: - nie było.-

Pozatem zmian w układzie czasopism nie notowano.-

-:-:-:-:-:-:-

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr. PN.220/12/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12
za miesiąc grudzień 1935r.

III. Ruch polityczny.

a/Obóz prorządowy .

Tak zw."obóz prorządowy" nie przejawiał na zewnątrz żadnej działalności. Nie wykazały również żywszej działalności tak zwane Komitety Porozumiewawcze. Projekt tworzenia Klubów Społecznych nie spotkał się z powszechną aprobatą jak tego oczekiwano. Z wielu stron wysuwano zastrzeżenia zarówno co do celowości takich stowarzyszeń jak też metod pracy i spodziewanych na zewnątrz efektów.-

b/Stronnictwo Narodowe .

Działalność Str.Narod.nastawiona była w dalszym ciągu na bojkot handlu żydowskiego. Okres przedświąteczny, mimo dość żywej agitacji, minął jednak dzięki wydanym zarządzeniom na ogół zupełnie spokojnie. W okresie tym kolportowano wiele pomysłowo zredagowanych ulotek, które swą krótką, lecz dosadnie ujętą treścią - trafiały do przekonania szerokiego ogółu ludności chrześcijańskiej.-

Niezależnie od agitacji antyżydowskiej Str.Narod.zwalczało również Rząd. Na zebraniach twierdzono, że Rząd jest niezdolny do przezwyciężenia obecnego kryzysu, że ludzie na czołowych stanowiskach w Państwie nie troszczą się wcale o los szerokich warstw społeczeństwa a dbają jedynie o własną kieszeń, pobierając niewspółmiernie wysokie pobory. Pozatem wpajano w członków Str.Narod.przekonanie, że już w niedługim czasie obóz pomajowy ustąpi, a władzę w Państwie obejmie

./.

oczywiście Str.Narod. Optymiści wskazywali nawet na m-c marzec br., jako termin dojścia do władzy Str.Narod.-

Dążąc do pozyskania jaknajszerszych warstw chłopskich Str.Nar przedstawiało w czarnych kolorach położenie gospodarcze kraju, przyczem szczególnie uwypuklało takie sprawy, jak uprzywilejowanie karteli i wielkich właścicieli ziemskich.-

W Łomży dały się zauważyć w łonie czynników kierowniczych Str. Narod.pewne tarcia wewnętrzne: poszczególni członkowie Zarządu Okręgowego stronnictwa zarzucali sobie bezczynność i troskę o własne interesy. Działalność Str.Narod.w tym rejonie straciła w związku z tem nieco na swojem rozmachu, - tem więcej,że i sekretarz Zarządu Okręgowego, Jan Strzelecki odsiaduje karę za kolportaż "Sztafety".-

W pow.szczuczyńskim Str.Narod.zorganizowało dwa zjazdy o skali powiatowej: jeden we wsi Osowiec /180 osób/, a drugi w Grajewie /300 osób/. Głównym tematem obrad na tych zjazdach była sprawa bojkotu handlu żydowskiego, pozatem udekodowano tam "mieczykami" bardziej zasłużonych działaczy stronnictwa.-

Coraz żywszą aktywność wykazuje Str.Narod.w pow.wołkowyskim, usiłując zasięgiem swych wpływów ogarnąć Akcję Katolicką. Na dzień 31.XII.1935r.stronnictwo to posiadało w pow.wołkowyskim 1 Zarząd Powiatowy i 5 kół lokalnych z około 400 członkami.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne			Zebrania		Ilość nowych komórek	Ilość nowych członk.	Uwagi
	ilość	Frekwencja ilość rozciągł.		ilość	frekwencja			
Augustowski	-	-	-	1	-	-	-	
Białystok m.	-	-	-	4	220	-	-	
Białostocki	-	-	-	4	105	5	64	/ w 4 kołach
Łomżyński	-	-	-	3	118	-	-	
Ostrołęcki	-	-	-	4	145	-	-	
Ostrowski	-	-	-	3	-	-	-	
Szczuczyński	-	-	-	7	820	-	-	
Wołkowyski	-	-	-	1	18	-	-	
Wysoko-Mazow.	-	-	-	8	500	-	-	
Razem	-	-	-	35	-	5	-	

./.

99

c/Stronnictwo Ludowe .

Trwający nadal chaos organizacyjny w Str.lud.nie sprzyjał jakiejkolwiek pozytywnej pracy. Posiadający doniedawna silne na ogół wpływy wśród włościan w pow.suwalskim prezes Zarządu Powiatowego Str. Ludowego w Suwałkach, Antoni Trochim, poczyna stopniowo tracić grunt pod nogami. Zwolennicy jego odpadają widząc nieziszczalność zapowiadanych przez niego obietnic. Jeśli chodzi o zwalczanie Trochima i odciąganie zwolenników nie małą rolę odgrywają działacze Str.Narodowego.-

Nieznaczne ożywienie do działalności Str.Ludow.wniosły przygotowania do Kongresu w Warszawie, oraz zebrania sprawozdawcze po Kongresie.-

Zarząd Wojewódzki Str.lud.w Białymstoku zmierza do urządzenia zgromadzeń publicznych. Jedno z takich zgromadzeń odbyło się w Knyszynie, pow.białostockiego /200/.-

Przemówienie wygłosił sekretarz Zarządu Wojewódzkiego, Mieczysław Spaliński.Przemówienie,m-dże w treści,nie wzbudziło większego zainteresowania.-

W pow.łomżyńskim instruktor Str.lud., Władysław Praga, rozpoczął objeżdżanie poszczególnych kół w celu ich uaktywnienia.Efekt narazie mierny.-

Powiat	Zgromadzenia publiczne ilość	Frekwencja ilość rozciągł.		Zebrania ilość	frekwencja	Ilość nowych komórek	Ilość nowych członków	Uwagi
Białostocki	1	200	-	-	-	-	-	
Suwalski	-	-	-	5	133	-	-	
Szczuczyński	-	-	-	3	140	-	-	
Razem	1	200	-	8	273	-	-	

-----oooOooo-----

Inne organizacje polityczne żadnej działalności nie prowadziły.-

.D.

-----oooOooo-----

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/12/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc grudzień 1935r.

IV. Ruch wyznaniowy.

a/ Kościół Rzymsko-Katolicki

W okresie sprawozdawczym współpraca duchowieństwa katolickiego ze Str.Narod.była nadal kontynuowana. Duchowni katoliccy oficjalnie starali się wprawdzie nie brać udziału w wystąpieniach publicznych tego stronnictwa, nie mniej jednak zakulisowy ich udział w akcji politycznej był niewątpliwy. Na terenie wiejskim niezależnie od wspomnianej akcji bojkotowej wyczuwano wzmożeną działalność Akcji Katolickiej.-

W pow.sokólskim proboszcz w Nowym-Dworze, ks.Stanisław Janczaruk pod groźbą odmówienia rozgrzeszenia, zabronił młodzieży uczęszczenia do świetlicy strzeleckiej.-

Ks. Adam Ostrowski, proboszcz w Janowie tegoż powiatu, posunął się tak daleko w akcji zwalczania organizacyj prorządowych, że apelował do rodziców, by nie pozwalali dzieciom zapisywać się do "bandyckiej organizacji Młodej Wsi". Na odbytem w dniu 15 grudnia 1935r. zebraniu prezesów kół Związku Młodej Wsi postanowiono złożyć skargę na działalność ks.Ostrowskiego.-

Na uwagę zasługuje również incydent, który wydarzył się dnia 18 grudnia 1935 roku we wsi Dąbrówka, w pow.ostrołęckim, gdzie zmarł sołtys tej wsi Bolesław Olszewski. Miejscowy proboszcz, ks.Franciszek Sokołowski, mimo, że zgodził się na sumę 18 zł na wykonanie wszystkich czynności, związanych z pogrzebem, zażądał dopłaty 35 zł., ponieważ zwłoki zostały dostarczone do Kościoła z 1/2-godzinnem opóźnieniem.

./.

100

Zachowanie się księdza, który zamknął kościół, wywołało oburzenie ludności. Zwłoki zmarłego zostały przy użyciu siły ludności wprowadzone do kościoła. Ksiądz musiał pogodzić się z tym faktem i odprawił mszę żałobną. Na cmentarzu ksiądz Sokołowski sprowokował jednak drugi incydent, zabraniając otwarcia trumny mimo próśb członków rodziny zmarłego, którzy w ten, zwyczajem uświęcony, sposób pragnęli pożegnać się ze zmarłym.Omówione zachowanie się ks.Sokołowskiego, miało być - według udzielonych informacyj - wywołane niechęcią tego duchownego do zmarłego sołtysa, który był komendantem oddziału Związku Rezerwistów. Ksiądz Sokołowski w ten sposób miał demonstrować swoje niezadowolenie z działalności zmarłego sołtysa.-

Dziekan m.Białegostoku ks.Chodyko, który tylko wyjątkowo angażuje się politycznie, a okazuje wydatne zainteresowanie sprawami finansowemi, wziął w dniu 15 grudnia 1935 roku udział w zebraniu delegatów chrześcijańskiego zrzeszenia spółdzielczego "Zjednoczenie". W instytucji tej na terenie m.Białegostoku angażowane są prywatne fundusze kleru. Na zebraniu, które zagaił ks.Chodyko, szereg mówców występował przeciwko wprowadzonej inowacji w zakresie godzin handlu, zezwalającej na sprzedaż w dnie przedświąteczne do godziny 21-ej. Mówcy podnosili, że z incwacji tej korzystają wyłącznie żydzi ze szkodą chrześcijan. W wyniku zebrania uchwalono rezolucję protestacyjną.-

b/Kościół Prawosławny .

W dniach 30-31 grudnia 1935 roku odbyło się w Grodnie doroczne zebranie djecezjalne, w którem pod przewodnictwem ks.biskupa Antonjusza wzięli udział: członkowie Konsystorza, ks.ks.dziekani, protojereje, duchowieństwo zakonne, oraz zaproszeni przez ks.biskupa przedstawiciele wiernych /po jednym z dekanatu/. Z pośród duchowieństwa ucze-

./.

stniczyło w zebraniu 29 osób. Z pośród zaproszonych osób świeckich przybyło 13. Poza wyszczególnionemi osobami wzięli w zebraniu udział: Starosta Powiatowy Grodzieński w zastępstwie Wojewody oraz delegat metropolitalny, archimandryta Paladjusz /Rudenko/. Zebranie djecezjalne było poprzedzone dwudniowem zebraniem ks.ks.dziekanów. Zjazd djecezjalny rozpoczęto nabożeństwem, odprawionem za pomyślność Rzeczypospolitej i zjazdu. W czasie nabożeństwa ks.biskup Antonjusz przemówił do wiernych, nawołując do zgody i miłości braterskiej. Po nabożeństwie członkowie zebrania udali się do sali obrad. Ks.biskup otworzył zjazd przemówieniem po polsku, podkreślając konieczność odrodzenia i ożywienia cerkiewnego życia. Z kolei zabrał głos Starosta powiatowy grodzieński, odczytując list Wojewody Białostockiego z życzeniami owocnych wyników zebrania. W treści listu Wojewoda zaznaczył pomiędzy innemi: "Pragnę upewnić Jego Ekscelencję, że z pełnem uznaniem spoglądam na postęp pracy religijnej i etycznej ludu prawosławnego w naszem województwie i że z żywą radością widzę, jak obdarzony przez Boga tylu zaletami lud ten, pod przewodnictwem Swego Duchowieństwa, rozwija się na pożytek Ojczyzny naszej, dając stanowczy odpór rozkładowym i niszczycielskim zakusom, jakie chcą go jeszcze tu i ówdzie skłócić lub zburzyć jego patrjotyczny stosunek do współobywateli.- Ze swej strony proszę Jego Ekscelencję przyjąć zapewnienie, że zawsze gotów jestem z wielką życzliwością odnieść się do istotnych potrzeb, jakie zbożna i patrjotyczna praca ze sobą niesie, a to tembardziej, iż jestem mocno przekonany, że szlachetny i twórczy kierunek, jaki Jego Ekscelencja stale nadaje Swej Djecezji, znajdzie także na tym Zjeździe jednomyślny oddźwięk, pogłębiając wśród szerokich mas uczucie miłości do naszej wspólnej i sprawiedliwej Matki Rzeczypospolitej Polskiej". List ten wywarł bardzo głębokie

./.

101

wrażenie.-

Obrady zebrania djecezjalnego dotyczyły spraw budżetowych, organizacyjnych i religijnych. W toku obrad interesów swych bronili w języku polskim przedstawiciele Polaków wyznania prawosławnego, którzy w charakterze członków, zaproszonych przez biskupa, brali udział w zebraniu.-

Pomiędzy depeszami Zjazdu, skierowanemi do przedstawicieli władz była również depesza adresowana do generała Rydza-Śmigłego następującej treści: "Grodzieński Prawosławny Zjazd Djecezjalny zebrany w dniu dzisiejszym zasyła Panu Generałowi wyrazy szczerego szacunku, prosząc Najwyższego o pomoc w Pańskich pracach dla dobra i dalszego rozwoju powierzonej Mu przez świętej pamięci Marszałka naszej dzielnej i kochanej Armji".-

c/Kościół Ewangelicko-Augsburski.

Dnia 22 grudnia 1935 roku w sali parafjalnej Kościoła Ewangelickiego przy ul.Br.Pierackiego odbyło się ogólne zebranie rady kościelnej pod przewodnictwem Scherszmidta, na którem uchwalono budżet na rok 1936, oraz wybrano komisję rewizyjną w osobach: Proppe Alfonsa, Klemta Juljusza i Hopna Oskara. Obecnych było 60 osób.-

d/Staroobrzędowcy

Dnia 22 grudnia 1935 roku w parafji Staroobrzędowców we wsi Gabowe-Grondy, gm.Kolnica, pow.augustowskiego, odbyło się zebranie Staroobrzędowców celem dokonania wyboru duchownego tej parafji. Wybrano Piotra Gołubowa, zam.we wsi Matułka, gm.Sztabin, wskazanego powiatu. Piotr Gołubow był oficerem armji rosyjskiej i nauczycielem

./.

szkoły powszechnej; obecnie trudni się rolnictwem. W życiu politycznem Piotr Gołubow występował doniedawna jako zdecydowany ludowiec i jako wiceprezes wchodził w skład Zarządu Powiatowego Str.Ludowego w Augustowie. Od roku Piotr Gołubow wycofał się z życia politycznego. W zebraniu wyborczem wzięło udział około 200 staroobrzędowców.-

e/ Marjawici .

W parafji marjawickiej w Filipowie trwają nadal zatargi na tle rozłamu płockiego. Na terenie pow.suwalskiego dochodziło kilkakrotnie do gorszących zajść pomiędzy zwolennikami biskupa Feldmana i Kowalskiego.-

----ooOoo----

W życiu innych wyznań i sekt wydarzeń godnych uwagi nie notowano.-

-----ooOoo-----

.D.

WOJEWODA BIAŁOSTOCKI
Nr.PN.220/12/35.T.

Sytuacyjne sprawozdanie miesięczne Nr.12.
za miesiąc grudzień 1935r.

V. Mniejszości narodowe.

a/ Białorusini.

-Nie notowano.-

b/ L i t w i n i.

W okresie świątecznym Oddziały Litewskiego Towarzystwa Św.Kazimierza urządziła kilka przedstawień amatorskich.-

Nadto we wsi Kobele, pow.grodzieńskiego założono spółdzielnię litewską pn."Kalibe". Kierownikiem spółdzielni jest b.nauczyciel litewski, Jan Nowicki, który zarazem prowadzi czytelnię litewską Towarzystwa "Rytas". Wzywa on miejscową ludność litewską, ażeby gremjalnie zapisywała się na członków omawianej spółdzielni, grożąc niechętnym, że kto się nie zapisze, tan będzie usunięty poza nawias życia litewskiego. Agitacja skuteczna.-

c/ R o s j a n i e.

Powstały w listopadzie 1935 roku w Grodnie oddział Rosyjskiego Towarzystwa Młodzieży urządził dnia 22 grudnia odczyt na temat ustosunkowania się rosjan do Państwa Polskiego. Referat wygłosił Mikołaj Siedlarowicz, który na wstępie zaznaczył, że w Grodnie jest około 6.000 ludności rosyjskiej; a mimo to nie ma tam szkoły rosyjskiej. Powoduje to zwłaszcza wśród młodzieży rosyjskiej zanikanie języka ojczystego. Następnie wezwał rodziców do posługiwania się w domu językiem rosyjskim i wpajania w swe dzieci

ducha narodowego rosyjskiego pr[illegible]szem pod[illegible]eśliż, że należy być lojalnym obywatelem wobec Państwa, w którem się zamieszkuje, lecz równocześnie nie powinno się wyrzekać swej narodowości, gdyż naród, który zatraca swą odrębność narodową i swą kulturę jest lekceważony przez innych. Za przykład wytrwania podał polaków.

d/ Ż y d z i

Nasilenie akcji bojkotowej handlu żydowskiego prowadzonej przez Stronnictwo Narodowe wywołało i wywołuje coraz większe zaniepokojenie i silne zdenerwowanie ludności żydowskiej. Pozatem społeczeństwo żydowskie wykazywało bardzo żywe zainteresowanie się projektowanem utworzeniem w Palestynie t.zw. Rady Ustawodawczej. Do projektu tego społeczeństwo żydowskie ustosunkowało się wręcz negatywnie, co znalazło wyraz w odpowiednich rezolucjach.

- - 0 0 0 - -

Zjazd sjonistów. W dniach 15 i 16 grudnia 1935 r. w Białymstoku odbył się zjazd delegatów sjonistycznych z terenu Województwa Białostockiego. Na zjazd przybyło około 150 delegatów i zaproszonych osób. Wygłoszono liczne referaty na tematy palestyńskie.-

B u n d. Dnia 28 grudnia 1935 r. Bund urządził w Wołkowysku odczyt wygłoszony przez Benjamina Flomenbauma z Białegostoku. Prelegent wezwawszy miejscową organizację Bundu do wytężonej pracy, podkreślił, że inne ugrupowania polityczne żydowskie pracują na szkodą robotnika i prowadzą błędną politykę, wysyłając swych członków do Palestyny i czyniąc tem samem konkurencję robotnikom palestyńskim. W końcu nadmienił, że intensywna praca w organizacjach Bundowskich pozwoli robotnikom mieć "Palestynę" wszędzie, gdzie się znajdują/40 osób/

103

Zjednoczenie Szkół Żydowskich.

Dnia 14 grudnia 1935 roku oddział Zjednoczenia Szkół Żydowskich w Skidlu, pow. grodzieńskiego, urządził zbiorowy odczyt na temat położenia żydów w Niemczech i działalności organizacyj sjonistycznych. Przemawiali działacze organizacji Bund. Jeden z prelegentów, działacz Bundu z Grodna, Gurwicz, poddawszy ostrej krytyce faszyzm, rządy narodowo-socjalistyczne w Niemczech oraz organizacje sjonistyczne, podkreślił, że żydzi będą mogli rozwijać się materjalnie i duchowo tylko wówczas, gdy wszędzie "powiewać będą czerwone sztandary"./200/.-

-:-:-:-:-:-:-

H.F.
